

VATES -säätiö

VAJAAKUNTOISTEN TYÖLLISTÄMINEN

- **Tuotannollista toimintaa harjoittamalla**
- **Tuetun työllistymisen menetelmällä**

Pasi Ylipaavalniemi

Pasi Ylipaavalniemi

Vajaakuntoisten työllistäminen

- Tuotannollista toimintaa harjoittamalla**
- Tuetun työllistymisen menetelmällä**

VATES –säätiö

VATES –säätiö
PL 40, 00621 HELSINKI
p. (09) 7527 551

2003

ISBN 951-97362-9-8

Tiivistelmä

Vajaakuntoisten työllistäminen tuotannollista toimintaa harjoittamalla ja tuetun työllistymisen menetelmällä on tiettyjä erityisesti kehittyviä vammaisten ja / tai muuten vajaakuntoisten tai heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden (jatkossa ”vajaakuntoiset”) työllistämisyksikkötyyppistä edustavien yksiköiden vuoden 2001 toiminnan tilastollinen kartoitus. Tuotannollisista työllistämisyksiköistä tarkastelun kohteena ovat tuotannolliset työkeskukset, ns. työllistävät sosiaaliset yritykset ja työllistymisen monipalvelukeskukset. Kartoitus on jatkoa Ylipaavalniemi (2001) tilastokartoitukselle.

Tuotannollisten työkeskusten, työllistävien sosiaalisten yritysten ja työllistymisen monipalvelukeskusten yhteisiä piirteitä ovat liiketoiminnan tulojen – muiden kuin työllistämispalveluiden myyntitulojen - suuri merkitys toiminnan rahoituksessa ja työsuhteessa tapahtuvan ”pidempikestoisen” vajaakuntoisten työllistämistoiminnan huomattava merkitys. Maassamme lähinnä käytetyssä tuetun työllistymisen ns. työvalmentajamallissa erityiset työvalmentajat tukevat vajaakuntoisten työllistymistä työsuhteisiin tavallisiin työyhteisöihin. Tuotannollisia työllistämisyksiköitä ovat tarkasteltujen yksikkötyyppien lisäksi myös nuorten työpajat ja eri kohderyhmien (kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien) työtoimintayksiköt. Vajaakuntoisten työllistämisyksiköiksi luokiteltavista yksikkötyypeistä tarkastelun ulkopuolelle on jätetty myös mielenterveyskuntoutujien klubitalot. Toiminnassa on lisäksi vajaakuntoisia työllistäviä tai heidän työllistymistään vaihtelevalla intensiteetillä tukevia yksiköitä / hankkeita / projekteja, joiden kohdalla minkään mainitun yksikkötyypin kriteerit eivät täyty.

Tilastokartoitukseen saatujen vastausten ja erillisselvitysten perusteella tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden – siis ilman nuorten työpajoja ja työtoimintayksiköitä – määrä oli arviolta 77 yksikköä / toimipistettä (31.12.2001). Yksikkömäärää laskettaessa saman organisaation / ylläpitäjän saman kunnan alueella sijaitsevat toimipisteet on huomioitu yhtenä yksikkönä. Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden toiminnassa oli mukana arviolta 4 200 vajaakuntoista työntekijää / asiakasta (31.12.2001), joista 2 200 oli työsuhteessa. Muut 2 000 olivat huoltosuhteisen työtoiminnan tai muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavien toimenpiteiden (kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus ja kuntouttava työtoiminta) piirissä. Asiakasmäärällä mitattuna toiminnan volyymi on kasvussa, sillä vuoden 1999 lopussa tarkasteltuja yksikkötyyppistä edustavien yksiköiden toiminnan piirissä oli Ylipaavalniemi (2001) mukaan vajaat 2 600 vajaakuntoista työntekijää / asiakasta. Asiakasmäärän kasvu johtuu suurelta osin muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan ja työtoiminnan asiakasmäärien kasvusta. Työsuhteessa ja työtoiminnassa olleista vajaakuntoisista kolmanneksella (32%) pääasiallisesti heikon työmarkkina-aseman syyksi arvioitiin ns. muu syy (päihdeongelma / sosiaalinen syy, muuten heikko työmarkkina-asema) ja 27 prosentilla kehitysvamma (31.12.2001). Lähes puolet (49%) tarkastelluista yksiköistä oli järjestöjen, yhdistysten ja säätiöiden ylläpitämiä. Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden kokonaisrahoitus (tulovirta) oli arviolta 71,8 miljoonaa euroa (2001), josta 37,5 miljoonaa (52%) oli liiketoiminnan tuloja ja loput 48 prosenttia julkista tukea ja / tai tuloja työllistämispalveluiden myynnistä julkisen sektorin toimijoille.

Kyselyyn saatujen vastausten ja erillisselvitysten perusteella kriteerit täyttäviä – aktiivinen pyrkimys työllistää vajaakuntoisia työsuhteisiin tavallisiin työyhteisöihin erityisen työvalmentajan tuella - tuetun työllistymisen yksiköitä / palveluita oli vuoden 2001 lopussa toiminnassa *vähintään* 33. Tuetun työllistymisen prosessissa oli mukana arviolta 880 asiakasta (31.12.2001), joista tuetusti työllistyneitä oli 230. Tuetusti työllistyneiden määrä on hitaasti noussut viime vuosina. Tuetun työllistymisen yksiköiden asiakkaista 63 prosenttia oli kehitysvammaisia (31.12.2001). Tuetun työllistymisen yksiköistä 45 prosenttia oli järjestöjen, yhdistysten ja säätiöiden ylläpitämiä. Peräti 55 prosenttia tuetun työllistymisen yksiköistä ja 66 prosenttia tuetusti työllistyneistä sijoittui Etelä-Suomen läänin alueelle.

Työllistämisyksiköiden toiminnan tilastollisen seurannan jatkuvuutta turvatakseen VATES –säätiö toteuttaa Sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksella laajan – kaikki työllistämisyksikkötyypit sisältävän - vajaakuntoisten työllistämisyksiköiden tilastokartoituksen ajalla syksy 2003 - kevät 2004.

Sisällysluettelo

JOHDANTO	5
1. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA KÄYTETYT MÄÄRITELMÄT	7
2. KARTOITUKSEN TOTEUTUS JA TULOSTEN LUOTETTAVUUS	16
3. TUOTANNOLLISET TYÖLLISTÄMISYKSIKÖT	18
3.1. Yksiköiden määrä ja ylläpitäjät	18
3.2. Työllistämistoiminta ja kohderyhmät	21
3.3. Toiminnan rahoitus	28
4. TUETUN TYÖLLISTYMISEN YKSIKÖT JA PALVELUT	40
4.1. Yksiköiden määrä ja ylläpitäjät	40
4.2. Asiakkaat ja henkilöstö	42
4.3. Toiminnan rahoitus	51
Lähdeluettelo	57
LIITE 1: TILASTO-OSA	61
Taulukko 1-1: Asukasluku, sekä työikäisen väestön, työvoiman, työnhakijoiden ja työttömien määrät TE -keskuksittain (31.12.2001)	61
Taulukko 1-2: Työkyvyttömyyseläkkeen ja vammaistuen saajat, sekä työhallinnossa rekisteröidyt työnhakijat ja työttömät työnhakijat TE -keskuksittain (31.12.2001)	62
Taulukko 1-3: Kelan kuntoutus ja työhallinnon toimenpiteet TE -keskuksittain (31.12.2001)	63
Taulukko 1-4: Heikossa työmarkkina-asemassa olevien vammaisten ja vajaakuntoisten heikon työmarkkina-aseman syyt	64
Taulukko 1-5: Työhallinnon tilastoissa käytettyjen vajaakuntoisuuden syiden ja tässä tutkimuksessa käytetyn heikon työmarkkina-aseman syiden luokittelun oletettu vastaavuus	65
Taulukko 1-6: Kelan työkyvyttömyyseläke- ja vammaistukitilastoissa käytetyn ICD-10 tautiluokituksen ja tässä tutkimuksessa käytetyn heikon työmarkkina-aseman syiden luokittelun oletettu vastaavuus	66
Taulukko 1-7: Työkyvyttömyyseläkkeelle vuonna 2001 siirtyneet henkilöt sairauksittain	66
LIITE 2: TIETTYJEN VAMMAISRYHMIEN KOKO SEKÄ TYÖMARKKINA-ASEMA JA -POTENTIAALI	67
Taulukko 2-1: Kehitysvammaisten määrä sekä työmarkkina-asema ja -potentiaali	67
Taulukko 2-2: mielenterveyskuntoutujien määrä sekä työmarkkina-asema ja -potentiaali	68
Taulukko 2-3: Liikuntavammaisten määrä sekä työmarkkina-asema ja -potentiaali	69
LIITE 3: LÄÄNEIHIN, TE –KESKUKSIIN, MAAKUNTIIN JA SEUTUKUNTIIN KUULUVAT KUNNAT v. 2003 ALUELUOKITUKSEN PERUSTEELLA	70
Taulukko 3-1: Etelä-Suomen läänin Työvoima- ja elinkeinokeskusten, maakuntien ja seutukuntien kunnat v. 2003 alueluokituksen perusteella	70
Taulukko 3-2: Länsi-Suomen läänin Työvoima- ja elinkeinokeskusten, maakuntien ja seutukuntien kunnat v. 2003 alueluokituksen perusteella	71
Taulukko 3-3: Itä-Suomen, Oulun ja Lapin läänien Työvoima- ja elinkeinokeskusten, maakuntien ja seutukuntien kunnat v. 2003 alueluokituksen perusteella	72

JOHDANTO

Vammaisten ja / tai muuten vajaakuntoisten tai heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden (jatkossa ”vajaakuntoiset”) työ- tai työtoimintapaikan saantia / säilyttämistä avoimilla työmarkkinoilla ja erityisissä työllistämisyksiköissä tuetaan mm. työhallinnon toimenpitein, kuntasektorin osin velvoittavaan lainsäädäntöön perustuvan työllistämisvastuun puitteissa ja projektitoiminnan (ESR, RAY) kautta. Merkittävä osa työllistämisen- ja työllistymistä tukevasta toiminnasta toteutuu kuntien, kuntayhtymien ja yhä enenevässä määrin yksityisten tahojen (yhdistykset, järjestöt, säätiöt) ylläpitämässä työllistämisyksiköissä. Vajaakuntoisten työllistämisyksiköt tarjoavat työtä ja / tai toimintakykyä ylläpitävää toimintaa enemmän tai vähemmän markkinaorientoituneesta näkökulmasta harjoitettavan tavaroiden ja palveluiden tuotannon avulla (tuotannolliset työllistämisyksiköt) – tai ovat intensiivisesti työllistymistä avoimille työmarkkinoille tukevia tiukasti määriteltyjä menetelmiä (tuettu työllistyminen ja mielenterveyskuntoutujien klubitalot).

Työllistämisyksiköiden kenttä on hyvin heterogeeninen. Jo samaa tyyppiä edustavienkin työllistämisyksiköiden harjoittamien työllistämispalveluiden valikoimat ja toimintatavat voivat olla hyvin erilaisia. Työllistämisyksiköiden toiminta on aina suunniteltu paikallisen toimintaympäristön pohjalta. Yhteistä työllistämisyksiköiden toiminnalle on kaikkien vaikeimmin – joskin kohderyhmän vaikeus vaihtelee suuresti - työllistyvien henkilöiden työllistäminen / avoimille työmarkkinoille työllistymisen tukeminen. Kyse on henkilöistä, joiden mahdollisuudet työllistyä itsenäisesti tai työhallinnon perustoimenpiteiden valikoiman puitteissa ovat vähäiset ja tyypillisesti jo kokeillut tai käytännössä olemattomat. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluu esimerkiksi suuri osa työkyvyttömyyseläkeläisistä. Työllistämisyksiköiden toiminnan tarvetta korostaa paitsi työttömyystilanne – on suuri joukko työttömiä, joiden työllistymistä ei kyetä riittävästi tukemaan mm. työhallinnon peruspalveluiden kautta – myös voimakas virta työkyvyttömyyseläkkeelle. Esimerkiksi vuoden 2001 aikana työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyi Kela (2002, a) mukaan yli 24 000 henkilöä (ks. liite 1, taulukko 1-7), joista 89 prosenttia varsinaiselle työkyvyttömyyseläkkeelle ja loput yksilölliselle varhaiseläkkeelle. Yksin mielenterveysyistä vuoksi eläke myönnettiin liki 7 500 henkilölle.

Vajaakuntoisten työllistäminen tuotannollista toimintaa harjoittamalla ja tuetun työllistymisen menetelmällä on tiettyjä kehittyviä vajaakuntoisten työllistämisyksikkötyyppejä edustavien yksiköiden vuoden 2001 toiminnan tilastollinen kartoitus. Tuotannollisista työllistämisyksiköistä tarkastelun kohteena ovat tuotannolliset työkeskukset, ns. työllistävät sosiaaliset yritykset ja työllistymisen monipalvelukeskukset (määritelmät kpl:ssa 1). Kyseiset yksiköt työllistävät tavaroiden ja palvelusten tuotantoa harjoittamalla vajaakuntoisia henkilöitä työsuhteisiin vähintäänkin merkittävässä määrin ja ”pidempiaikaisesti” ja yksiköiden toiminnan rahoituksesta merkittävä osa on liiketoiminnan tuloja (ei siis tuloja työllistämispalveluiden myynnistä). Työsuhteisen työllistämisen lisäksi työllistämispalveluiden valikoimaan voi kuulua eri kohderyhmille suunnattua huoltosuhteeseen perustuvaa työtoimintaa ja erityisesti monipalvelukeskusten kohdalla muuta kuntouttavaa ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavaa toimintaa, kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus ja kuntouttava työtoiminta. Tuetun työllistymisen kohdalla kyse on erityisten työvalmentajien räätälöidyn tuen avulla vajaakuntoisten työllistymisiin työsuhteisiin avoimille työmarkkinoille tähtäävien tuetun työllistymisen prosessien tilastollisesta tarkastelusta. Työvalmentajan kestoltaan rajoittamaton tuki kohdistuu paitsi työpaikan hankintaan myös sen säilyttämiseen ja tukea annetaan tarvittaessa myös työnantajalle. Tuotannollisista työllistämisyksiköistä on tämän tutkimuksen ulkopuolelle rajattu nuorten työpajat ja eri kohderyhmien (kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien...) työtoimintayksiköt. Työllistämisyksiköiden joukkoon kuuluvat mielenterveyskuntoutujien klubitalot on myös jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Mainittujen työllistämisyksikkötyyppien on olemassa huomattava määrä vajaakuntoisia työllistäviä ja heidän työllistymistään vaihtelevalla intensiteetillä tukevia

yksiköitä, hankkeita ja projekteja (kuten vajaakuntoisille työmahdollisuuksia järjestävät osuuskunnat ja vammaisjärjestöjen työllistämistoimet), jotka eivät täytä minkään mainitun yksikkötyypin kriteerejä. Tilastokartoitus on jatkoa laajemmalle, vuoden 1999 tietoihin perustuneelle ”vammaisten ja vajaakuntoisten työllistämisen kokonaiskartoitukselle” (Ylipaavalniemi, 2001).

Käytetyt työllistämisyksikkötyyppien määritelmät (kpl 1) ovat luonteeltaan enemmänkin ”tyypillisen toiminnan kuvauksia” kuin eksakteja määritelmiä, jotka yksikön tulisi tarkalleen täyttää... Määritelmien perusteella kukin yksikkö voidaan luokitella mahdollisimman sopivaan yksikkötyyppiin kuuluvaksi - kaltaistensa joukkoon.

Tutkimuksen toteutus, käytetyt määritelmät ja saatujen vastausten luotettavuuden pohdinta käsitellään kappaleissa 1 ja 2. Tuotannollisten työllistämisyksiköiden ja tuetun työllistymisen yksiköiden tulokset ja niiden johtopäätökset löytyvät kappaleista 3 ja 4. Liitteeseen 1 on koottu ja tarpeellisin osin vertailukelpoisiksi muokattu eri tilastontuottajien tietoja mm. työvoimasta, työttömyydestä ja sen rakenteesta, sekä tietyistä työhallinnon ja Kelan toimenpiteistä (taulukot 1-1 – 1-7, tiedot pääosin vuodelta 2001).

Työllistämisyksiköiden toiminnan tilastollisen seurannan jatkuvuutta turvataksaan VATES -säätö toteuttaa Sosiaali- ja terveysministeriön rahoituksella laajan – kaikki työllistämisyksikkötyypit sisältävän - vajaakuntoisten työllistämisyksiköiden tilastokartoituksen ajalla syksy 2003 - kevät 2004.

1. TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA KÄYTETYT MÄÄRITELMÄT

Vajaakuntoisten työllistäminen tuotannollista toimintaa harjoittamalla ja tuetun työllistymisen menetelmällä – tutkimuksen tavoitteena on selvittää vammaisia ja / tai vajaakuntoisia tai muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä (”vajaakuntoiset”) tuotannollisen toiminnan kautta työsuhteeseen työllistävien tuotannollisten työkeskusten, ns. työllistävien sosiaalisten yritysten ja työllistymisen monipalvelukeskusten määrät, toimintavolyymit, toimintamuodot, toiminnan kohderyhmät ja rahoitusrakenteet. Tuetun työllistymisen yksiköiltä / palveluilta kerätään vastaavat volyyymi-, rahoitus- yms. tiedot. Tarkasteluperiodi on vuosi 2001 tai tilanne 31.12.2001. Vastausten perusteella arvioidaan tilannetta ”koko sektorin”, eli kaikkien kyseisen tyyppisten työllistämisyksiköiden tasolla ja arvioidaan viime vuosien kehitystä vertaamalla tuloksia mm. Ylipaavalniemi (2001) ja STM (1993) tuloksiin. Tuetun työllistymisen osalta tuloksia verrataan Hyvärinen ym. (2002) tutkimustuloksiin.

Tuotannollinen työllistämisyksikkö on yleiskäsite tuotannollisen toiminnan – tavaroiden ja palvelusten tuotannon (liiketoiminta) – avulla harjoitettavalle vajaakuntoisten työllistämistoiminnalle. Liiketoiminnan tulojen merkitys toiminnan kokonaisrahoituksessa vaihtelee voimakkaasti eri tyyppisissä yksiköissä. Tuotannollisista työllistämisyksiköistä tämän tutkimuksen kohdeyksiköitä ovat tuotannolliset työkeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset ja työllistymisen monipalvelukeskukset¹. Yhteistä mainituille yksikkötyypeille on tuotannollisen toiminnan suuri merkitys toiminnan rahoituksessa ja työsuhteisen ”pidempikestoisen” työllistämisen huomattava merkitys. Eroja löytyy mm. muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan sekä työtoiminnan² merkityksessä, sekä henkilöstö- ja rahoitusrakenteessa (ks. taulukko 3 ja määritelmät kappaleen lopussa). Työllistymisen monipalvelukeskus ei tarkoita vuosina 2002-2003 toimivan yhteispalvelu (-piste) kokeilun jatkoksi ja osana hallituksen työllisyysohjelman (Työministeriö, 2003, i) toimenpiteitä vuoden 2004 alusta alkaen muodostettavia työvoiman palvelukeskuksia³.

Tuettu työllistyminen on lyhyesti määriteltynä prosessi, jossa erityisen työvalmentajan räätälöidyllä tuella vajaakuntoisia työllistyy työsuhteisiin tavallisiin työyhteisöihin. Työpaikka ei siis ole vajaakuntoisten työllistämistä varten perustetussa yksikössä ja palkan työntekijälle maksava työnantaja on tavallinen yritys / yhteisö. Työvalmentajan kestoltaan rajoittamaton tuki kohdistuu paitsi työpaikan hankintaan, myös sen säilyttämiseen ja tukea annetaan tarvittaessa myös työnantajalle. Tuetun työllistymisen yksikkö / palvelu voi toimia täysin erillisenä tai kuten yleensä asian laita on, esimerkiksi tuotannollisen työkeskuksen tai kehitysvammaisten työtoimintayksikön toiminnan osana. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan nimenomaan ns. työvalmentaja –mallia edustavaa tuettua työllistymistä⁴, jota maassamme on lähinnä käytetty.

Sosiaalinen yritys –käsite tulee saamaan lainsäädännöllisen määrittelyn vuoden 2003 aikana. Työministeriössä valmisteltavassa lakiesityksessä on lähdetty siitä, että ”sosiaalisen yrityksen henkilöstöstä vähintään 30 prosenttia on vajaakuntoisia tai muutoin vaikeasti työllistettäviä pitkäaikaistyöttömiä henkilöitä”. Työministeriön ylläpitämään rekisteriin

¹ Tarkastelun ulkopuolelle jäävät tuotannollisista työllistämisyksiköistä nuorten työpajat, sekä kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja sosiaalihuollon työtoimintayksiköt.

² Työtoiminta on eri kohderyhmille (kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutajat) suunnattua, huoltosuhteessa tapahtuvaa toimintaa, johon osallistujalle maksetaan veroista ja sosiaalivakuutusmaksuista vapaata työosuusrahaa.

³ Osana hallituksen työllisyysohjelmaa toteutetaan vuosina 2004-2006 julkisen työvoimapalvelun rakenteellinen uudistus, jossa vaikeimmin työllistyvien palvelut ja resurssit kootaan uusiin työvoiman palvelukeskuksiin. Työvoiman palvelukeskukseen kootaan työvoimatoimiston ja kunnan sosiaali- ja terveystoimen sekä nuorisotoimen, Kansaneläkelaitoksen ja muiden palvelujen tuottajien asiantuntemus ja niissä asiakkaille tarjotaan heidän työmarkkinavalmiuksiaan parantavia yksilöllisiä toimenpidekokonaisuuksia. Tavoitteena on perustaa kaikkiaan 40 työvoiman palvelukeskusta vuoden 2006 loppuun mennessä.

⁴ Muita tuetun työllistymisen malleja ovat esimerkiksi Enklaavi –malli (Enclave model; ryhmä tuetusti työllistyneitä tekee työtä yhdessä tavallisella työpaikalla) ja työpartio –malli (mobile crew model; ryhmä tuetusti työllistyneitä liikkuu työpaikalta toiselle tiettyjä työtehtäviä suorittaen). Tuetun työllistymisen eri malleista löytyy lisätietoja mm. teoksesta Venäläinen (toim., 1996).

merkittävät sosiaaliset yritykset olisivat oikeutettuja saamaan sosiaalisille yrityksille suunnattuja taloudellisia tukitoimia korvaukseksi harjoittamastaan työllistämistoiminnasta⁵. Muutoin sosiaalinen yritys ”toimii kuin mikä tahansa kaupparekisteriin merkitty tavaroita tai palveluita tuottava liikeyritys”: tavoittelee voittoa, maksaa kaikille työntekijöilleen työehtosopimusten mukaista palkkaa... Tavoitteena on, että laki sosiaalisista yrityksistä tulisi voimaan 1.1.2004. (Työministeriö, 2003, h)

Tässä tutkimuksessa käytettyyn työllistämisyksiköiden kentän luokitteluun laki sosiaalisista yrityksistä tulee vaikuttamaan siten, että ”työllistävä sosiaalinen yritys” – yksikkötyyppin korvaa ”Sosiaalista yrityksistä annetun lain mukainen sosiaalinen yritys = sosiaalinen yritys”. Ainoastaan lain määritelmän täyttävät, Työministeriön rekisteriin merkityt yritykset, joiden toiminnan tavoitteisiin nimen omaan kuuluu heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistäminen (näiden osalta rekisteriin tulee erillinen merkintä), tulevat vuoden 2004 alusta lukien olemaan sosiaalinen yritys –työllistämisyksikkötyyppiin kuuluvia yksiköitä. Ne rekisteröidyt sosiaaliset yritykset, joilla työllistämistoiminta ei kuulu tavoitteisiin, tulee toki huomioida heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä työllistävinä yksiköinä, mutta työllistämisyksiköiden joukkoon niitä ei voida huomioida.

Tuotannollisten työllistämisyksiköiden harjoittamien työllistämispalveluiden valikoima on voimakkaasti laajentunut viime vuosina. Monipalvelukeskus –tyyppisen konseptin ja ajattelun leviäminen – ja rahoituskanavien lisääntyminen - on näkynyt muun kuntouttavan ja / tai työllistämismahdollisuuksia parantavan toiminnan ja projektitoiminnan merkityksen kasvuna. Jotkut yksiköt ovat keskittyneet työllistämiseen toisten laajentaessa palveluvalikoimaansa. Monipalveluorganisaatioiden toimintaan sisältyy tyypillisesti tuotantoon ja työllistämiseen hyvin tiiviisti keskittyviä, jopa osakeyhtiömuodossa toimivia yksiköitä. Taulukossa 1 on esitetty tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden harjoittamia toimintamuotoja (työllistämispalveluita) ja niihin tyypillisesti kohdistuva julkinen rahoitus sekä työllistämisyksiköiden eri palveluissa oleville työntekijöille / asiakkaille maksama korvaus (palkka, työosuusraha tai ei korvausta).

Eri työllistämisyksiköiden (-tyyppien) kohdalla ei ole olemassa virallisesti tai usein edes yleisesti hyväksytyjä määritelmiä. Tässä tutkimuksessa käytetyt ja tämän kappaleen lopussa esitetyt määritelmät ovat lähinnä ”tyypillisen toiminnan kuvauksia”, joiden perusteella kukin yksikkö voidaan luokitella parhaiten yksikön toimintaa vastaavaan yksikkötyyppiin kuuluvaksi – kaltaistensa joukkoon. Työllistävän sosiaalisen yrityksen kohdalla em. sosiaalisten yritysten lainsäädäntö tulee aikanaan ratkaisemaan ongelman. Tuetun työllistymisen määritelmästä ja sisällöstä vallitsee teoriassa yksimielisyys, mutta kentällä käsitteen käyttö on yhä kirjavaa. Tuetun työllistymisen verkosto (Finse) pyrkii osaltaan paitsi edistämään menetelmän leviämistä ja volyymin kasvua, myös huolehtimaan siitä, ettei menetelmän sisältö vesittyisi.

Yksikön luokittelu tietyn yksikkötyypin edustajaksi ei ole aina yksiselitteistä. Erityisen ongelmallinen on monipalvelukeskus - kuinka laajaa (volyymi, palveluiden valikoima) toiminnan tulee olla, jotta kyseessä on monipalvelukeskus? Tässä tutkimuksessa on lähdetty siitä, että monipalvelukeskuksen toimintaan tulee sisältyä työsuhteista työllistämistä, työtoimintaa ja merkittävässä määrin muuta kuntouttavaa ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavaa toimintaa. Monipalvelukeskusten toiminnan osana toimii usein yksiköitä, jotka erillisinä määrittyisivät esimerkiksi tuotannollisiksi työkeskuksiksi, työllistäviksi sosiaalisiksi yrityksiksi, työtoimintayksiköiksi tai nuorten työpajoiksi... Monipalvelukeskuksia ovat siis organisaatiot, joiden harjoittama työllistämistoiminta *kokonaisuutena* täyttää

⁵ Pukkio (2003) mukaan sosiaalisia yrityksiä koskevassa lakiesityksessä tullaan määrittelemään seuraavat tukitasot (euroa/kk): vajaakuntoinen työllistämistuella 770 euroa (3 vuotta), pitkäaikaistyötön 430-770 euroa (2 vuotta) ja yhdistelmätuella 1. vuosi 930 euroa ja 2. vuosi 500 euroa (vajaakuntoiselle joissakin tapauksissa harkinnan mukaan 930 euroa). Lisäksi ”perusteilla oleva sosiaalinen yritys tai sellaiseksi muuntautuva entinen sosiaalinen yhteisö” voi alkuvaiheessa saada eräänlaista käynnistystukea hallituksen budjettiesityksessä työvoimapolitiittisen projektituen osana olevasta erillisestä määrärahasta.

monipalvelukeskuksen kriteerit. Tuetun työllistymisen kohdalla esitetty määritelmä on selkeä, mutta sitä ei saa tulkita liian tiukasti⁶.

Sosiaalisia yrityksiä koskevaan keskusteluun liittyen voidaan todeta mm. kaikkien tutkimuksessa tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden olevan ns. palveluja tarjoavia sosiaalisia yrityksiä (social enterprise). Palveluja tarjoavien sosiaalisten yritysten käsitettä ei kuitenkaan käytetä tässä tutkimuksessa, eikä sen käyttö muutenkaan ole järkevää sen merkityksen liiallisen laajuuden takia. Hyvin erilaisten toimintamallien ja tavoitteiden pohjalta toimivia työllistämisyksiköitä ei ole järkevää määritellä saman käsitteen alle. Ks. mm. Ylipaavalniemi ym. (2002), KTM (2002) ja Stenholm ym. (2000).

Kartoitus ei kata kaikkia vajaakuntoisten työllistämisyksiköitä (yksikkötyyppejä) vaan ulkopuolelle jäävät kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja sosiaalihuollon työtoimintayksiköt⁷, mielenterveyskuntoutujien klubitalot⁸ ja nuorten työpajat⁹ – siltä osin kuin ne eivät toimi tarkasteltujen yksikkötyyppien toiminnan osana. Lisäksi muita vajaakuntoisia työllistäviä tai heidän työllistymistään enemmän tai vähemmän intensiivisesti tukevia yksiköitä ja projekteja on toiminnassa ”paljon”. Esimerkiksi erällä vammaisjärjestöillä on volyymiltaan huomattavia työllistämisyksiköitä, jotka kuten myös tietyt osuuskuntamuotoiset työllistämistoimet on rajattu kartoituksen ulkopuolelle. Vajaakuntoisten työllistymistä tukevat mm. työhallinnon toimenpiteet, kuten työllistämisen- ja yhdistelmätyöt, kuntoutus, valmennus, työkokeilut, työharjoittelut, kurssit, koulutus jne. – ovat tarkastelussa siltä osin kuin niitä toteutuu tarkastelluissa työllistämisyksiköissä. Lähinnä vaikeammin kehitysvammaisille suunnattua hyvin terapeuttista päivätoimintaa järjestävät päivätoimintayksiköt eivät ole työllistämisyksiköitä, eivätkä näin ole mukana tarkastelussa¹⁰.

Työllistämisyksiköiden toiminnan potentiaalisten kohderyhmien kohdalla on tärkeää huomata, että kaikkien diagnosoidusta vammasta / sairaudesta kärsivien (toimintakyky heikentynyt) työkyky / mahdollisuus työllistyä ei ole heikentynyt, eivätkä he näin kuulu työllistymisen näkökulmasta vajaakuntoisten ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien joukkoon ja näin työllistämisyksiköiden potentiaaliseen kohderyhmään. Esimerkiksi moni liikuntavammaisen työllistyy avoimille työmarkkinoille ilman erityisiä tukitoimia (ks. liite 2, taulukot 2-1 – 2-3). Sen sijaan muuten vajaakuntoiset (päihdeongelma, sosiaalinen syy) ja muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt kuuluvat automaattisesti potentiaaliseen

⁶ Esimerkki: on mahdollista, ettei tietty tuetusti työllistynyt asiakas / asiakasryhmä tarvitse lainkaan työvalmentajan tukea enää työllistyttyään – eikä sitä näin ollen myöskään harjoiteta. Tällaisissa tapauksissa kyse on kuitenkin tuetusta työllistymisestä, mikäli kriteerit muuten täyttyvät.

⁷ Yksiköitä, joiden tärkein (yksikkötyypin määrittävä) toimintamuoto on vajaakuntoisten huoltosuhteessa tapahtuva työtoiminta (kehitysvammaisten työtoimintayksikössä lähinnä kehitysvammaisille jne.), johon osallistujille yksikkö maksaa työosuusrahaa (veroton ja sosiaalivakuutusmaksuista vapaa korvaus).

⁸ Mielenterveyskuntoutujien klubitalo on mielenterveyskuntoutujien ja henkilökunnan yhdessä muodostama kuntouttava yhteisö, jonka tavoitteena on tarjota kuntoutujille mahdollisuus palata takaisin yhteiskuntaan ja työelämään mielenterveysongelmien jälkeen. Klubitalossa kuntoutajat ovat jäseniä osallistuen tasavertaisesti toiminnan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Klubitalotoiminnan yhtenä tavoitteena on auttaa jäseniä siirtymään normaaliin työelämään ns. siirtymätyöpaikkaohjelmien kautta. Ks. lisätietoja mm. Suomen Fountain House – klubitalojen verkosto ry (2003), Pöyhönen (toim., 2003) ja Lehto (2003).

⁹ Nuorten työpajat (tai työpajat) ovat useimmiten alle 25 –vuotiaille nuorille tarkoitettuja, ammatillisia valmiuksia ja työelämään / (jatko-) koulutukseen pääsyä tukevia määräaikaista työ- ja työharjoittelu- / työelämävalmennuspaikkoja tarjoavia yksiköitä. Työ- ja työharjoittelu- / työelämävalmennuspaikkoja tarjotaan usein myös (tai ainoastaan) yli 25 –vuotiaille heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille (ks. taulukko 2). Työpajojen toiminta on hyvin heterogeenista kohderyhmien ja tavoitteiden osalta: joissakin työpajoissa toiminta on hyvin opetuksenomaista, toisissa kyse on ”vain” mielekkään tekemisen järjestämisestä. Joissakin työpajoissa harjoitettavan liiketoiminnan tuloille on asetettu huomattaviakin tavoitteita, joskin työsuhteiden määräaikaisuus asettaa rajoituksia liiketoiminnan tulojen määrälle. Työpajat eroavat esim. tuotannollisista työkeskuksista (kohderyhmän ikäjakauman lisäksi) siten, että työllistettyjen työsuhteet ovat tyypillisesti määräaikaista (pyrkimys avoimille työmarkkinoille / koulutukseen) ja vammaisten osuus toimintaan osallistuvista ei ole korostuneen suuri. Työtoiminnan (ei siis kuntouttavan työtoiminnan) merkitys toimintamuotona on työpajoissa vähäinen ja muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta on lähinnä työharjoittelua / työelämävalmennusta ja juuri kuntouttavaa työtoimintaa.

¹⁰ Joskin tarkasteltavien yksikkötyyppien – lähinnä monipalvelukeskusten – palveluihin voi kuulua päivätoimintaa.

kohderyhmään. Tässä tutkimuksessa käytetty vajaakuntoisuuden käsite on laajempi kuin työhallinnossa käytetty¹¹, lähinnä vammaisiin viittaava käsite. Se, milloin päihde-, sosiaalisista yms. ongelmista kärsivä voidaan luokitella vajaakuntoiseksi, ei tietenkään ole yksiselitteistä. Tarkasteltujen työllistämisyksiköiden kohdalla ohjenuorana on käytetty työsuhteen solmimisen taustalla olleita tavoitteita - onko henkilö palkattu kohderyhmään kuuluvana ja yksikön työllistämistehtävään liittyen vai onko hänet palkattu yksin osaamisensa takia. Esimerkiksi työllistämisen- ja yhdistelmätukien avulla työllistämisyksiköihin työllistyneet – muutkin kuin työhallinnossa vajaakuntoinen –statuksella olleet – ovat voineet määrittyä tässä tutkimuksessa vajaakuntoisiksi (ks. taulukko 2 ja määritelmät kappaleen lopussa).

Tutkimuksessa käytettyjä määritelmiä

Vammainen

Vammainen on henkilö, jonka toimintakyky (ruumiin toiminnot, terveydentila) on synnynnäisen tai myöhemmin saadun vamman tai sairauden (diagnoosi) takia pidempiaikaisesti / pysyvästi heikentynyt. Huomaa, että diagnosoidusta vammasta / sairaudesta kärsivien (toimintakyky heikentynyt) työkyky / mahdollisuus työllistyä ei välttämättä ole heikentynyt.

Vajaakuntoinen

Työllistymisen näkökulmaan rajatun vajaakuntoinen –käsitteen piirin kuuluvat edellä määritellyistä vammaisista henkilöistä he, joiden työkyky / mahdollisuus työllistyä on heikentynyt, sekä päihde-, sosiaalisten yms. ongelmien takia työllistymisen näkökulmasta vajaakuntoisiksi luokiteltavissa olevat henkilöt (muuten vajaakuntoiset). Vajaakuntoiset –termiä käytetään tässä tutkimuksessa myös yleiskäsitteenä kuvaamaan kaikkia työllistämisyksiköiden kohderyhmään kuuluvia vammaisia ja / tai muuten vajaakuntoisia tai heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä.

Heikossa työmarkkina-asemassa oleva

Heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden ryhmään kuuluvat edellä määritellyt vajaakuntoiset, sekä muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt, kuten heikon kielitaidon omaavia maahanmuuttajia, pitkäaikaistyöttömiä, ikääntyneitä työnhakijoita, vanhentuneen / puutteellisen / ”väärän” koulutuksen ja / tai vähäisen työkokemuksen omaavia henkilöitä.

Työllistämisyksikkö

Työllistämisyksikkö on yleiskäsite vammaisia ja / tai muuten vajaakuntoisia / heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä työllistävälle (työsuhde, työtoiminta) ja / tai heidän työllistymistään tukeville (muu kuntouttava ja työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta) yksiköille / hankkeille / projekteille. Työllistämisyksiköitä ovat tuotannolliset työkeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset, työllistymisen monipalvelukeskukset, eri kohderyhmille suunnatut työtoimintayksiköt, tuetun työllistymisen yksiköt / palvelut, nuorten työpajat ja mielenterveyskuntoutujien klubitalot.

Tuotannollinen työllistämisyksikkö

Tuotannollinen työllistämisyksikkö on yleiskäsite tuotannollisen toiminnan (tavaroiden / palveluiden tuotannon kautta tapahtuva työllistäminen) kautta harjoitettavalle vammaisten ja / tai muuten vajaakuntoisten / heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistämistoiminnalle. Työllistämistoiminta voi toteutua työsuhteessa (ml. avotyö), huoltosuhteessa (työtoiminta, ml. avotyötoiminta) tai muuna kuntouttavana ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavana toimintana (kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus ja kuntouttava työtoiminta). Tuotannolliset työllistämisyksiköt voidaan jakaa alatyyppeihin mm. seuraavasti: tuotannolliset työkeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset, työllistymisen monipalvelukeskukset, nuorten työpajat, sekä kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja sosiaalihuollon työtoimintayksiköt.

¹¹ Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002, 7§, 6 momentti: ”vajaakuntoinen on henkilöasiakas, jonka mahdollisuudet saada sopivaa työtä, säilyttää työ tai edetä työssä ovat huomattavasti vähentyneet asianmukaisesti todetun vamman, sairauden tai vajavuuden takia”.

Työllistämistoiminta

Työllistämistoiminta (tai erityistyöllistäminen) sisältää paitsi työsuhteisen työllistämistoiminnan (ml. avotyö), myös eri kohderyhmille (kuten kehitysvammaiset ja mielenterveyskuntoutujat) suunnatun työtoiminnan (ml. avotyötoiminta) ja muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan, kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus ja kuntouttava työtoiminta.

Tuotannollinen työkeskus

Tuotannollinen työkeskus työllistää vammaisia ja / tai muuten vajaakuntoisia tai heikossa työmarkkina-
asemassa olevia henkilöitä harjoittamalla tavaroiden ja palveluiden tuotantoa¹². Työllistämistoiminta on pääasiassa / suurelta osin työsuhteista – sosiaalihuoltolain mukaista työsuhteista työllistämistä (entinen suojatyo; ilman työllistämis- tai yhdistelmätukia) ja usein myös työllistämis- tai yhdistelmätukien avulla tapahtuvaa työllistämistä. Muita toimintamuotoja voivat olla eri kohderyhmille suunnattu työtoiminta ja muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta (kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus ja kuntouttava työtoiminta). Tuotannollisen työkeskuksen työntekijöistä / asiakkaita valtaosa on vammaisia, vajaakuntoisia tai muuten heikossa työmarkkina-
asemassa olevia (kohderyhmään kuuluvia) henkilöitä. Yksikön vajaakuntoisista työntekijöistä osa voi työskennellä avoimilla työmarkkinoilla avotyössä tai avotyötoiminnassa. Tuotannollinen työkeskus voi toimia täysin erillisenä yksikkönä tai työllistymisen monipalvelukeskuksen toiminnan osana.

Työllistävä sosiaalinen yritys

Työllistävä sosiaalinen yritys tuottaa tavaroita ja palveluita vammaisia ja / tai muuten vajaakuntoisia / heikossa työmarkkina-
asemassa olevia henkilöitä työllistämällä¹³. Työllistämistarkoituksessa työllistetyiksi - kohderyhmään kuuluviksi henkilöiksi – luokiteltavia työntekijöitä voi olla suhteellisesti vähemmän kuin tuotannollisessa työkeskuksessa, mutta kuitenkin vähintään 30 prosenttia¹⁴ yrityksen kokonaistyöntekijämäärästä. Toiminta on markkinaorientoituneempaa kuin tuotannollisessa työkeskuksessa. Työntekijöille maksetaan alan yleistä tasoa kyseisestä työstä noudattavaa palkkaa – riippumatta työntekijän yksilöllisestä työn tuottavuudesta – tai vähintään minimipalkkaa. Muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan (kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, kuntouttava työtoiminta ja Kelan työhön valmennus) merkitys on vähäinen. Työllistävä sosiaalinen yritys voi toimia täysin erillisenä yksikkönä tai työllistymisen monipalvelukeskuksen toiminnan osana.

Työllistymisen monipalvelukeskus

Työllistymisen monipalvelukeskus on laajaa vammaisten ja / tai muuten vajaakuntoisten tai heikossa työmarkkina-
asemassa olevien henkilöiden työllistämisen-, työtoiminta-, sekä muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan (sis. koulutus) palveluiden valikoimaa useissa toimipisteissä ja usein maantieteellisesti yhtä kuntaa laajemmalla alueella tuottava organisaatio. Monipalvelukeskuksen toiminnan työntekijä- / asiakasmäärillä mitattu volyyymi on huomattava ja se vastaa merkittävästä osasta alueensa erityistyöllistämisen palveluiden tuotantoa. Monipalvelukeskuksen tuottamia työllistämispalveluita (toimintamuotoja) voivat olla mm. vajaakuntoisten sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen (entinen suojatyo; ilman työllistämisen- ja yhdistelmätukia), työllistämisen- tai yhdistelmätukien avulla tapahtuva työllistäminen, eri kohderyhmille (kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat...) suunnattu työtoiminta ja ennen kaikkea muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta (työkokeilu, työhön valmennus, työharjoittelu / työelämävalmennus, kuntouttava työtoiminta, koulutus ja kurssit). Monipalvelukeskuksen / sen yksiköiden vajaakuntoisista työntekijöistä osa voi työskennellä avoimilla työmarkkinoilla avotyössä tai avotyötoiminnassa. Tuotannollinen työkeskus ja työllistävä sosiaalinen yritys voivat olla monipalvelukeskuksen palvelumuotoja / erillisiä toimintayksiköitä.

¹² Huomaa ero työllistävän sosiaalisen yrityksen määritelmän 1. lauseeseen verrattuna.

¹³ Huomaa ero tuotannollisen työkeskuksen määritelmän 1. lauseeseen verrattuna.

¹⁴ Sosiaalisten yritysten lain valmistelussa (Työministeriö, 2003, h) on ollut esillä 30 prosentin määräsuosivaatimus: sosiaalisten yritysten työntekijöistä 30 prosentin tulee olla vajaakuntoisia (työhallinnon määritelmä) tai pitkäaikaistyöttömiä.

Tuetun työllistymisen yksikkö / palvelu

Tuetun työllistymisen yksikkö / palvelu on kyseessä, mikäli seuraavat kriteerit täyttyvät

- Tuetusti työllistynyt asiakas on palkkatyösuhteessa tavalliseen yritykseen / yhteisöön – ei työllistämisyksikköön, kuten tuotannollinen työkeskus tai kehitysvammaisten työtoimintayksikkö.
- Tuetusti työllistyneen asiakkaan työpaikka on tavallisessa työyhteisössä (yksityisellä tai julkisella sektorilla), ei työllistämisyksikössä.
- Työvalmentaja (työnetsijä) etsii asiakkaalle työpaikan / tukee asiakasta työpaikan etsimisessä, tukee työllistynyttä asiakasta työpaikan säilyttämisessä ja toimii yhteistyössä työllistyneen asiakkaan työnantajan kanssa.
- Tuetun työllistymisen yksikön / palvelun asiakkaiden kohdalla on sitouduttu teoriassa kolme vaihetta sisältävään tuetun työllistymisen prosessiin (suunnittelu-, valmistelu- ja tuetun työllistymisen vaihe), jonka tavoitteena on nimenomaan työllistyminen työsuhteeseen avoimille työmarkkinoille, eli tuetun työllistymisen vaihe (ks. tuetun työllistymisen vaihteista esim. Puolanne ym. (2000)).

Avotyö

Vajaakuntoinen käy työssä tavallisessa työyhteisössä, mutta on työsuhteessa työllistämisyksikköön (aikaisemmin käytettiin termiä avosuojatyö).

Työtoiminta

Työtoiminta on eri kohderyhmille (kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat) suunnattua, huoltosuhteessa tapahtuvaa toimintaa, johon osallistujalle maksetaan veroista ja sosiaalivakuutusmaksuista vapaata työsuusrahaa. Avotyötoiminnassa vajaakuntoisen työtoimintapaikka on tavallisessa työyhteisössä.

Toimintamuoto -työllistämispalvelu-	Työsuhde / huoltosuhde	Toimintamuotojen tarkempi jaottelu sulkeissa tyypillinen välitön rahoittaja ¹⁵	Asiakkaalle maksettu korvaus -yksikön maksama-
Työsuhteinen työllistäminen (ml. avotyö)	Työsuhde työllistämisen- yksikköön	Työsuhde työllistämisyksikköön ilman työllistämisen- / yhdistelmätukia, aikaisemmin suojatyö (kunnat)	Palkka
		Työsuhde työllistämisyksikköön työllistämisen- / yhdistelmätukien avulla (työhallinto, joskus kuntien osarahoitus)	Palkka
Työtoiminta (ml. avotyötoiminta)	Huoltosuhde työllistämisen- yksikköön	Kehitysvammaisten työtoiminta (kunnat)	Työosuusraha
		Mielenterveyskuntoutujien työtoiminta (kunnat, RAY)	Työosuusraha
		Sosiaalihuollon työtoiminta (kunnat, RAY)	Työosuusraha
Muu kuntouttava ja / tai työllistymis- mahdollisuuksia parantava toiminta	Sopimus palvelun ostajan/etuuden myöntäjän ja työllistämisen- yksikön (ja asiakkaan kesken)	Kelan ostopalvelut: työhön valmennus (Kela)	Ei korvausta
		Kuntien palvelut / ostopalvelut: työkokeilut, työ- (hön) valmennus, kuntouttava työtoiminta, tuettu työllistyminen (kunnat)	Ei korvausta
		Työhallinnon toimenpiteet ja ostopalvelut: työharjoittelu / työelämävalmennus, työkokeilu, työhön valmennus, ammattillinen aikuiskoulutus, tuettu työllistyminen (työhallinto)	Ei korvausta
		Vakuutusyhtiöiden rahoittamat työkokeilut yms. (vakuutusyhtiöt)	Ei korvausta
		Työllistymistä tukevat ESR - ja RAY – rahoitusta saavat projektit. Voivat liittyä kehittämistyöhön tai edellä jo mainittuihin toimintoihin, kuten tuettu työllistyminen (ESR, RAY, sekä muu rahoitus esim. Työministeriö, kunnat)	Ei korvausta
		Työpajatoiminta – lähinnä nuoret (kunnat, ESR, Opetusministeriö)	Palkka / ei korvausta ¹⁶
		Päivätoiminta lähinnä kehitysvammaisille (kunnat)	Ei korvausta

Taulukko 1: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden yksikkötyyppien harjoittamia työllistämispalveluita ja niiden tyypillinen rahoittaja sekä työllistämisyksikön vajaakuntoisille työntekijöilleen / asiakkailleen maksama korvaus (palkka, työosuusraha, ei korvausta).

¹⁵ Kuntien saamia mm. sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksia ei huomioida.

¹⁶ Osa työpajatoiminnan piirissä olevista henkilöistä on työsuhteessa.

	Diagnoosi	Vaikutus toimintakykyyn	Vaikutus työkykyyn / työllistymiseen	Ryhmän koostumus
Vammaiset (Vamma / sairaus) (A)	Kyllä	Kyllä	Kyllä...Ei	Kehitysvammaisia, mielenterveyskuntoutujia, tukielin- tai aistivammoista kärsiviä...
Muuten vajaakuntoiset (päihdeongelma, sosiaalinen syy) (B)	Kyllä / Ei	Kyllä...Ei	Kyllä	Päihdeongelmien, sosiaalisten yms. syiden takia (työkyvyn / työllistymismahdollisuuksien näkökulmasta vajaakuntoiseksi luokiteltavia
Muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat (heikko / ”väärä” koulutus, huono kielitaito, vähäinen työkokemus...) (C)	Ei	Ei	Kyllä	Maahanmuuttajia, pitkäaikaistyöttömiä, ikääntyneitä työnhakijoita, vanhentuneen / puutteellisen / ”väärän” koulutuksen ja / tai vähäisen työkokemuksen omaavia...
<p>A: vammaiset B: muuten vajaakuntoiset A+B: vajaakuntoiset C: muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat A+B+C: heikossa työmarkkina-asemassa olevat Vamma / sairaus: vakava, toimintakykyä selkeästi heikentävä pitkäaikainen tai pysyvä vamma / sairaus (diagnoosi). Toimintakyky: ruumiin toiminnot ja terveydentila. Työkyky / mahdollisuus työllistyä: mahdollisuudet työllistyä, selvitä työssä ja säilyttää työ halutussa ammatissa ja työtehtävässä (motivaatiotekijät sivuuttaen).</p>				

Taulukko 2: Toimintakykyyn ja työkykyyn / työllistymiseen liittyvien ongelmien karkea jaottelu.

	Työsuhteinen työllistäminen		Työtoiminta		Muu kuntouttava ja / tai ¹⁷	Päivätoiminta
	Sosiaali-huoltolain mukainen ¹⁸	Työllistämistä ja yhdistelmätuki	Kehitysvammaisten	Mielen-terveys-kuntoutujien		
Tuotannollinen työkeskus ¹⁹	Suuri	Huomattava	Huomattava	Huomattava	Huomattava	Ei merkitystä
Työllistävä sosiaalinen yritys ²⁰	Suuri	Suuri	Ei merkitystä	Ei merkitystä	Vähäinen	Ei merkitystä
Työllistymisen monipalvelukeskus	Huomattava	Huomattava	Huomattava	Huomattava	Suuri	Vähäinen

Suuri: Työllistämisyksikön tärkein (yksikkötyypin määrittävä) toimintamuoto.
Huomattava: Suuri osa kyseisen tyyppisistä työllistämisyksiköistä harjoittaa toimintamuotoa ja / tai sen volyyymi koko sektorin (kaikki kyseisen tyyppin työllistämisyksiköt) tasolla on merkittävä.
Vähäinen: Vain muutama kyseisen tyyppisistä työllistämisyksiköistä harjoittaa toimintamuotoa, eikä sen volyyymi koko sektorin tasolla ole merkittävä.
Ei merkitystä: Kyseisen tyyppiset työllistämisyksiköt eivät harjoita toimintamuotoa käytännössä lainkaan.
Taulukko perustuu tämän ja Ylipaavalniemi (2001) tutkimuksen tietoihin.

Taulukko 3: Muutamia tuotannollisten työllistämisyksiköiden yksikkötyyppejä edustavien yksiköiden toimintamuotojen merkitys ”keskimäärin”.

¹⁷ Muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta, kuten työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus, kuntouttava työtoiminta ja tuettu työllistyminen. Tähän kuuluva päivätoiminta on tässä taulukossa otettu erikseen.

¹⁸ Ilman työllistämistä- tai yhdistelmätukia.

¹⁹ Erillinen yksikkö tai monipalvelukeskuksen osa.

²⁰ Erillinen yksikkö tai monipalvelukeskuksen osa.

2. KARTOITUKSEN TOTEUTUS JA TULOSTEN LUOTETTAVUUS

Vajaakuntoisten työllistäminen tuotannollista toimintaa harjoittamalla ja tuetun työllistymisen menetelmällä -tilastokartoitus toteutettiin tarkasteltavia yksikkötyyppejä – tuotannolliset työkeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset ja työllistymisen monipalvelukeskukset – edustaville yksiköille pääosin suoraan toimipisteisiin kohdistettuna kyselynä. Kysymyslomakkeet lähetettiin ja palautettiin – mikäli mahdollista – sähköpostitse ja muussa tapauksessa postitse. Tutkimusosoitteista muodostettaessa perusosoitteistona käytettiin VATES –säätien osoiterekisteriä, johon sisältyvät Sosiaalisten yritysten verkoston (Sofi) ja tuetun työllistymisen verkoston (Finse) osoitteistot. Lisäksi käytettiin muista osoitelähteistä (mm. Kehitysvammaliitto) saatuja osoitteita. Suhteellisen vakiintuneesti toimivan tuotannollisten työllistämisyksiköiden kentän kohdalla tutkimuksessa käytetty osoitteisto oli kattava ja laadukas. Usein vielä projektipohjaisten tuetun työllistymisen yksiköiden osoitteisto jäi tietyiltä osin hieman puutteelliseksi. Tiedossa olevien tarkasteltavia yksikkötyyppejä edustavien yksiköiden lisäksi kysymyslomakkeita lähetettiin varmuuden vuoksi myös yksiköille, joiden toiminnan luonteesta ei ollut varmuutta. Kysymyslomakkeita lähetettiin kaikkiaan 553 kappaletta syyskuun 2002 lopussa. Annetun vastausajan päätyttyä (11.10.2002) suoritettiin lokakuun lopussa uusintakysely ei-vastanneille yksiköille. Tarkasteltavia yksikkötyyppejä varmuudella tai mahdollisesti edustaviin ei-vastanneisiin yksiköihin otettiin erikseen yhteyttä puhelimitse. Viimeiset kysymyslomakkeet palautuivat joulukuussa 2002.

Tuotannollisten työllistämisyksiköiden ja tuetun työllistymisen hankkeiden tietoja kysyttiin eri lomakkeilla, joiden molempien täyttämistä helpottamaan mukana seurasi ohje. Molemmat lomakkeet lähetettiin koko tutkimusta varten kootulle osoitteistolle. Vastaanottajia pyydettiin palauttamaan molemmat lomakkeet myös mikäli toiminta ei täytä määriteltyjä tarkasteltavien yksikkötyyppien kriteerejä – tällöin lomakkeet palautettiin ”ei tarkasteltavan tyyppinen työllistämisyksikkö” –rastilla ja yhteystiedoilla varustettuna.

Tuotannollisten työllistämisyksiköiden kysymyslomakkeita palautui kaikkiaan 119, joista 58:ssa yksikkö oli nähty tutkimuksen kohdeyksiköiden joukkoon kuuluvaksi (vastaukset sisälsivät usein lukuisten samassa kunnassa tai laajemmalla alueella sijaitsevien toimipisteiden). Loput 61 olivat ”ei tarkasteltavan tyyppinen työllistämisyksikkö” –vastauksia. Kuten oli odotettavissa, lomaketta ei yleensä palautettu, mikäli toiminta ei täyttänyt tarkasteltavien työllistämisyksikkötyyppien määritelmiä. Tuotannollisten työllistämisyksiköiden osalta tuloksissa huomioitiin kaikkiaan 45 lomakkeella ilmoitetut tiedot, muiden 13 kohdalla kyseessä ei ollut tutkimuksessa käytettyjen määritelmien perusteella kohdeyksiköihin kuuluva työllistämisyksikkö (ks. kpl 1.). Huomioituihin 45 vastaukseen sisältyi kaikkiaan 51 eri kunnassa sijaitsevaa yksikköä / toimipistettä (tilanne 31.12.2001, ks. yksikkömäärän laskentatapa kappaleesta 3.1.). Erillisselvityksiin perustuen eri kunnissa sijaitsevien tarkastellun tyyppisten tuotannollisten työllistämisyksiköiden / niiden toimipisteiden määrä oli yhteensä 77, joten saadut vastaukset kattoivat 66 prosenttia kentästä. Vastauksiin perustuvien tulosten yleistettävyyden koko kentän tasolle on näin voitu tehdä sangen luotettavalta pohjalta. Vastausten edustavuus oli hyvä lukuun ottamatta työllistymisen monipalvelukeskuksia. Vuoden 2001 lopussa toimineista yhdeksästä monipalvelukeskuksesta vain neljä vastasi kyselyyn. Vastaamatta jättämisen taustalla oli selvästi vastaamisen työläys – monipalvelukeskusten kohdalla vastaamisen edellyttämä työmäärä oli moninkertainen verrattuna esimerkiksi 1-2 toimipisteessä paria työllistämispalvelua muutamalle kymmenelle henkilölle tarjoavassa tyyppillisessä tuotannollisessa työkeskuksessa. Monipalvelukeskusten kohdalla on syytä harkita vaihtoehtoisia tietojen keruun tapoja, mikäli volyyymi-, rahoitus yms. tietoja halutaan niiltä jatkossa kerätä. Vastausten sisäinen luotettavuus²¹ oli hyvä – kuhunkin kysymykseen saadut

²¹ Kokonaisluotettavuus koostuu sisäisestä luotettavuudesta: saatujen vastausten luotettavuus (reliabiliteetti) ja kyky selvittää olennaisia asioita (validiteetti), sekä ulkoisesta luotettavuudesta: saatujen vastausten edustavuus suhteessa perusjoukkoon.

vastaukset olivat ”keskimäärin järkeviä”. Tuloksissa on huomioitu vain luotettaviksi arvioidut vastaukset: vastaukset, jotka olivat yleisesti ottaen ja muut yksikön raportoimat tiedot huomioiden uskottavia ja perustuivat oikeaan kysymyksen ymmärtämiseen.

Tuetun työllistymisen yksiköille / palveluille kohdennettuja kysymyslomakkeita palautui kaikkiaan 89, joista 27:ssä ilmoitettiin harjoitettavan tutkimuksessa määritellyn (kpl 1) mukaista tuetun työllistymisen palvelua. Kun vastauksista poistettiin yksiköt, jotka selkeästi eivät täyttäneet tutkimuksessa käytettyjä ”yleisesti hyväksytyjä” tuetun työllistymisen palvelun kriteerejä ja yksiköt, joiden käytännön toiminta alkoi vasta vuoden 2002 puolella, tarkastelun kohteeksi jäivät 21 tuetun työllistymisen yksikön vastaukset. Muutama varmuudella toiminut tuetun työllistymisen yksikkö jätti vastaamatta kyselyyn. Saatujen vastausten, sekä tuotannollisten työllistämisyksiköiden kysymyslomakkeilla ilmoitettujen tuetun työllistymisen tietojen ja kenttätuntemuksen perusteella tuetun työllistymisen yksiköitä oli vuoden 2001 lopussa toiminnassa kaikkiaan *vähintään* 33. Saadut vastaukset edustivat näin maksimissaan 64 prosenttia kaikista tuetun työllistymisen palveluista. Mainittujen 33 yksikön lisäksi toiminnassa oli varmuudella kehitysvammaisten työtoimintayksiköiden yhteydessä toimivia tuetun työllistymisen palveluita. Vastausten sisäinen luotettavuus oli hyvä, ainoastaan rahoitusta ja toteutuneita työpäiviä koskeviin kysymyksiin saatujen luotettavien vastausten määrä jäi aika vähäiseksi. Tuotannollisten työllistämisyksiköiden tapaan tuloksissa on huomioitu vain luotettaviksi arvioidut vastaukset.

3. TUOTANNOLLISET TYÖLLISTÄMISYKSIKÖT

3.1. Yksiköiden määrä ja ylläpitäjät

Tuotannollisten työllistämisyksiköiden tuloksissa huomioitiin 45 kysymyslomakkeella ilmoitetut tiedot tuotannollisista työkeskuksista, työllistävästä sosiaalisista yrityksistä ja työllistymisen monipalvelukeskuksista. Näistä 39 oli tuotannollinen työkeskus –vastauksia (taulukko 4; määritelmät kpl 1). Vastanneiden yksiköiden / organisaatioiden toiminta sisälsi vuoden 2001 lopussa kaikkiaan 51 eri kunnissa toimivaa, tuotannollista toimintaa harjoittavaa yksikköä (yksikkömäärän laskentatapa kappaleen lopussa). Kaikkiaan tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden (yksikkö / organisaatio) toiminta sisälsi arviolta 77 eri kunnissa sijaitsevaa tuotannollista toimintaa harjoittavaa toimiyksikköä / toimipistettä (erillisselvitykset). Arvioitu yksiköiden kokonaismäärä (77) on kentän vähimmäiskoko – mahdollisesti puuttuvien yksiköiden myötä yksikkömäärä nousee. **Arviona tarkasteltuja työllistämisyksikkötyyppejä (kokonaisuutena) edustavien työllistämisyksiköiden tuotannollista toimintaa harjoittavien eri kunnissa sijaitsevien yksiköiden (toimipisteiden) kokonaismäärästä käytetään jatkossa 77 yksikköä (arvio N=77).**

Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden arvioidusta kokonaismäärästä (77) lähes $\frac{3}{4}$ (57 yksikköä) oli tuotannollisia työkeskuksia. Työllistävien sosiaalisten yritysten ja työllistymisen monipalvelukeskusten eri kunnissa sijaitsevien tuotannollisten toimipisteiden määräksi voidaan arvioida 8 ja 12. Jaottelua tarkasteltaessa on muistettava mm., että se on tehty ylläpitäjän / organisaation kokonaistoiminnan perusteella, eli esimerkiksi monipalvelukeskuksen toiminnan osana voi toimia yksikkö, joka erikseen tarkasteltuna määrittyisi työllistäväksi sosiaalisesti yritykseksi²². Esimerkiksi arvioitu työllistävien sosiaalisten yritysten yksikkömäärä (8) tarkoittaa: ”tuotannollista työllistämistoimintaa harjoittavien ja kokonaisuutena työllistäväksi sosiaalisesti yritykseksi määriteltävien yritysten / organisaatioiden toiminta sisälsi yhteensä kahdeksan tuotannollista toimintaa harjoittavaa eri kunnissa sijaitsevaa toimiyksikköä”. (Taulukko 4)

Tarkasteltavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden määrä on hieman noussut vuosina 1999-2001. Vuonna 1999 niiden määrä oli arviolta 70²³ (Ylipaavalniemi, 2001)²⁴. Hieman kauemmas, vuoden 1992 tilanteeseen (126 yksikköä; STM, 1993) verrattuna tuotannollisten työllistämisyksiköiden määrä – toisin kuin niiden asiakkaiden / työntekijöiden määrä (ks. kpl 3.2.) - on selvästi vähentynyt. Mainituissa aiemmissä tutkimuksissa yksiköitä ei eritelty tuotannollisten työllistämisyksiköiden ”alatyyppeihin”. Toisaalta ainakaan vuonna 1992 tähän ei ollut edes tarvetta, vaan kaikki yksiköt olisivat tässä tutkimuksessa käytettyjen määritelmien perusteella olleet tuotannollisia työkeskuksia. (Taulukko 5)

Tuotannollisten työllistämisyksiköiden ylläpitäjätahoista²⁵ ”järjestö / yhdistys” oli merkittävin 31 prosentin osuudella. Yksityisten ylläpitäjien (järjestöt / yhdistykset ja säätiöt) yksiköiden osuus oli yhteensä jo lähes puolet (49%) kaikista. Vallitsevia kehitystrendejä vuoden

²² Tarkka jaottelu olisi vaatinut tiedot toimiyksiköittäin, joita tietyn ylläpitäjän / organisaation alaisuudessa voi (saman kunnan alueella toimivat mukaan lukien) olla jopa toistakymmentä...

²³ Tuolloin kaikki tässä tutkimuksessa tarkastellut tuotannollisten työllistämisyksiköiden yksikkötyypit määriteltiin Invalidihuoltolain mukaisiksi työkeskuksiksi.

²⁴ Tässä tutkimuksessa käytetty yksiköiden kokonaismäärän laskutapa ei ole täysin vertailukelpoinen Ylipaavalniemi (2001) tutkimuksessa käytetyn laskutavan kanssa. Jälkimmäisessä toimiyksiköiden määrä arvioitiin ilman eri kunnissa sijainnin vaatimusta – ts. myös samassa kunnassa sijaitsevia ”erillisiä” yksiköitä huomioitiin yksiköiden määrässä.

²⁵ Ylläpitäjä tarkoittaa merkittävintä ylläpitäjää, esimerkiksi Osakeyhtiö –muodossa toimivan yksikön kohdalla suurinta osakkeenomistajaa. Kunta- ja kuntayhtymä –vaihtoehdot tarkoittavat välitöntä ylläpitäjää / omistajaa, lisäksi kunnat voivat toimia taustayhteisöinä esim. säätiömuodossa toimivien yksiköiden taustalla.

1992 jälkeen ovat olleet kuntayhtymien yksiköiden suhteellisen osuuden vähentyminen ja samanaikaisesti yksityisten ylläpitäjien yksiköiden osuuden lisääntyminen. (Taulukko 6)

Taulukossa 7 on esitetty tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden sijoittuminen lääneittäin ja TE –keskuksittain. Esimerkiksi Länsi-Suomen läänin alueella toimi vuoden 2001 lopussa tämän tutkimuksen ja erillisselvitysten perusteella vähintään 29 tarkasteltuja tyypejä edustavaa tuotannollista työllistämisyksikköä. Yksiköiden sijaintitietojen perusteella ei ole mahdollista tehdä johtopäätöksiä tuotannollisten työllistämisyksiköiden tarjoamien työpaikkojen / palveluiden kapasiteetin alueellisesta vaihtelusta ja riittävydestä suhteessa tarpeeseen²⁶. Muun muassa toiminnan tarve –analyysjä varten on liitteen 1 taulukoihin 1-1 – 1-6 koottu ja vertailukelpoisiksi²⁷ muokattu pääosin vuodelta 2001 olevia eri tilastontuottajien tietoja mm. työvoimasta, työttömyydestä ja sen rakenteesta, sekä tietyistä työhallinnon ja Kelan toimenpiteistä. Tiedot on esitetty koko maan tasolla ja TE –keskuksittain.

Tuotannollisten työllistämisyksiköiden määrän laskenta

- * *Yksikkötyyppi on määritelty yksikön / organisaation (työllistämiseen liittyvän) kokonaistoiminnan perusteella. Esimerkiksi työllistämisen monipalvelukeskuksen toiminnan osana voi toimia yksiköitä, jotka erillään tarkasteltuina määrittäisivät esimerkiksi tuotannolliseksi työkeskuksiksi tai työllistäviksi sosiaalisiksi yritysiksi.*
- * *Yksikkömäärän laskennassa saman yksikön / organisaation tuotannollista toimintaa harjoittavista toimipisteistä lasketaan erillisiksi ainoastaan eri kunnissa sijaitsevat yksiköt. Esimerkki: Tietyn organisaation / ylläpitäjän tuotannollinen työkeskus –vastaus sisältää kaikkiaan neljän tuotannollista toimintaa harjoittavan toimiyksikön, joista kaksi sijaitsee saman kunnan alueella, tiedot. Työllistämisyksiköiden kokonaismäärää laskettaessa – siis 77 yksikön kokonaismäärään sisältyväksi - huomioidaan näistä kolme yksikköä.*
- * *Tutkimuksen kohdeyksiköihin kokonaisuutena kuuluvan tuotannollisen työllistämisyksikön eri kunnassa sijaitseva tuotannollista toimintaa harjoittava toimipiste ei välttämättä erikseen tarkasteltuna täytä tuotannollisen työllistämisyksikön vaatimuksia. Esimerkki: Tietyn yksikön / organisaation tuotannollinen työkeskus –vastaus sisältää kahden tuotannollista toimintaa eri kunnissa harjoittavan tuotannollisen yksikön tiedot. Toinen yksiköistä olisi erikseen tarkasteltuna kehitysvammaisten työtoimintayksikkö, mutta yhdessä ne määrittyvät tuotannolliseksi työkeskukseksi (ja huomioidaan yksikkömäärää laskettaessa kahtena yksikkönä).*
- * *Mikäli eri kunnassa harjoitettava toiminta ei ole tuotannollista toimintaa, vaan esimerkiksi tietun työllistämisen yksikkö / palvelu, ei tätä toimintaa huomioida yksikkömäärää laskettaessa.*
- * *Eri kunnissa sijaitsevat toimiyksiköt – esim. ”77 eri kunnissa sijaitsevaa tuotannollista toimintaa harjoittavaa toimiyksikköä” – sisältävät myös useita tietyn kunnan alueella toimivia yksiköitä, kunhan ne vain ovat eri ylläpitäjien / organisaatioiden yksiköitä (sisältyvät näin eri vastauksiin). Esimerkiksi Helsingin kaupungin alueella toimii useiden eri ylläpitäjien / organisaatioiden tuotannollisia työllistämisyksiköitä, jotka on huomioitu yksikkömäärää laskettaessa erikseen.*

²⁶ Kapasiteetin mittarina tulisi tietysti käyttää yksiköiden työntekijä- / asiakasmääriä. Tämän tutkimuksen yhteydessä ei ollut resurssija erikseen selvittää ei-vastanneiden yksiköiden työllistämistoiminnan volyymejä ja rakenteita. Epätäydellisten tietojen esittämisestä olisi taas vain haittaa... Tuotannollisten työllistämisyksiköiden koko vaihtelee huomattavasti ja tässä tutkimuksessa käytetty yksiköiden määrän laskentatapa (kpl 3.1.) vain korostaa eroja... Lisäksi ongelmia tuottavat määrittelyvaikeudet – rajanveto tutkimuksessa tarkasteltujen ja ”muiden” tuotannollisten työllistämisyksiköiden välillä ei ole aina helppoa.

²⁷ Maakuntatasolla esitetyt tiedot on muutettu TE –keskustasolle liitteessä 3 esitetyllä tavalla.

	Tutkimuksessa huomioidut tuotannollisten työllistämisyksiköiden vastaukset		Kaikki tarkasteltavan tyyppiset tuotannolliset työllistämisyksiköt (arvio)
	Vastausmäärä (kpl)	Hyv. vastauksiin sisältyi tuotannollista toimintaa eri kunnissa harjoittavia toimipisteitä (yksikköä)	Tuotannollista toimintaa eri kunnissa harjoittavien toimipisteiden määrä (kpl)
Työllistymisen monipalvelukeskus	4	6	12
Työllistävä sosiaalinen yritys	2	2	8
Tuotannollinen työkeskus	39	43	57
Yhteensä	45	51	77

Taulukko 4: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavat tuotannolliset työllistämisyksiköt 31.12.2001.

	Tuotannollisten työllistämisyksiköiden		
	Määrä 31.12.2001	Määrä 31.12.1999 ²⁸	Määrä 31.10.1992 ²⁹
Työllistymisen monipalvelukeskus	12	Ei eritelty	Ei eritelty
Työllistävä sosiaalinen yritys	8		
Tuotannollinen työkeskus	57		
Yhteensä	77	70	126

Taulukko 5: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden määrän kehitys.

	Välitön ylläpitäjätaho		
	%-osuus 31.12.2001	%-osuus 31.12.1999 ³⁰	%-osuus 31.10.1992 ³¹
Kuntayhtymä	24	31	59
Kunta	27	25	20
Järjestö / yhdistys	31	24	yht.
Säätiö	18	20	21
	n=51 (N=77)	n=55 (N=70)	n=N=126

Taulukko 6: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden ylläpitäjätahot.

²⁸ Ylipaavalniemi (2001)

²⁹ STM (1993)

³⁰ Ylipaavalniemi (2001)

³¹ STM (1993)

Lääni	Tuotannolliset työllistämisyksiköt 31.12.2001 (yksikköä)		TE -keskus
	Lääni	TE -keskus	
Etelä-Suomi	24 (31%)	12 8 4	Uusimaa Häme Kaakkois-Suomi
Länsi-Suomi	29 (38%)	7 5 4 3 4 6	Varsinais-Suomi Satakunta Pirkanmaa Keski-Suomi Etelä-Pohjanmaa Pohjanmaa
Itä-Suomi	15 (20%)	4 5 6	Etelä-Savo Pohjois-Savo Pohjois-Karjala
Oulu	5 (6%)	4 1	Pohjois-Pohjanmaa Kainuu
Lappi	4 (5%)	4	Lappi
Yhteensä	77 (100%)	77	Yhteensä

Ahvenanmaan läänin alueella ei toimi tarkastellun kaltaisia tuotannollisia työllistämisyksiköitä. Tiedot perustuvat kerättyihin tietoihin ja puuttuvien yksiköiden kohdalla taustaselvityksiin. Yksikkömäärän laskentatapa on esitetty tämän kappaleen tekstiosan lopussa.

Taulukko 7: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden sijainti 31.12.2001

3.2. Työllistämistoiminta ja kohderyhmät

Tutkimuksessa tarkasteltuja tuotannollisten työllistämisyksiköiden yksikkötyyppejä – tuotannolliset työkeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset, työllistymisen monipalvelukeskukset - edustavien yksiköiden toiminnan piirissä oli kaikkiaan arviolta 4 200 vajaakuntoista työntekijää / asiakasta (31.12.2001; arvio N=77). Heistä 53 prosenttia (2 200 henkilöä) oli työsuhteessa. Työtoiminnan asiakasmäärä arviolta oli 1 100, sekä muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan (työkokeilu, työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus, kuntouttava työtoiminta...) noin 900 henkilöä. Ei-vajaakuntoisten työntekijöiden (toimihenkilöt, työnjohtajat, kuntoutustyöntekijät ja kohderyhmään kuulumattomina palkatut tuotantotyöntekijät) määrä oli arviolta 700 henkilöä (31.12.2001), eli 15 prosenttia kokonaishenkilöstöstä (4 900). Sosiaalisten yritysten lain valmistelun (Työministeriö, 2003, h) yhteydessä käytetty vajaakuntoisten työntekijöiden 30 prosentin määräosuusvaatimus kokonaishenkilöstöstä, jotta yritys voidaan tämän kriteerin puolesta määritellä sosiaaliseksi yritykseksi, ylittyi tarkasteltujen yksiköiden kohdalla keskimäärin reilusti: kokonaishenkilöstöstä 85 prosenttia ja työsuhteisesta henkilöstöstä 76 prosenttia oli vajaakuntoisia. Henkilöstörakenne kuvastaa sitä, ettei

tarkasteltujen työllistämisyksiköiden joukossa ainakaan kokonaistoiminnan tasolla³² vielä juurikaan ollut sosiaalisen yrityksen ajatuksen täyttäviä työllistämisyksiköitä, joissa vajaakuntoisten työntekijöiden ohessa työskentelisi (myös tuotannossa) huomattavassa määrin ei-vajaakuntoisia henkilöitä. (Taulukko 8)

Tarkastelluissa tuotannollisissa työllistämisyksiköissä (pl. eri kohderyhmille suunnatut työtoimintayksiköt ja nuorten työpajat) toteutettavan työsuhteisen työllistämistoiminnan määrä – em. 2 200 työsuhteeseen työllistettyä vajaakuntoista (31.12.2001) - oli yli 5 prosenttia vajaakuntoisten työttömien työhakijoiden määrästä³³. Mikäli yksiköt eivät olisi heitä työllistäneet (eivätkä he olisi työllistyneet / sijoittuneet muihin aktiivitoimiin), vajaakuntoisten työttömien määrä olisi (ceteris paribus) ollut reilut 5 prosenttia korkeampi... (Liite 1, Taulukko 1-2)

Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden yksikkötyyppien toiminnan volyymin on kasvussa. Vuoden 1999 lopussa työllistyneenä tai muuten palveluiden piirissä oli arviolta 2 600 vajaakuntoista henkilöä (Ylipaavalniemi, 2001) ja vuoden 2001 lopussa siis lähes 4 200 henkilöä. Henkilömäärällä mitatun volyymin kasvu on ollut pääosin työtoiminnan sekä muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan volyymin kasvua. Työsuhteeseen työllistettyjen vajaakuntoisten määrän lisääntyminen selittää kasvusta vain viidenneksen. Viime vuosien kehitys, kuten muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan merkityksen lisääntyminen, ei ole vaikuttanut ei-vajaakuntoisten työntekijöiden (kuten toimihenkilöt ja kuntoutustyöntekijät) ja työllistettyjen / muissa toimenpiteissä olleiden vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden määrän suhteeseen³⁴. Vuoden 1992 tilanteeseen (STM, 1992) verrattuna on nähtävissä selkeä yksikkökoon kasvu, tuolloin 126 yksikön (kyseisessä tutkimuksessa käytettyjen määrittelyiden mukaan Invalidihuoltolain mukaisia työkeskuksia) toiminnan piirissä oli arviolta 2 800 vajaakuntoista henkilöä, kun vuoden 2001 lopussa 77 yksikössä oli 4 200 vajaakuntoista työntekijää / asiakasta³⁵. (Taulukot 8-9)

Työsuhteessa olleista vajaakuntoisista 70 prosenttia oli työllistynyt ilman työhallinnon työllistämistä tai yhdistelmätukea (31.12.2001). Työtoiminta-asiakkaista 64% oli kehitysvammaisten työtoiminnan piirissä muiden jakaantuessa mielenterveyskuntoutujien ja sosiaalihuollon työtoiminnan kesken. Tietyn työtoimintapalvelun, esimerkiksi mielenterveyskuntoutujien työtoiminta, asiakkailta merkittäviin heikon työmarkkina-aseman syy *ei välttämättä* ole palvelun kohderyhmän syy (esimerkiksi mielenterveysongelma) (ks. taulukko 15). Muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan kohdalla tarjotuista palveluista merkittävimpiä olivat työkokeilu (24% kaikista ko. palveluiden piirissä olleista henkilöistä) ja Kelan työhön valmennus (19%). (Taulukot 10-12)

Tarkastelluissa tuotannollisissa työllistämisyksiköissä toteutui arviolta 698 000 vajaakuntoisten työ- / työtoiminta- / muun kuntouttavan ja / tai työllistämismahdollisuuksia parantavan toiminnan päivää vuonna 2001 (arvio N=77), joista 67 prosenttia (471 000) työsuhteessa. Toteutuneiden työ- yms. päivien kautta tarkasteltuna työsuhteisen työllistämisen merkitys oli suurempi kuin tietyn tarkasteluhetken työntekijä- / asiakasmääriä tarkastellen³⁶. Tämä johtuu tietysti siitä, että työsuhteeseen työllistetyillä toteutuvien työpäivien tietyllä aikaperiodilla on keskimäärin suurempi kuin työtoiminta-asiakkailta sekä muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan asiakkailta. Arvioitu 471 000 työ-

³² Yksiköiden toiminnan osana - esimerkiksi monipalvelukeskusten toimiyksikköinä - voi toki toimia (ja toimiikin) tällaisia yksiköitä.

³³ Työministeriö (2002, c) mukaan vajaakuntoisia työttömiä työnhakijoita keskimäärin 40 087 vuonna 2001.

³⁴ Ei-vajaakuntoisten työntekijöiden (toimihenkilöt, työnjohto, kuntoutustyöntekijät, ei-vajaakuntoiset tuotantotyöntekijät...) osuus kokonaishenkilöstöstä oli 16% vuoden 1999 lopussa (Ylipaavalniemi, 2001) ja tämän tutkimuksen mukaan 15% (31.12.2001).

³⁵ Yksiköiden määrän laskentatapa ei tutkimuksissa ollut täysin vertailukelpoinen, mutta suuntaus on selvästi nähtävissä (ks. kpl 3.1.).

³⁶ Toiminnan piirissä kaikkiaan vuoden 2001 lopussa olleista vajaakuntoisista 53% oli työsuhteessa (taulukko 8).

suhteessa toteutuneen vajaakuntoisen työpäivän määrä tarkoittaa yli 1 800 henkilötyövuotta³⁷. (Taulukko 13)

Kaikki tarkasteluun hyväksytyt yksiköt harjoittivat työsuhteista vajaakuntoisten työllistämistoimintaa, jonka olemassaolo oli ehdoton edellytys yksikön kuulumiselle tutkimuksen kohdeyksiköiden joukkoon. Työtoimintaa harjoitti 59 prosenttia yksiköistä. Peräti 90% yksiköistä harjoitti muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan piiriin kuuluvia palveluita enemmän tai (yleensä) vähemmän. Yksittäisten palveluiden kohdalla on syytä huomioida kuntouttava työtoiminta³⁸, jota harjoitti 29% vastanneista yksiköistä ja tuettu työllistyminen, jota ilmoitti harjoittavansa viidennes yksiköistä. Tuotannollisten työllistämisyksiköiden merkitystä kuntouttavan työtoiminnan palvelun tuottajana kuvaa se, että jo tarkasteltujen yksikkötyyppien kyseiseen kysymykseen vastanneet yksiköt (n=49) – siis muut kyseisen tyyppiset yksiköt³⁹ ja esimerkiksi nuorten työpajat pois lukien - raportoivat 63 kuntouttavassa työtoiminnassa ollutta henkilöä (31.12.2001, jolloin laki oli ollut voimassa 4kk). Kaikkiaan kuntouttavassa työtoiminnassa oli tuolloin Kelan (2002, a) mukaan 134 työmarkkinatukea saanutta henkilöä⁴⁰ (liite 1, taulukko 1-3). (Taulukko 14)

Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden arvioidut pääasialliset heikon työmarkkina-aseman syyt vaihtelivat huomattavasti yksiköittäin ja palveluittain. Ilman työllistämisen- tai yhdistelmätukia tapahtuvan työsuhteisen työllistämistoiminnan - entisen suojatyön - piirissä olleiden henkilöiden kohdalla merkittävimpiä pääasiallisia heikon työmarkkina-aseman syitä olivat ns. muu syy⁴¹ ja mielenterveysongelma 32 ja 21 prosentin osuuksilla (31.12.2001). Työllistämisen- ja yhdistelmätukien avulla työllistyneistä vajaakuntoisista 87 prosentilla pääasialliseksi syyksi arvioitiin ”muu syy”. Kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien työtoiminnan kohdalla heikon työmarkkina-aseman syyt painottuivat voimakkaasti jo palvelun nimessäkin mainittuun kohderyhmään 100 ja 91 prosentin osuuksin. Huomaa, että mahdollinen diagnosoitu vamma / sairaus *ei välttämättä* ole merkittävin heikon työmarkkina-aseman syy. Tarkasteltaessa yksiköiden em. toimintaa (työsuhteinen työllistämistoiminta, työtoiminta) kokonaisuutena, merkittävimpiä heikon työmarkkina-aseman syitä olivat ”muu syy” 32%, kehitysvamma 27% ja mielenterveysongelma 19%. Vuoden 1999 lopussa vastaava jakauma oli *yksiköiden kokonaistoiminnan tasolla*, eli sisältäen muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan, seuraava: ”muu syy” 34%, mielenterveysongelma 24% ja kehitysvamma 20% (Ylipaavalniemi, 2001). (Taulukko 15)

³⁷ $471\ 000 / 260 = 1\ 811$. Tässä ei ole huomioitu vajaakuntoisten lyhempiä työpäiviä (tietoa ei ole käytettävissä) ja alhaisempaa työn tuottavuutta.

³⁸ Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001)

³⁹ Yksiköitä kaikkiaan 77, loput 28 eivät vastanneet kyseiseen kysymykseen tai lainkaan koko kyselyyn.

⁴⁰ Luku sisältää työmarkkinatukea saaneet henkilöt – ei yksinomaan toimeentulotukea saaneita kuntouttavan työtoiminnan asiakkaita.

⁴¹ Sisältää päihdeongelmien ja / tai sosiaalisten syiden takia työmarkkinoiden näkökulmasta vajaakuntoiset, sekä muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt (ks. kpl 1, taulukko 2).

	Työntekijät / asiakkaat 31.12.2001 (henkilöä)					
	Yhteensä		Keskiarvo ⁴²	Mediaani	Maksimi	Minimi
		%				
(a) Työsuhteinen työllistäminen ⁴³ (n=48)	1401	53	29	24	186 ⁴⁴	2
(b) Työtoiminta ⁴⁵ (työosuusraha) (n=49-50)	698	26	14	10	85	0 ⁴⁶
(c) Muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta ⁴⁷ (n=48-51)	559	21	11	2	110	0 ⁴⁸
(a+...+c) Työllistämistoiminta yhteensä (n=48-51)	2 658	100	54	40	244 ⁴⁹	12
(A) Työsuhteinen työllistäminen (B) Työtoiminta (työosuusraha) (C) Muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta (arvio N=77)	2 200 1 080 880		Koko kentän (arvio N=77) luvut on arvioitu vastanneiden yksiköiden tietojen perusteella olettaen puuttuvien yksiköiden vastaavan kooltaan ja toiminnan rakenteeltaan vastanneita yksiköitä – eli vastanneiden yksiköiden joukko on edustava...			
(A+...+C) Työllistämistoiminta yhteensä (arvio N=77)	4 160					
(D) Ei-vajaakuntoiset työntekijät ⁵⁰ (arvio N=77)	710 ⁵¹					
(A+...+D) Henkilöstö yhteensä (arvio N=77)	4 870					

Taulukko 8: Tarkasteltuja yksikkötyyppisiä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden harjoittama heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistämisen- ja työllistymistä tukeva toiminta, sekä ei-vajaakuntoisten työntekijöiden määrä 31.12.2001.

⁴² Keskiarvot ovat työsuhteisen työllistämisen jne. sisältämien toimintamuotojen piirissä tarkasteluhetkellä olleiden henkilömäärien keskiarvojen summa.

⁴³ Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen (entinen suojatyö, ilman työllistämisen- tai yhdistelmätukia) ja työllistämistukien (työllistämisen- tai yhdistelmätuki) avulla tapahtuva työllistäminen. Sisältää avotyön. Erittely taulukossa 10.

⁴⁴ Saman ylläpitäjän 2 saman kunnan alueella sijaitsevaa yksikköä, jotka on tässä tutkimuksessa huomioitu yhtenä.

⁴⁵ Kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja sosiaalihuollon työtoiminta. Sisältää avotyötoiminnan. Erittely taulukossa 11.

⁴⁶ Kysymykseen vastanneista yksiköistä kaikkiaan 21 ei harjoittanut lainkaan työtoimintaa 31.12.2001.

⁴⁷ Työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus, työkokeilu, kuntouttava työtoiminta, tuettu työllistyminen... Erittely taulukossa 12.

⁴⁸ Kysymykseen vastanneista yksiköistä kaikkiaan 13 ei harjoittanut lainkaan muuta kuntouttavaa ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavaa toimintaa 31.12.2001.

⁴⁹ Saman ylläpitäjän 2 saman kunnan alueella sijaitsevaa yksikköä, jotka on tässä tutkimuksessa huomioitu yhtenä.

⁵⁰ Ei-vajaakuntoiset työntekijät, kuten toimihenkilöt, työnjohtajat, kuntoutustyöntekijät ja tuotantoon osallistuvat ei-vajaakuntoiset henkilöt (ei palkattu kohderyhmään kuuluvina).

⁵¹ Ei-vajaakuntoisia työntekijöitä – oli n=46 yksikössä kaikkiaan 426 (31.12.2001), josta saadaan arvio kaikkien N=77 yksikön tasolla...

	31.12.2001 ⁵² (henkilöä)	31.12.1999 ⁵³ (henkilöä)	31.10.1992 ⁵⁴ (henkilöä)
Työsuhteinen työllistäminen	2 200	1 855	Ei eritelty
Työtoiminta (työosuusraha)	1 080	396	
Muu kuntouttava ja / tai työllistymis- mahdollisuuksia parantava toiminta	880	319	
Työllistämistoiminta yhteensä	4 160	2 570	2 782
	Arvio N=77 (n=48-51)	Arvio N=70 (n=54)	N=n=126

Taulukko 9: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden määrän kehitys.

	Vastanneet yksiköt (n=48) 31.12.2001 (henkilöä)	
		%
Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen ⁵⁵ Työllistämis- ja yhdistelmätukien avulla	977 424	70 30
Työsuhteinen työllistäminen yhteensä ⁵⁶ (n=48)	1 401	100

Taulukko 10: Tarkastelluissa tuotannollisissa työllistämisyksiköissä harjoitetun vajaakuntoisten työsuhteisen työllistämistoiminnan jakauma (31.12.2001).

	Vastanneet yksiköt (n=49-50) 31.12.2001 (henkilöä)	
		%
Kehitysvammaisten työtoiminta	448	64
Mielenterveyskuntoutujien työtoiminta	166	24
Sosiaalihuollon työtoiminta	84	12
Työtoiminta (työosuusraha) yhteensä ⁵⁷ (n=49-50)	698	100

Taulukko 11: Tarkastelluissa tuotannollisissa työllistämisyksiköissä harjoitetun vajaakuntoisten työtoiminnan jakauma (31.12.2001).

⁵² Taulukosta 8

⁵³ Ylipaavalniemi (2001)

⁵⁴ STM (1993)

⁵⁵ Entinen suojatyö, ilman työllistämis- ja yhdistelmätukia.

⁵⁶ Sisältää avotyön.

⁵⁷ Sisältää avotyötoiminnan

	Vastanneet yksiköt (n=48-51) 31.12.2001 (henkilöä)	
		%
Työkokeilu	133	24
Kelan työhön valmennus	106	19
Tuettu työllistyminen	78	14
Työharjoittelu / työelämävalmennus	77	14
Kuntouttava työtoiminta	63	11
Muu toiminnot / palvelut ⁵⁸	102	18
Muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta yhteensä (n=48-51)	559	100

Taulukko 12: Tarkastelluissa tuotannollisissa työllistämisyksiköissä harjoitetun vajaakuntoisten muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan jakauma (31.12.2001).

	Toteutuneet työ- / työtoiminta- yms. päivät vuonna 2001 ⁵⁹ (pv)		
	Saadut vastaukset	n	Arvio N=77
Työsuhteinen työllistäminen ⁶⁰ <i>josta</i> <i>Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen</i> <i>Työllistämis- tai yhdistelmätukien avulla</i>	246 716 191 855 54 861	38-41 41 38	471 000 360 000 111 000
Työtoiminta (työosuusraha) ⁶¹	106 844	48-49	169 000
Muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta	31 071	39-51	58 000
Työllistämistoiminta yhteensä	384 631	38-51	698 000

Taulukko 13: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden toteutuneiden työ- / työtoiminta- yms. päivien määrä vuonna 2001.

⁵⁸ Työvoimakoulutus, päivätoiminta, yhdyskuntapalvelu, koulutuksiin liittyvät työharjoittelut, vakuutusyhtiöiden palveluostot...

⁵⁹ Työsuhteinen työllistäminen: päivät, joilta vajaakuntoisille työntekijöille on maksettu palkkaa, työtoiminta: päivät, joilta vajaakuntoisille henkilöille on maksettu työosuusrahaa, muu kuntouttava ja työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta: toteutuneiden toimintapäivien määrä.

⁶⁰ Sisältää avotyön

⁶¹ Sisältää avotyötoiminnan

	Vastanneista yksiköistä (n=51) harjoitti vuoden 2001 aikana ⁶²	
	Yksikköä	%-osuus
Työsuhteista työllistämistoimintaa <i>joista</i>	51	100
<i>Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteista työllistämistä⁶³</i>	46	90
<i>Työllistämis- tai yhdistelmätukien avulla työllistämistä</i>	38	75
Työtoimintaa (työosuusraha) <i>joista</i>	30	59
<i>Kehitysvammaisten työtoimintaa</i>	19	37
<i>Mielenterveyskuntoutujien työtoimintaa</i>	20	39
<i>Sosiaalihuollon työtoimintaa</i>	9	18
Muuta kuntouttavaa ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavaa toimintaa <i>joista</i>	46	90
<i>Työkokeiluja</i>	34	67
<i>Kelan työhön valmennusta</i>	12	24
<i>Tuettua työllistymistä</i>	10	20
<i>Työharjoittelua / työelämävalmennusta</i>	33	65
<i>Kuntouttavaa työtoimintaa</i>	15	29

Taulukko 14: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden harjoittama vajaakuntoisten työllistämis- ja työllistymistä tukeva toiminta vuonna 2001.

⁶² Toiminnon / palvelun piirissä ei välttämättä ollut työntekijöitä / asiakkaita 31.12.2001.

⁶³ Entinen suojatyo, ilman työllistämis- tai yhdistelmätukia.

	Arvioitu pääasiallisten heikon työmarkkina-aseman syiden jakauma 31.12.2001 (%-osuus, 1 syy / henkilö)						
	Kehitysvamma	Mielenterveysongelma	Tukielinvamma	Aistivamma	Muu sairaus ⁶⁴	Muu syy ⁶⁵	Yht.
<u>Työsuhteinen työllistäminen⁶⁶</u>							
Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen ⁶⁷ (vastasi n=49 yksikköä, vastaukset sis. 955 henkilön tiedot)	8	21	15	9	15	32	100
Työllistämistä tai yhdistelmätukien avulla (n=48, 375 henkilöä)	0	3	3	4	3	87	100
<u>Työtoiminta (työosuusraha)⁶⁸</u>							
Kehitysvammaisten työtoiminta (n=51, 448 henkilöä)	100	0	0	0	0	0	100
Mielenterveyskuntoutujien työtoiminta (n=50, 166 henkilöä)	3	91	2	0	1	3	100
Sosiaalihuollon työtoiminta (n=51, 84 henkilöä)	12	36	1	19	13	19	100
Työsuhteinen työllistäminen ja työtoiminta yhteensä (n=48-51, 2 028 henkilöä)	27	19	8	6	8	32	100

Taulukko 15: Tarkastelluissa tuotannollisissa työllistämisyksiköissä työsuhteisen työllistämisen ja työtoiminnan piirissä olleiden vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden arvioidut pääasialliset heikon työmarkkina-aseman syyt (31.12.2001).

3.3. Toiminnan rahoitus

Tarkasteltuja tuotannollisten työllistämisyksiköiden yksikkötyyppejä – tuotannolliset työkeskukset, työllistävät sosiaaliset yritykset, työllistymisen monipalvelukeskukset - edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden arvioitu kokonaisrahoitus (tulovirta) oli 71,8 miljoonaa euroa vuonna 2001 (arvio N=77). Julkisen (kunta- ja valtio⁶⁹-) sektorin osuus rahoituksesta (=julkisen kustannus yksiköiden toiminnasta) oli 34,3 miljoonaa euroa. Julkinen rahoitus toteutui tukena ja / tai työllistämispalveluiden ostojen kautta⁷⁰. Loput 37,5 miljoonaa

⁶⁴ MS, epilepsia...

⁶⁵ Sisältää työmarkkinoiden näkökulmasta muuten vajaakuntoiset (päihdeongelma, sosiaalinen syy) ja muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt (ks. kpl 1, taulukossa 2 kohdat B ja C).

⁶⁶ Sisältää avotyössä olleita

⁶⁷ Entinen suojatyo, ilman työllistämistä tai yhdistelmätukia.

⁶⁸ Sisältää avotyötoiminnassa olleita.

⁶⁹ Valtiosektoriin kuuluvaksi lasketaan tässä mm. Työhallinto, Raha-automaattiyhdistys, Euroopan sosiaalirahasto ja Kansaneläkelaitos. Valtiosektorin rahoitus sisältää työhallinnon työllistämistä ja yhdistelmätukia, ESR - ja RAY - rahoitusta, korvauksia Kelan työhön valmistuksen järjestämisestä, korvauksia työkokeiluista yms.

⁷⁰ Julkinen rahoitus = julkinen kustannus = kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla yksikön toiminnan kustannus. Kuntayhtymien ja yksityisten ylläpitäjien yksiköissä julkinen rahoitus on korvausta työllistämispalveluiden hankinnasta (ostopalvelut), jolloin julkinen rahoitus ei (yleensä) ole sama kuin yksikön toiminnan kustannus.

euroa olivat liiketoiminnan tuloja⁷¹. Tulovirrasta yli puolet (52%) oli liiketoiminnan tuloja. Julkisen sektorin toimijoilta saatujen liiketoiminnan tulojen osuutta ei tässä tutkimuksessa selvitetty. (Taulukko 16, Kuvio 1)

Vuoteen 1999 verrattuna tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden arvioidun kokonaisrahoituksen määrä on noussut 31 prosenttia (vuonna 1999 kokonaisrahoitus oli 54,7 milj. euroa, tuolloin arvio N=70). Nousun taustalla on tietysti toiminnan volyymin kasvu, erityisesti vajaakuntoisten työntekijöiden / asiakkaiden määrällä mitaten (ks. taulukko 9)⁷². Liiketoiminnan tulojen osuus rahoituksesta on säilynyt liki ennallaan – vuonna 1999 niiden osuus oli 53 prosenttia. (Ylipaavalniemi, 2001)

Kunnat rahoittivat tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden toimintaa arviolta 27,2 miljoonalla eurolla vuonna 2001 (arvio N=77) vastaten 38 prosentista kokonaisrahoituksesta. Kuntien rahoituksesta (tai kuntien välittömästi ylläpitämien yksiköiden kohdalla yksiköiden toiminnan välittömistä kustannuksista) peräti 82 prosenttia kohdistui tiettyyn toimintoon / palveluun (työsuhteinen työllistäminen, työtoiminta...) – joko käyttöpäiviin perustuen tai kohdistettuna kertasummana. Loput 18% kuntarahoituksesta kohdistui ”yleisesti yksikön toimintaan” joko käyttöpäiviin perustuen, kertasummana tai nettotappioperiaatteella. Vastanneista yksiköistä 98 prosenttia sai rahoitusta kunnilta. Kuntarahoituksen määrä oli keskimäärin 362 000 euroa (2001). Vastanneista yksiköistä 12 prosenttia sai kunnilta tuloja muuhun kuntouttavaan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavaan toimintaan luokiteltavien palveluiden myynnistä keskimääräisen tulon ollessa 76 700 euroa / rahoitusta saanut yksikkö. (Taulukot 16-17)

Valtiosektorin toimijat rahoittivat tarkasteltujen työllistämisyksiköiden toimintaa arviolta 7,1 miljoonalla eurolla vuonna 2001 (arvio N=77) vastaten 10% osuudesta yksiköiden kokonaisrahoituksessa. Valtiosektorin rahoitus oli suurelta osin (64%) työhallinnon työllistämis- ja yhdistelmätukia, joista sai 76 prosenttia vastanneista yksiköistä keskimääräisen summan ollessa 78 500 euroa. Loput valtiosektorin toimijoilta saadusta rahoituksesta oli lähinnä korvauksia Kelan työhön valmennuksen järjestämisestä (16% valtiosektorin kokonaisrahoituksesta, keskimäärin 59 000 euroa / rahoitusta saanut yksikkö) ja käytettyä ESR –projektirahoitusta (12%, 37 400 euroa / yksikkö). (Taulukot 16 ja 18, Kuvio 1)

Liiketoiminnan tuloja yksiköt saivat arviolta 37,5 miljoonaa euroa vuonna 2001 (arvio N=77), eli 52 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Liiketoiminnan tulojen merkitys toiminnan rahoituksessa vaihteli suuresti, koska vielä tarkasteltujenkin työllistämisyksiköiden välillä on suuria eroja mm. kohderyhmien työpotentiaalain, toiminnan tavoitteiden⁷³ ja harjoitettujen toimintamuotojen / palveluiden valikoiman suhteen. Liiketoiminnan tulojen osuuteen vaikuttavat myös tuotteiden ja palveluiden hinnoittelu (alihinnoittelu vai markkinahinta), kysyntä⁷⁴, työllistämispalveluiden myynnistä saadun korvauksen taso (=julkinen rahoitus), sekä luonnollisesti liiketoimintaprosessin onnistuminen (tuotteiden ”hyvyys”, onnistunut markkinointi...). Liiketoiminnan tulojen osuus kokonaisrahoituksesta vaihteli vastanneilla yksiköillä 9-81 prosentin välillä. Yksikkökohtaisten liiketoiminnan tulojen rahoitusosuuksien keskiarvo oli 46% ja mediaaniyksiköllä 45%. Tuotannolliseen toimintaan pääosin työsuhteista työllistämistoimintaa harjoittamalla keskittyvillä yksiköillä, joiden toiminnassa muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan merkitys on vähäinen, liiketoiminnan tulojen osuus on ja tuleekin olla keskimääräistä korkeampi⁷⁵. (Taulukot 16 ja 19)

⁷¹ Liiketoiminnan tulot ovat tuotannollisen toiminnan tuloja, eivät tuloja työllistämisen- tai työllistymistä tukevien palveluiden (työsuhteinen työllistäminen, työtoiminta, kuntouttava työtoiminta, tuettu työllistyminen...) myynnistä.

⁷² Vajaakuntoisen työpäivää kohti laskettu julkinen yksikkökustannuksen nousu on ollut maltillisempaa (ks. jäljempänä tässä kappaleessa).

⁷³ Painopiste akselilla työllistäminen – kuntoutus – pyrkimys avoimille työmarkkinoille.

⁷⁴ Joskus tuotetaan tuotteita / palveluita, joille ei ole (alueella) riittävästi kysyntää, mutta kohderyhmään kuuluvia vajaakuntoisia työntekijöitä löytyy... Usein ongelmana on myös rahoituksen löytyminen riittävään markkinointipanostukseen.

⁷⁵ Ks. viiden ”hyvin tuotannollisen” työllistämisyksikön esimerkki jäljempänä tässä kappaleessa (taulukot 22-23).

Toteutunutta vajaakuntoisen työ- / työtoiminta- / muun kuntouttavan ja / tai työllistämismahdollisuuksia parantavan toiminnan päivää kohti tarkasteltujen työllistämisyksiköiden kokonaisrahoitus (tulovirta) oli arviolta 102,8 euroa vuonna 2001⁷⁶. Tästä 53,7 euroa (52%) oli liiketoiminnan tuloja ja 49,1 euroa julkisen sektorin rahoitusta (kustannusta) suorana tukena ja työllistämispalveluostojen kautta. Vuonna 1999 kokonaisrahoitus oli Ylipaavalniemi (2001) mukaan 89,3 euroa / työpäivä, josta julkisen rahoituksen osuus oli 42,2 euroa (47%). Kahden vuoden aikana julkinen yksikkökustannus on noussut 16 prosenttia. (Taulukko 20)

Tuotannollisissa työllistämisyksiköissä harjoitettavan Sosiaalihuoltolain mukaisen työsuhteisen työllistämistoiminnan *kuntien* yksikkökustannus oli vuonna 2001 arviolta 57,2 euroa / vajaakuntoisen työpäivä. Yksikkökustannuksen vaihteluväli oli 27,7-91,6 euroa. Mediaaniyksiköllä yksikkökustannus oli 49,7 euroa / työpäivä. Vaihtelun taustalla on ”normaalien tekijöiden”, kuten erot toiminnan volyymissä, tuottavuudessa, tehokkuudessa, hinnoittelussa, työllistämispalveluiden myynnin katteessa, lisäksi (*ceteris paribus*) ainakin erot työllistettyjen vajaakuntoisten palkkatasossa ja työpäivien pituudessa, sekä työllistettyjen työpotentiaalissa ja toiminnan sisällössä / tavoitteissa. Kunnan rahoitus voi kohdistua esimerkiksi

- suhteellisen hyvän työpotentiaalın omaavien henkilöiden työllistämiseen ”pysyväisluonteisesti” tuotantoon keskittyvän (1-2 toimialaa, ei muuta kuntouttavaa ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavaa toimintaa) yksikön palvelukseen ilman aktiivista pyrkimystä avoimille työmarkkinoille tai
- heikomman työpotentiaalın omaavien henkilöiden työllistämiseen vähemmän tuotantoon keskittyvän (”työpaikkoja kaikille” = useita toimialoja, muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta tärkeä osa toimintaa) yksikön palvelukseen määräraikaisiin työsuhteisiin ja pyrkien aktiivisesti avoimille työmarkkinoille.

Mainituissa tilanteissa julkinen yksikkökustannus voi ja saa perustellusti olla hyvinkin erilainen! Tässä tutkimuksessa ei selvitetty palvelukohtaisia yksikkökustannuksia samankaltaisesti toimivien yksiköiden kohdalla, kuten ei myöskään palveluiden tarkkaa sisältöä. (Taulukko 21)

”Hyvin tuotannollisilla” työllistämisyksiköillä⁷⁷ liiketoiminnan tulojen osuus kokonaisrahoituksesta nousee edellä esitettyä kaikkien tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden 52 prosentin osuutta korkeammaksi. Esimerkiksi viiden ”hyvin tuotannollisen” yksikön kohdalla liiketoiminnan tulojen osuus kokonaisrahoituksesta oli 77 prosenttia (2001). Ainoastaan 23 prosentin julkinen rahoitusosuus oli vajaakuntoisen työpäivää kohti laskettuna 40,9 euroa, eli selvästi alle kaikkien tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden tason (49,1 euroa, taulukko 20). Liiketoiminnan tuloja kyseiset 5 yksikköä saivat 134,2 euroa vajaakuntoisen työpäivää kohti (2001). Esimerkki antaa osviittaa sosiaalisten yritysten (ks. kpl 1) kautta tapahtuvan vajaakuntoisten työllistämisen vaatiman julkisen (ylläpito-) rahoituksen määrästä vakiintuneesti toimivien sosiaalisten yritysten kohdalla⁷⁸. (Taulukot 22-23, Kuvio 2)

⁷⁶ Yksiköiden arvioitu kokonaisrahoitus (arvio N=77) jaettuna yksiköissä arviolta toteutuneiden vajaakuntoisten työ- / työtoiminta- / muun kuntouttavan ja / tai työllistämismahdollisuuksia parantavan toiminnan päivien määrällä (arvio N=77).

⁷⁷ Toiminta on tuotantoon keskittyvää. Muun kuntouttavan ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavan toiminnan merkitys on vähäinen. Harjoitettu työllistämistoiminta on lähinnä työsuhteessa tapahtuvaa ja työsuhteet ovat pysyväisluonteisia.

⁷⁸ Tutkimuksessa käytetyt (työllistävän) sosiaalisen yrityksen kriteerit täyttyvät suurin piirtein tarkasteltujen 5 yksikön kohdalla. Ainoastaan vajaakuntoisten työntekijöiden henkilöstöosuus on liian suuri (75%) mahtuakseen työllistävän sosiaalisen yrityksen määritelmän henkeen. Näin suuri vajaakuntoisten työntekijöiden osuus tarkoittaa käytännössä, että tuotantotyöntekijät olivat lähes kokonaan vajaakuntoisia henkilöitä.

Työllistämisyksiköiden toiminnan rahoitustietoja tarkasteltaessa on syytä huomata

- * *Rahoitustiedot perustuvat 41 vastanneen yksikön tietoihin: kyseiset yksiköt toimittivat täydelliset ja luotettavat toiminnan rahoitustiedot. Vastausten perusteella on arvioitu koko sektorin tilannetta 77 yksikön tasolla (arvio N=77).*
- * *Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksia varten saamia valtionosuuksia ei ole huomioitu. Työllistämisyksikön saama julkinen rahoitus on jaettu kunta- ja valtiosektorin välillä lopullisen (työllistämisyksikölle) maksajan perusteella⁷⁹. Todellisuudessa kuntien rahoitusosuus sisältää kunnittain vaihtelevan osuuden valtionosuutta.*
- * *Kuntayhtymien ja yksityisten ylläpitäjien yksiköiden rahoitustietoihin sisältyy kuntien mahdollinen kertaluonteinen rahamääräinen tuki yksikön (aloitus- tai korvaus-) investointeja varten (esim. toimitila ja kone-/laitteinvestoinnit). Kyseistä rahoitusta ilmoitti vuonna 2001 saaneensa ainoastaan yksi yksikkö. Investointeja varten tarvittava rahoitus (-kate) kertyy siis yksiköiden työllistämispalveluiden myynnin ja liiketoiminnan tulojen kautta – kuten pitääkin – tai asia nousee ajankohtaiseksi korvaus-investointeja suurempien investointien tullessa aikanaan ajankohtaiseksi...*
- * *Kunnan oman työllistämisyksikön kohdalla huomioidaan kunnalle ”välittömästi työllistämisyksikön toiminnasta aiheutuneet kustannukset” lisättynä mahdollisilla muiden kuntien korvauksilla ostamistaan työllistämispalveluista. Tutkimuksessa ei selvitetty sitä, missä määrin hallinto- yms. kuluja on vyörytetty sisältyväksi kustannuksiin. Mahdolliset suuremmat investoinnit rahoitetaan yleensä muuta kautta.*
- * *Muiden kuin kuntien yksiköiden kohdalla tulorahoituksella (julkiset työllistämispalveluiden ostot, liiketoiminnan tulot) katetaan kaikki toiminnan kustannukset – ml. investoinnit ja panostukset toiminnan kehittämiseen – sekä mahdollisesti saavutetaan ylijäämää.*
- * *Liiketoiminnan tuloihin sisältyy myös tavaroiden ja palveluiden (muiden kuin työllistämispalveluiden) myynti julkisen sektorin toimijoille, kuten kunnille.*

⁷⁹ Lopullisen maksajan periaatteen ohessa valtionosuuksien huomioimatta jättämisen taustalla ovat sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin allokoitun valtionosuuden merkityksen vaihtelu kunnittain (valtionosuuden määrä suhteessa todellisiin käyttökustannuksiin vaihtelee) ja se, ettei lainsäädäntö velvoita kuntia järjestämään kaikkia tarkasteltuja palveluita. Kunnan saaman sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuden määrään ei esimerkiksi vaikuta se, järjestääkö kunta sosiaalihuoltolain mukaista työsuhteista työllistämistoimintaa vai ei.

	Toiminnan rahoitus vuonna 2001	
	(milj. euroa)	%
Liiketoiminnan tulot (muu kuin työllistämispalveluiden myynti)	19,987	52,3
Julkinen rahoitus yhteensä (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot)	18,255	47,7
<i>Kuntasektorin rahoitus</i> ⁸⁰	14,472	37,8
<i>Valtiosektorin rahoitus</i> (<i>Työhallinto, ESR, RAY, Kela...</i>)	3,783	9,9
(n=41)		
Rahoitus yhteensä (n=41)	38,242	100
Liiketoiminnan tulot	37,5	
Julkinen rahoitus yhteensä	34,3	
<i>Kuntasektorin rahoitus</i>	27,2	
<i>Valtiosektorin rahoitus</i>	7,1	
(arvio N=77)		
Rahoitus yhteensä (arvio N=77)	71,8	

Taulukko 16: Tarkasteltuja yksikkötyyppejä edustavien tuotannollisten työllistämisyksiköiden toiminnan rahoitus vuonna 2001.

⁸⁰ Kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla kunnalle toiminnasta aiheutuneet välittömät kustannukset (lisättynä mahdollisella tulovirralla muille kunnille myydyistä työllistämispalveluista).

	Kuntien rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) vuonna 2001 (n=41)				
	Rahoitus yhteensä (euroa)	Yksikkö keskimäärin ⁸¹ (euroa)		Rahoitusta sai vastanneista 41 yksiköstä ⁸² (%-osuus)	
		%	Kaikki vastanneet		Rahoitusta saaneet
<u>Tiettyyn palveluun kohdistunut rahoitus</u> (kertasummana tai työpäiviin perustuen)					
- Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen	8 716	60	212 600	249 000	85
- Työtoiminta ⁸³ (työosuusraha)	122				
	2 802	19	68 400	155 700	44
	910				
- Muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta ⁸⁴	383 260	3	9 300	76 700	12
<u>Rahoitus yleisesti yksikön toimintaan</u> (kertasummana, työpäiviin perustuen tai nettotappioperiaatteella)	2 542	18	62 000	423 800	15
	511				
<u>Tuki investointeihin</u> (ei takaisinmaksua)	26 910	0	700	26 900	2
(n=41)					
Kuntien rahoitus yhteensä (n=41)	14 471 713	100	353 000	361 800 ⁸⁵	98 ⁸⁶
Rahoitusjakauma perustuu 41 yksikön tietoihin - kyseisten yksiköiden vastaukset sisälsivät täydelliset ja luotettavat rahoitustiedot.					

Taulukko 17: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden kunnilta saaman rahoituksen (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) jakauma vuonna 2001.

⁸¹ Tutkimuksessa käytetty yksikkömäärän laskentatapa on kuvattu kappaleessa 3.1.

⁸² Tutkimuksessa käytetty yksikkömäärän laskentatapa on kuvattu kappaleessa 3.1.

⁸³ Kehitysvammaisten, mielenterveyskuntoutujien ja sosiaalihuollon työtoiminta.

⁸⁴ Kuntouttava työtoiminta, tuettu työllistyminen, päivätoiminta...

⁸⁵ Huomaa, että kyseessä ei ole tämän sarakkeen summa.

⁸⁶ Huomaa, että kyseessä ei ole tämän sarakkeen summa.

	Valtiosektorin toimijoiden rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) vuonna 2001 (n=41)				
	Rahoitus yhteensä (euroa)	Yksikkö keskimäärin ⁸⁷ (euroa)		Rahoitusta sai vastanneista 41 yksiköstä ⁸⁸ (%-osuus)	
		%	Kaikki vastanneet		Rahoitusta saaneet
Työhallinnon työllistämis- ja yhdistelmätuet	2 433 661	64	59 400	78 500	76
Kelan työhön valmennus korvaukset	590 419	16	14 400	59 000	24
Käytetty ESR –projektirahoitus ⁸⁹	448 402	12	10 900	37 400	29
Nostettu RAY:n rahoitus	102 113	3	2 500	51 100	5
Muu rahoitus / korvaukset ⁹⁰	208 806	5	5 100	20 900	24
(n=41)					
Valtiosektorin rahoitus yhteensä (n=41)	3 783 401	100	92 300	118 200 ⁹¹	78 ⁹²
Rahoitusjakauma perustuu 41 yksikön tietoihin - kyseisten yksiköiden vastaukset sisälsivät täydelliset ja luotettavat rahoitustiedot.					

Taulukko 18: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden valtiosektorin toimijoilta saaman rahoituksen (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) jakauma vuonna 2001.

⁸⁷ Tutkimuksessa käytetty yksikkömäärän laskentatapa on kuvattu kappaleessa 3.1.

⁸⁸ Tutkimuksessa käytetty yksikkömäärän laskentatapa on kuvattu kappaleessa 3.1.

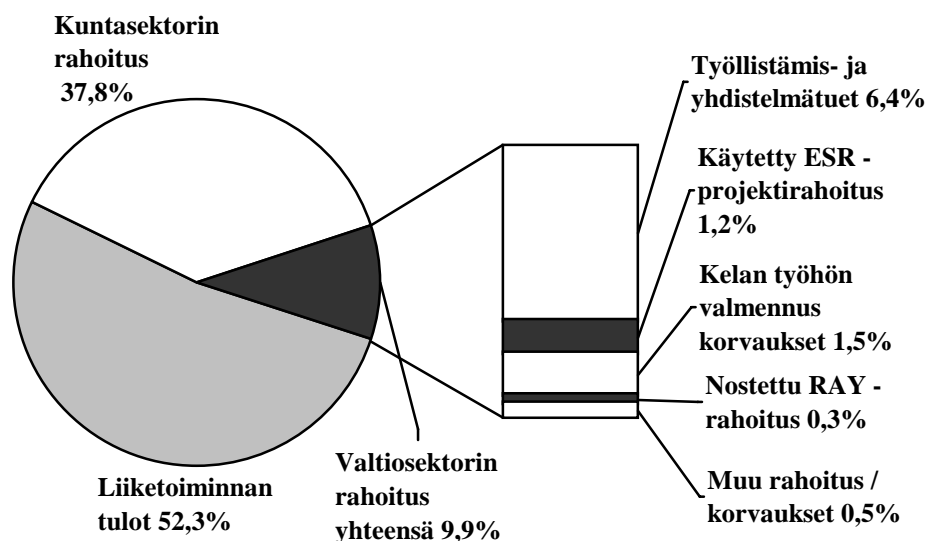
⁸⁹ Sisältäen kansallisen osuuden.

⁹⁰ Korvaukset työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen järjestämisestä, korvaukset työkyvyn tutkimuksista, työolosuhteiden järjestelytuki jne.

⁹¹ Kyseessä ei ole tämän sarakkeen summa.

⁹² Kyseessä ei ole tämän sarakkeen summa.

Kuvio 1: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden toiminnan rahoitus vuonna 2001

Vastanneiden n=41 yksikön liiketoiminnan tulot vuonna 2001 (euroa)			Liiketoiminnan tulojen osuus vastanneiden n=41 yksikön kokonaisrahoituksesta (tulovirrasta) vuonna 2001 (%)		
Yhteensä	Yksikkökeskimäärin	Mediaani-yksikkö	Keskimäärin	Mediaani-yksikkö	Vaihteluväli
19 987 220	487 500	321 800	46,2 ⁹³	44,6	9,4-80,6

Vastanneiden 41 yksikön liiketoiminnan tulojen jakauma.
 Kyseisten yksiköiden vastaukset sisälsivät täydelliset ja luotettavat rahoitustiedot.
 Tutkimuksessa käytetty yksikkömäärän laskentatapa on kuvattu kappaleessa 3.1.

Taulukko 19: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden liiketoiminnan tulojen (muu kuin työllistämispalveluiden myynti) jakauma vuonna 2001.

⁹³ Luku on yksikkökohtaisten liiketoiminnan tulojen rahoitusosuuksien keskiarvo (taulukossa 16 esitetty 52,3% on vastanneiden yksiköiden liiketoiminnan tulojen summan suhde yksiköiden kokonaisrahoituksen summaan).

	Toiminnan rahoitus v. 2001 arvio N=77 (milj. euroa) - taulukosta 16-	Rahoitus vajaakuntoisen työpäivää kohti ⁹⁴ (euroa)
Liiketoiminnan tulot (muu kuin työllistämispalveluiden myynti)	37,5	53,7
Julkinen rahoitus yhteensä (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot)	34,3	49,1
<i>josta</i>		
<i>Kuntasektorin rahoitus⁹⁵</i>	27,2	39,0
<i>Valtiosektorin rahoitus (Työhallinto, ESR, RAY, Kela...)</i>	7,1	10,1
Rahoitus yhteensä	71,8	102,8

Taulukko 20: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden toiminnan rahoitus vajaakuntoisen työpäivää kohti vuonna 2001.

⁹⁴ Vajaakuntoisten työpäiviä toteutui tarkastelluissa yksiköissä v. 2001 yhteensä 698 000 (arvio N=77, taulukko 13).

⁹⁵ Kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla kunnalle toiminnasta aiheutuneet välittömät kustannukset (lisättyinä mahdollisella tulovirralla muiden kuntien ostamista työllistämispalveluista).

	Kuntien rahoitus vuonna 2001 (euroa / vajaakuntoisen työpäivä)		
	Painotettu keskiarvo ⁹⁶	Mediaani	Vaihteluväli
Sosiaalihuoltolain mukainen työsuhteinen työllistäminen (n=35 yksikköä: yksiköt, joilla oli ja jotka vastasivat... ⁹⁷)	57,2	49,7	27,7-91,6
Kehitysvammaisten työtoiminta (n=13 yksikköä: yksiköt, joilla oli ja jotka vastasivat... ⁹⁸)	29,4	31,0	8,0-50,4
Mielenterveyskuntoutujien työtoiminta (n=10 yksikköä: yksiköt, joilla oli ja jotka vastasivat... ⁹⁹)	40,5	39,3	7,6-50,4
Sosiaalihuollon työtoiminta (n=5 yksikköä: yksiköt, joilla oli ja jotka vastasivat... ¹⁰⁰)	30,6	34,1	16,6-45,5
Työtoiminta kokonaisuutena (n=19 yksikköä: yksiköt, joilla oli ja jotka vastasivat... ¹⁰¹)	31,2	34,2	8,0-50,4
Laskettu niiden yksiköiden tietojen perusteella, jotka ilmoittivat toteutuneet työpäivät ja kyseiseen palveluun välittömästi kohdistuneen rahoituksen (kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla toiminnasta aiheutuneet välittömät kustannukset). Tulosten perustana olevien vastausmäärien vähyteen vaikutti puutteellisten vastausten lisäksi yksiköiden rahoitusrakenteet – osalla yksiköistä rahoitus tuli ”kertasummana yksikön toimintaan” tai toiseen palveluun kohdistuvan rahoituksen osana.			

Taulukko 21: Kuntasektorin rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) toteutunutta vajaakuntoisen työpäivää kohti (kuntien yksikkökustannus) tietyissä tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden palveluissa vuonna 2001.

⁹⁶ Vastanneissa yksiköissä toteutuneiden työpäivien määrän ja palveluun kohdistuneen rahoituksen osamäärä (ei siis yksiköittäin laskettujen keskiarvojen keskiarvo).

⁹⁷ ...sosiaalihuoltolain mukaisen toiminnan työpäivien määrä- ja kyseiseen toimintaan välittömästi kohdistuneen rahoituksen kysymyksiin... (toteutuneita työpäiviä 191 145 ja vastaava kuntien rahoitus 10 931 338 euroa).

⁹⁸ ...kehitysvammaisten työtoiminnan työpäivien määrä- ja kyseiseen toimintaan välittömästi kohdistuneen rahoituksen kysymyksiin... (toteutuneita työpäiviä 61 896 ja vastaava kuntien rahoitus 1 816 495 euroa).

⁹⁹ ...mielenterveyskuntoutujien työtoiminnan työpäivien määrä- ja kyseiseen toimintaan välittömästi kohdistuneen rahoituksen kysymyksiin... (toteutuneita työpäiviä 13 273 ja vastaava kuntien rahoitus 537 796 euroa).

¹⁰⁰ ...sosiaalihuollon työtoiminnan työpäivien määrä- ja kyseiseen toimintaan välittömästi kohdistuneen rahoituksen kysymyksiin... (toteutuneita työpäiviä 8 599 ja vastaava kuntien rahoitus 263 036 euroa).

¹⁰¹ ...kehitysvammaisten ja / tai mielenterveyskuntoutujien ja / tai sosiaalihuollon työtoiminnan työpäivien määrä- ja vastaaviin kyseiseen toimintaan välittömästi kohdistuneen rahoituksen kysymyksiin... (toteutuneita työpäiviä 83 768 ja vastaava kuntien rahoitus 2 617 326 euroa).

	Tarkasteltujen n=5 yksikön työntekijät / asiakkaat 31.12.2001	
	Henkilöä	%-osuus
Vajaakuntoiset työntekijät / asiakkaat	224	75
- Työsuhteinen työllistäminen ¹⁰²	168	56
<i>Sosiaalihuoltolain mukainen</i>		
<i>työsuhteinen työllistäminen</i>	146	49
<i>Työllistämis- tai yhdistelmätukien avulla</i>	22	7
- Työtoiminta (työosuusraha) ¹⁰³	48 ¹⁰⁴	16
- Muu kuntouttava ja työllistymis- mahdollisuuksia parantava toiminta	8 ¹⁰⁵	3
Ei-vajaakuntoiset työntekijät (n=5)	73	25
Henkilöstö yhteensä (n=5)	297	100

Taulukko 22: Viiden ”hyvin tuotannollisen” työllistämisyksikön henkilöstörakenne 31.12.2001.

¹⁰² Sisältää avotyön

¹⁰³ Sisältää avotyötoiminnan

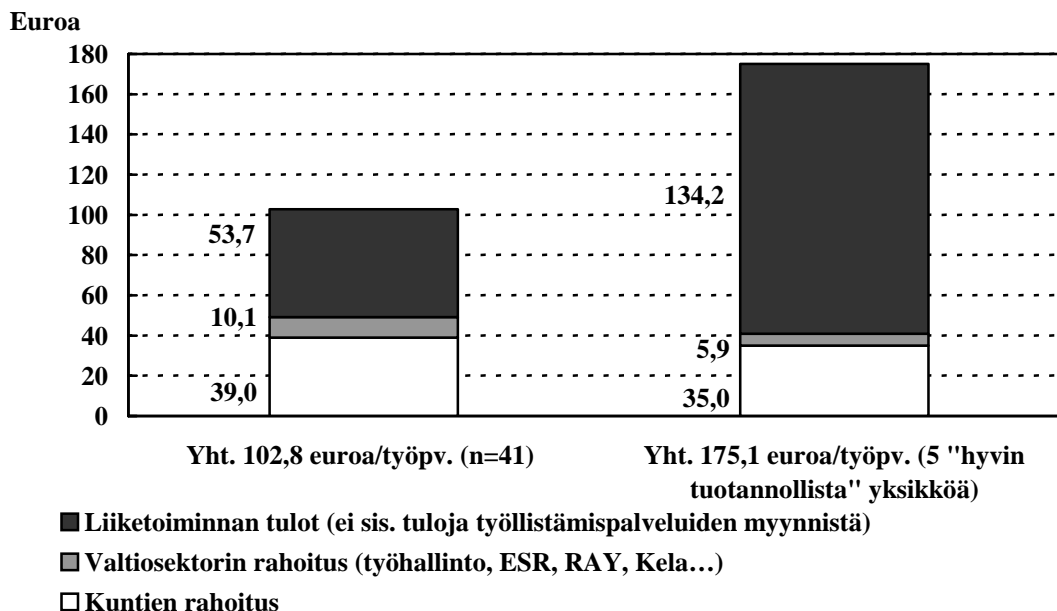
¹⁰⁴ Käytännössä kehitysvammaisten työtoiminta (20 henkilöä) ja mielenterveyskuntoutujien työtoiminta (28).

¹⁰⁵ Käytännössä työhallinnon työharjoittelu / työelämävalmennus (2 henkilöä), Kelan työhön valmennus (3) ja työkokeilu (3).

	Tarkasteltujen n=5 yksiköiden toiminnan rahoitus vuonna 2001 (euroa)		Rahoitus vajaakuntoisen työpäivää kohti ¹⁰⁶ (euroa)
		%	
Liiketoiminnan tulot (muu kuin työllistämispalveluiden myynti)	6 658 279	77	134,2
Julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) josta	2 027 372	23	40,9
Kuntasektorin rahoitus ¹⁰⁷	1 735 078	20	35,0
Valtiosektorin rahoitus (Työhallinto, ESR, RAY, Kela...)	292 294	3	5,9
(n=5)			
Rahoitus yhteensä (n=5)	8 685 651	100	175,1

Taulukko 23: Viiden ”hyvin tuotannollisen” työllistämisyksikön toiminnan rahoitus vuonna 2001.

Kuvio 2: Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden toiminnan rahoitus vajaakuntoisen työpäivää kohti (2001): kaikki vastanneet ja vertailun vuoksi 5 ”hyvin tuotannollista” yksikköä

¹⁰⁶ Tarkasteltujen viiden yksikön vajaakuntoisten työllistämistoiminnassa toteutui vuonna 2001 kaikkiaan 49 611 työ- / työtoiminta- yms. päivää, joista työsuhteisessa toiminnassa 39 093, työtoiminnassa 7 853, sekä muussa kuntouttavassa ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantavassa toiminnassa 2 665 päivää.

¹⁰⁷ Kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla kunnalle toiminnasta aiheutuneet välittömät kustannukset (lisätyn mahdollisella tulovirralla työllistämispalveluiden myynnistä muille kunnille).

4. TUETUN TYÖLLISTYMISEN YKSIKÖT JA PALVELUT

4.1. Yksiköiden määrä ja ylläpitäjät

Tuetun työllistymisen yksiköille / palveluille lähetetyistä kysymyslomakkeista palautui kaikkiaan 89, joista 27:ssä ilmoitettiin harjoitettavan tutkimuksessa käytetyn määritelmän (kpl 1) kriteerit täyttävää tuetun työllistymisen palvelua. Kun vastausten joukosta poistettiin ne, joissa toiminta ei selkeästi täyttänyt tutkimuksessa käytettyjä tuetun työllistymisen ”yleisesti hyväksytyjä” kriteerejä, sekä yksiköt, joissa tuetun työllistymisen palvelu alkoi käytännössä vasta vuoden 2002 puolella, tarkastelun kohteeksi jäi kaikkiaan 21 tuetun työllistymisen yksikön vastaukset. Tuetun työllistymisen yksiköiden kokonaismäärää arvioitaessa on huomioitava myös tuotannollisille työllistämisyksiköille kohdennetuilla kysymyslomakkeilla ilmoitetut tuetun työllistymisen palvelut, jotka eivät palauttaneet erillistä tuetun työllistymisen kysymyslomaketta (7 yksikköä), sekä ”varmuudella tiedetyt” tuetun työllistymisen yksiköt, jotka eivät palauttaneet kumpaakaan kysymyslomaketta (5). Lisäksi neljässä vastauksessa ilmoitettiin tuetun työllistymisen palvelun käynnistymisestä vuonna 2002. Tämän tutkimuksen ja ”kenttätietouden” perusteella maassamme oli vuoden 2001 lopussa toiminnassa *vähintään* 33 tuetun työllistymisen yksikköä (21+7+5). Huomaa, että yksikkömäärä on laskettu eri tavalla kuin tuotannollisten työllistämisyksiköiden kohdalla kappaleessa 3.1.¹⁰⁸: mainittujen 33 tuetun työllistymisen hankkeen joukossa oli myös saman organisaation / ylläpitäjän saman kunnan alueella sijaitsevia hankkeita¹⁰⁹.

Sisältääkö esitetty määrä kaikki tuetun työllistymisen yksiköt? Ei varmaankaan: mainittujen 33 yksikön lisäksi toiminnassa oli varmuudella ainakin kehitysvammaisten työtoimintayksiköiden yhteydessä toimivia tuetun työllistymisen palveluita. Tällaisten yksiköiden vastauksia jäi varmuudella saamatta sillä tämä tutkimus ei tuotannollista työllistämistoimintaa tarkastelevalta osaltaan kohdistunut lainkaan kehitysvammaisten työtoimintayksiköihin – ja kun ”emoyksikön” ei tarvinnut vastata kyselyyn, jäi vastaaminen myös tuetun työllistymisen palvelun osalta helposti tekemättä. Kehitysvammaisten työtoimintayksiköiden toimintaa tarkastelleen Hyvärinen ym. (2002) tutkimuksen mukaan 34 ”kehitysvammaisia työllistävää työ- ja toimintakeskusta” (lähinnä kehitysvammaisten työtoimintayksiköitä) harjoitti syksyllä 2002 tuetun työllistymisen palvelua – ja nämä yksiköt olivat vain osin samoja kuin tähän tutkimukseen vastanneet yksiköt. Jatkoselvityksiä varten opetus on, että tuetun työllistymisen kysymyslomakkeet on kohdistettava hyvin laajalle joukolle työllistämisyksiköitä (ml. myös työtoimintayksiköt) ja tarkastelun kohteena on oltava tuotannollista toimintaa harjoittavien yksiköiden koko toiminta (ei vain tuetun työllistymisen palvelu). Tuetun työllistymisen kysymykset on lisäksi kysyttävä samalla kysymyslomakkeella tuotannollisten työllistämistyöllistämisyksiköiden tietojen kanssa. Tarkasteltujen tuotannollisten työllistämisyksiköiden – tuotannolliset työkeskukset jne. – kohdalla tuetun työllistymisen palvelun rooli ja merkitys tuli hyvin selvitettyksi. Ainoastaan parin työllistymisen monipalvelukeskuksen toiminnan rakenne ja mahdollisen tuetun työllistymisen palvelun olemassaolo jäi epäselväksi (ks. tarkemmin kpl 2). **Arviona tuetun työllistymisen yksiköiden ja palveluiden kokonaismäärästä käytetään jatkossa em. puutteista huolimatta 33 yksikköä (arvio N=33).**

Eri tutkimuksissa viime vuosina esitetyt arviot tuetun työllistymisen yksiköiden ja tuetusti työllistyneiden määristä eivät ole keskenään vertailukelpoisia. Eroja aiheuttavat mm. käytetty tuetun työllistymisen määritelmä / kriteerit ja tarkastelun kattavuus. Tutkimus on voinut

¹⁰⁸ Tuotannollisten työllistämisyksiköiden määrää laskettaessa huomioitiin saman organisaation yksiköistä erillisinä ainoastaan eri kunnissa sijaitsevat yksiköt.

¹⁰⁹ Esimerkiksi Helsingin kaupungin tuotannollisten työllistämisyksiköiden (kehitysvammaisten työtoimintayksiköitä) yhteydessä toimivat tuetun työllistymisen palvelut on huomioitu erillisinä tuetun työllistymisen yksikköinä.

kohdistua ainoastaan tietyn kohderyhmän (esimerkiksi kehitysvammaiset) parissa työskenteleviin yksiköihin tai vain tiettyjä tuotannollisten työllistämisyksiköiden tyyppisiä edustavien yksiköiden yhteydessä toimiviin tuetun työllistymisen palveluihin (esimerkiksi tuetun työllistymisen palvelut osana monipalvelukeskusten palveluvalikoimaa). Tutkimus on voinut keskittyä myös vain tietyn ylläpitäjätahon yksiköihin (esimerkiksi erityishuoltopiirien ylläpitämät tuetun työllistymisen yksiköt). Tuetun työllistymisen verkoston (Finse) sisäiset kyselyt eivät myöskään anna aivan täydellistä kuvaa menetelmän tilanteesta maassamme. Tuetun työllistymisen yksiköiden / palveluiden - ja tuetusti työllistyneiden henkilöiden - määriä on jo mainitun Hyvärinen ym. (2002) tutkimuksen lisäksi arvioitu ainakin seuraavissa tutkimuksissa ja selvityksissä Ylipaavalniemi (2001), Ala-Kauhaluoma (2000), Saloviita ym. (2000) ja Sariola (1998). Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tuetun työllistymisen hankkeiden määrä on viime vuosina hiljalleen lisääntynyt, joskaan ei siinä määrin kuin on odotettu.

Kunnat olivat vuonna 2001 merkittävimpiä tuetun työllistymisen palveluiden välittömiä ylläpitäjätahoja kaikkiaan 40 prosentin osuudella yksiköistä. Yksityisten ylläpitäjien (järjestöt, yhdistykset ja säätiöt) osuus oli yhteensä 45 prosenttia ja loput 15 prosenttia olivat kuntayhtymien ylläpitämiä yksiköitä. Kunnat ja kuntayhtymät voivat välittömän ylläpitäjäröolin lisäksi tietysti toimia esimerkiksi säätiömuodossa toimivien yksiköiden taustayhteisöinä. Vuoden 1999 lopun tilanteeseen (Ylipaavalniemi, 2001) verrattuna ylläpitäjäjakauma ei ole juuri muuttunut. Hyvärinen ym. (2002, s. 41) mukaan kuntien välittömästi ylläpitämien tuetun työllistymisen yksiköiden osuus oli 62 prosenttia. Tätä tämän tutkimuksen tuloksena saatuun verrattuna erilaista ylläpitäjärakennetta selittää kyseisen tutkimuksen rajoittuminen ainoastaan kehitysvammaisia työllistävien tuotannollisten työllistämisyksiköiden yhteydessä toimineisiin yksiköihin. (Taulukko 24)

Tuettu työllistyminen on voimakkaasti keskittynyt Etelä- ja Länsi-Suomen lääneihin. Vuoden 2001 lopussa toimineista yksiköistä 55 prosenttia sijaitsi Etelä-Suomen läänin alueella. Etelä- ja Länsi-Suomen lääneissä toimi peräti 79 prosenttia yksiköistä¹¹⁰. Tuetusti työllistyneiden osalta keskittyminen oli vieläkin voimakkaampaa (ks. kpl 4.2.). (Taulukko 25)

	Välitön ylläpitäjätaho	
	31.12.2001 (%-osuus)	31.12.1999 ¹¹¹ (%-osuus)
Kunta	40	41
Kuntayhtymä	15	18
Järjestö / yhdistys	24	24
Säätiö	21	12
	n=N=33 ¹¹²	n=17 (N=31)

Taulukko 24: Tuetun työllistymisen yksiköiden / palveluiden välittömät ylläpitäjätahot.

¹¹⁰ Hyvärinen ym. (2002) tutkimuksen mukaan *kehitysvammaisia* työllistävien tuotannollisten työllistämisyksiköiden yhteydessä toimivista tuetun työllistymisen hankkeista 53 prosenttia sijaitsi Etelä-Suomen läänin alueella. Etelä- ja Länsi-Suomen läänien alueella yksiköistä toimi yhteensä 85 prosenttia.

¹¹¹ Ylipaavalniemi (2001)

¹¹² Tässä n=33, sillä vastanneiden 21 yksikön tietojen lisäksi on huomioitu myös tuotannollisten työllistämisyksiköiden yhteydessä toimineet yksiköt, jotka ilmoittivat tuetun työllistymisen palvelun olemassaolosta tuotannollisten työllistämisyksiköiden kysymyslomakkeella (7 yksikköä) ja ”varmuudella tiedetyt” tuetun työllistymisen yksiköt, jotka eivät palauttaneet kumpaankaan kysymyslomaketta (5).

Lääni	Tuetun työllistymisen yksiköt 31.12.2001		
	Yksikköä	%-osuus	
Etelä-Suomi	18	55	Ahvenanmaan läänissä ei kerättyjen tietojen perusteella toiminut tuetun työllistymisen yksiköitä. Tiedot perustuvat kerättyihin tietoihin ja puuttuvien yksiköiden osalta kohdalla taustaselvityksiin.
Länsi-Suomi	8	24	
Itä-Suomi	3	9	
Oulu	2	6	
Lappi	2	6	
Yhteensä	33	100	

Taulukko 25: Toiminnassa olleet tuetun työllistymisen yksiköt / palvelut lääneittäin 31.12.2001.

4.2. Asiakkaat ja henkilöstö

Tutkimuksessa huomioiduissa 21 tuetun työllistymisen yksikössä / palvelussa raportoitiin olleen kaikkiaan 559 asiakasta¹¹³ (31.12.2001), joista tuetusti työllistyneitä oli 148. Tuetusti työllistyneiden määrä vaihteli yksiköittäin 0-23 henkilön välillä. Keskimäärin tuetusti työllistyneitä asiakkaita oli 7. Vastanneiden joukossa oli lukuisia vasta aivan toimintansa alkuvaiheessa olleita ja / tai hyvin vähäisen resursein toimineita tuetun työllistymisen palveluita. Aloittavien yksiköiden toiminnan volyymit olivat luonnollisesti vielä pieniä. Hyvin vähäisin resursein toimineilla palveluilla ”tulokseteko” on epäilemättä kärsinyt panostuksen vähäisyydestä – myös tuetun työllistymisen yksiköiden resursseja kasvatettaessa vallinnevat aluksi kasvavat skaalatuotot. Eniten tuetusti työllistyneitä asiakkaita omanneilla viidellä yksiköllä oli yhteensä 86 tuetusti työllistynyttä asiakasta (31.12.2001), eli yksikköä kohti keskimäärin 17. Nämä yhtä lukuun ottamatta pääkaupunkiseudulla toimineet yksiköt kuvastavat tuetun työllistymisen menetelmän mahdollisuuksia – mikäli siihen uskotaan ja panostetaan pitkäjänteisesti. Vertailun vuoksi: Hyvärinen ym. (2002, s. 28) mukaan ”kehitysvammaisten työ- ja toimintakeskuksissa oli syksyllä 2002 tuetusti työllistyneitä kehitysvammaisia asiakkaita yhteensä 123”. Erityishuoltopiirien ylläpitämien työ- ja päivätoimintakeskusten yhteydessä toimivissa tuetun työllistymisen palveluissa oli vuoden 2002 aikana (ei siis tietyllä hetkellä) yhteensä noin 130 tuetusti työllistynyttä asiakasta (Kuntaliitto, 2003). (Taulukko 26)

Tuetusti työllistyneet henkilöt löytyvät suurelta osin Etelä-Suomen läänistä. Etelä-Suomen läänin alueella toimivilta yksiköiltä saaduissa 14 vastauksessa raportoitiin yhteensä 98 tuetusti työllistynyttä henkilöä (31.12.2001). Asiakkaita kyseisillä yksiköillä oli kaikkiaan 395. Vastausten perusteella Etelä-Suomen läänissä toimineiden yksiköiden osuus oli vuoden 2001 lopussa 66 prosenttia kaikista tuetusti työllistyneistä ja 71 prosenttia kaikista tuetun työllistymisen prosessissa olleista henkilöistä (n=21, 559 henkilöä). (Taulukko 26)

Saatujen vastausten perusteella on mahdollista esittää arvio tuetusti työllistyneiden henkilöiden kokonaismäärästä (arvio N=33, ks. kpl 4.1.). Lähinnä tiettyjen kehitysvammaisten työtoimintayksiköiden yhteydessä toimivien tuetun työllistymisen palveluiden puuttumista lukuun ottamatta kenttää hyvin edustavien vastausten perusteella voidaan **tuetun työllistymisen prosessissa olleiden henkilöiden kokonaismääräksi arvioida 880 henkilöä, joista tuetusti työllistyneitä oli 230** (31.12.2001, arvio N=33). Tuetusti työllistyneiden kokonaismäärä on

¹¹³ Koko tuetun työllistymisen prosessin asiakasmäärä (ks. kpl 1). Lukuun sisältyvät myös vasta tuetun työllistymisen suunnitteluvaiheessa olleet henkilöt.

parin viime vuoden aikana säilynyt vähintään ennallaan tai jonkin verran noussut¹¹⁴. Toiminnan volyymissa ei kuitenkaan ole tapahtunut monien odottamaa läpimurtoa. (Taulukko 26)

Tuetun työllistymisen menetelmä on kehittyi maassamme vuosina 1999-2001 volyymin näkökulmasta hitaasti ja ilman yksiköiden toimintaedellytyksiä kertaheitolla parantavia uudistuksia. Sen sijaan menetelmän sisältö, soveltamistavat ja toimijoiden yhteistyö ovat kehittyneet viime vuosina paljonkin: esimerkkeinä voidaan mainita tuetun työllistymisen laatustandardin (Puolanne ym., 2000) valmistuminen ja käyttöönotto kentällä, sekä tuetun työllistymisen työvalmentajille kohdennetun 18 opintoviikon laajuisen TRADES-Diploma koulutusohjelman käynnistyminen¹¹⁵. Vuoden 2003 alussa toteutui myös menetelmän merkitystä ja vakiintumista potentiaalisesti hyvinkin paljon edistävä uudistus: 1.1.2003 lukien laissa julkisesta työvoimapalvelusta (1295/2002, 6. luku 13. §) annetaan työvoimaviranomaisille mahdollisuus hankkia ostopalveluina tuetun työllistymisen palveluita ("työhön valmennusta") vajaakuntoisille henkilöasiakkailleen. Lakimuutos avasi käytännössä toisen potentiaalisen ei-projektirahoitukseen perustuvan toiminnan pääasiallisen rahoituslähteen tuetun työllistymisen yksiköille. Kuntarahoituksen lisäksi toiminta voidaan nyt rahoittaa kokonaan tai osittain myymällä palvelua työhallinnolle. On mielenkiintoista nähdä missä määrin työvoimaviranomaiset tulevat tuetun työllistymisen palvelua ostamaan ja missä määrin sitä kyetään niille ostettavaksi tarjoamaan – ja kuinka suuria alueellisia eroja työhallinnon palveluostoissa tulee olemaan.

Tuetun työllistymisen työvalmentajien työssä riittää haasteita. On vaikeaa "myydä" vajaakuntoisia henkilöitä yrityksiin työsuhteisiksi työntekijöiksi tilanteessa, jossa keskiwertotyönantaja ei tunne tuetun työllistymisen menetelmää etukäteen ja avotyötoiminta- tai avotyöpaikkoja aiemmin järjestäneet työnantajat ovat tottuneet siihen, ettei vajaakuntoisista työntekijöistä juuri tarvitse maksaa ja mahdollinen työsuhde (avotyö) solmitaan vajaakuntoisen ja hänen taustaorganisaationaan toimivan työllistämisyksikön välillä. Harppaus "ei palkkaa - ei työsuhdetta" -tilanteesta palkkatyösuhteeseen jopa käyväällä palkalla on (myös) työnantajalle iso. Tarve tiedotukselle ja asenteiden muuttumiselle on vielä (-kin) suuri. Onnistuneet esimerkit – yksikin tuetusti työllistynyt – voivat vaikuttaa suurelkin yrityksen / yhteisön suhtautumiseen yllättävän paljon avaten työllistymismahdollisuuksia seuraaville. Kunhan tietty yleinen tietoisuuden taso tuetun työllistymisen menetelmästä on saavutettu ja toiminnan volyymi on kasvanut sen verran, ettei aivan marginaalisesta toiminnasta enää ole kyse, monia positiivisia elementtejä¹¹⁶ omaavan menetelmän volyymin huomattavallekin kasvulle (mikäli palvelun tarjoamisen edellytyksistä huolehditaan) ei ole esteitä. Vajaakuntoisille työpaikkoja avoimilta työmarkkinoilta hankkivat henkilöt pyrkivät yhä enenevässä määrin hankkimaan nimenomaan työsuhteisia työpaikkoja ja tämä tehdään potentiaalisille työnantajille heti selväksi.

¹¹⁴ Ylipaavalniemi (2001) mukaan tuetusti työllistyneenä oli vuoden 1999 lopussa arviolta 250-260 henkilöä ja tuetun työllistymisen prosessissa oli asiakkaita yhteensä n. 670-740. Mainittu työllistyneiden määrän säilyminen ennallaan tai jopa pieni kasvu voidaan on perusteltavissa siten, että tässä tutkimuksessa esitettyä työllistyneiden kokonaismäärää laskettaessa käytetty oletus kaikkien tuetun työllistymisen yksiköiden määrästä (arvio N=33) ei varmuudella kata kaikkia toimineita yksiköitä (ks. kpl 4.1.). Lisäksi Ylipaavalniemi (2001) arviota tehtäessä ei vastanneiden yksiköiden ilmoittamien tuetusti työllistyneiden henkilöiden määrän perusteella suoraviivaisesti arvioitu kaikkien tuetusti työllistyneiden määrää - kuten tässä tutkimuksessa on tehty - vaan arvioon tehtiin "skaalakorotus" (vastauksissa oli tuolloin nähtävissä niiden selkeä painottuminen pieniin yksiköihin). Myös hyväksyminen tutkimuksessa tarkasteltujen tuetun työllistymisen yksiköiden joukkoon on tässä tutkimuksessa tehty hieman tiukemmin perustein.

¹¹⁵ TRADES-Diploma koulutusohjelma kehitettiin vuosina 1998-2000 Kuntoutussäätiön EU-rahoitteisen tuetun työllistymisen kehittämisohjelman (TRADES -projekti) osana.

¹¹⁶ Tuettu työllistyminen menetelmänä on erinomainen mm. siksi, että se auttaa vajaakuntoisia sijoittumaan nimenomaan avoimille työmarkkinoille, minkä ainakin teoriassa pitäisi olla kaikkien erityistyöllistämistoimien lopullinen päämäärä. Todennäköisyys onnistua avoimille työmarkkinoille työllistymisessä ja työpaikan säilyttämisessä (kenties jopa työvalmentajan tuen tarpeen päättyminen) on oletettavasti suurempi kuin vajaakuntoisia muiden menetelmien kautta työllistettäessä, toki olettaen taustatekijät yhtäläisiksi.

Tutkimuksessa tarkastelluissa 21 tuetun työllistymisen yksikössä oli yhteensä 30 toimihenkilöä – lähinnä työvalmentajaa – vuoden 2001 lopussa¹¹⁷. Käytettävissä ollut keskimääräinen henkilöstöresurssi oli näin 1,4 työntekijää / tuetun työllistymisen yksikkö¹¹⁸. Yksiköillä oli keskimäärin 5 tuetusti työllistynyttä asiakasta käytettävissä ollutta kokopäiväistä henkilöstöresurssia (≈ työvalmentajaa) kohti¹¹⁹. Tuetun työllistymisen prosessissa (sisältäen tuetusti työllistyneet) oli vastaavasti keskimäärin 19 henkilöä / kokopäiväinen toimihenkilöresurssi. Vain kehitysvammaisia asiakkaita omanneilla yksiköillä¹²⁰ käytettävissä ollut henkilöstöresurssi suhteessa tuetusti työllistyneiden ja tuetun työllistymisen prosessissa olleiden määriin oli suunnilleen samaa tasoa: kokopäiväistä (työvalmentajan) henkilöstöresurssia kohti yksiköillä oli keskimäärin 5 tuetusti työllistynyttä ja 20 tuetun työllistymisen prosessissa (sis. tuetusti työllistyneet) ollutta henkilöä (31.12.2001). Saatujen vastausten perusteella tuetun työllistymisen prosessiin kohdistuneen lähinnä työvalmentajien työpanoksen määräksi voidaan arvioida vähintään¹²¹ 45-50 työntekijää (31.12.2001, arvio N=33). Kyseessä on arvio tuettuun työllistymiseen kohdistuneen kokopäiväisen henkilöstöresurssin määrästä, ei kaikkien työvalmentajien yms. määrästä. Toimineiden työvalmentajien määrä oli suurempi, sillä kaikki heistä eivät työskennelleet kokopäiväisesti tuetun työllistymisen parissa ja osa työskenteli osapäiväisessä työsuhteessa.

Vastanneet yksiköt (n=21) raportoivat kaikkiaan 133 asiakkaan olleen tuetun työllistymisen suunnitteluvaiheessa vuoden 2001 lopussa. Heidän kohdallaan tuettu työllistyminen sitä mahdollisesti edeltävine toimenpiteineen oli suunnitteilla, mutta he eivät vielä olleet edes varsinaisten valmisteluvaiheen toimenpiteiden piirissä¹²². Valmisteluvaiheessa olleista 278 henkilöstä lähes puolet (48%) oli avotyötoiminnan ja 18 prosenttia työtoiminnan piirissä¹²³. Valmisteluvaiheessa olleista 16 prosenttia oli jo työsuhteessa (työsuhde työllistämisyksikköön) työpaikan sijaitessa työllistämisyksikössä tai tavallisessa työyhteisössä (avotyö). Tuetun työllistymisen yksiköt harjoittivat keskimäärin 2,3 valmisteluvaiheen toimenpidettä. Yksiköistä 76 prosenttia harjoitti valmisteluvaiheen toimenpiteenä avotyötoimintaa ja 62 prosenttia työtoimintaa. Näiden lisäksi käytössä oli satunnaisemmin ja pienemmässä mittakaavassa muita toimenpiteitä. Tuetusti työllistyneistä valtaosa (90%) oli työllistyneenä ilman työhallinnon työllistämistä- tai yhdistelmämuotoja. (Taulukot 27-29)

Tuetun työllistymisen yksiköiden asiakkaiden työpäiviä toteutui vuonna 2001 vajaat 79 000 (arvio N=33), joista 31 prosenttia oli tuetusti työllistyneiden (tuetun työllistymisen vaiheen) työpäiviä ja loput 69% valmisteluvaiheen eri toimenpiteissä toteutuneita työ-, työtoiminta- yms. päiviä. Yksikköä kohti työpäiviä toteutui keskimäärin vajaat 2 400. Tuetusti työllistyneet kävivät vuonna 2001 työssä keskimäärin 2,2 päivänä viikossa ja työpäiviä kertyi vuodessa

¹¹⁷ Työntekijäresurssit ilmoitettiin tuetun työllistymisen prosessiin käytetyksi kokopäiväiseksi työajaksi muutettuina. Jos esimerkiksi kehitysvammaisten työtoimintayksikössä oli tarkasteluhetkellä kolme tuetun työllistymisen työvalmentajina 50 prosenttia työajastaan toimivaa työntekijää, tuetun työllistymisen prosessiin käytettynä henkilöstöresurssina huomioidaan 1,5 työntekijää.

¹¹⁸ Tuetun työllistymisen yksikkö tarkoittaa suuremmissa organisaatioissa (kuten Helsingin kaupunki) ”erillisiä” tuetun työllistymisen yksiköitä / palveluita, jotka usein toimivat organisaation tuotannollisten työllistämisyksiköiden yhteydessä.

¹¹⁹ Työllistyneiden määriä tarkasteltaessa on huomioitava, että vastanneiden yksiköiden joukossa oli useita vasta aloittaneita yksiköitä – työvalmentaja oli jo aloittanut työnsä, mutta asiakkaiden saattaminen / ehtiminen tuettuun työllistymiseen asti vaatii pitkäjänteistä työtä...

¹²⁰ Vastanneista 21 yksiköstä 11:sta kaikki asiakkaat olivat kehitysvammaisia (31.12.2001).

¹²¹ Todellisuudessa yksiköitä oli toiminnaa enemmän kuin 33 (ks. kpl 4.1.).

¹²² Mikäli tuetun työllistymisen yksikön asiakkaaksi tuleva henkilö on jo tullessaan esimerkiksi työtoiminnan tai avotyötoiminnan piirissä, hän on kirjautunut suoraan valmisteluvaiheessa olevaksi.

¹²³ Lähinnä valmisteluvaiheen työtoiminnan kohdalla monet yksiköt olivat ilmoittaneet ”kaikki” kyseisessä tuotannollisessa työllistämisyksikössä työtoiminnassa olleet henkilöt tuetun työllistymisen prosessin asiakkaiksi, vaikka tämä ei selvästikään ollut mahdollista mm. tuettuun työllistymiseen käytettävissä olleen henkilöstöresurssin perusteella. Näissä tapauksissa valmisteluvaiheen työtoimintaa osallistuvien määrä jätettiin kokonaisuudessaan huomioimatta vaikka prosessin piirissä todella olleita henkilöitä epäilemättä oli jonkin verran työtoiminnassa.

Näin ollen tässä esitetty valmisteluvaiheen työtoiminnan henkilömäärä (ja sen osuus valmisteluvaiheen toiminnoista) oli todellisuudessa jonkin verran korkeampi.

keskimäärin 105¹²⁴. Valmisteluvaiheen toimenpiteiden keskimääräiseksi intensiteetiksi saadaan vastaavalla tavalla 2,6 työpäivää viikossa. (Taulukot 30-32)

Tuetun työllistymisen yksiköiden asiakkaiden arvioituiden pääasialliset heikon työmarkkina-aseman syyt¹²⁵ painottuivat voimakkaasti kehitysvammoihin ja mielenterveysongelmiin. Kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien osuus oli tuetusti työllistyneistä yhteensä 85 prosenttia, valmisteluvaiheen toimenpiteissä olleista 92 prosenttia ja kaikista tuetun työllistymisen prosessin asiakkaista (pl. suunnitteluvaiheessa olleet) 90 prosenttia (31.12.2001). Lähes kaikkien muiden asiakkaiden kohdalla pääasiallisen heikon työmarkkina-aseman syy nähtiin kuuluvan luokkaan ”muu heikon työmarkkina-aseman syy”¹²⁶. Tulokset ovat täysin loogisia kun muistaa eri vajaakuntoisryhmien työpotentiaalin (ks. liite 2, taulukot 2-1 – 2-3) – juuri kehitysvammaiset ja mielenterveyskuntoutajat tarvitsevat työllistyäkseen ja hyötyvät eniten tuetun työllistymisen kaltaisesta palvelusta erityisesti sen intensiivisimmässä muodossaan. Tuetun työllistymisen yksiköiden asiakkaiden arvioitujen heikon työmarkkina-aseman syiden jakaumassa näyttää tapahtuneen mielenkiintoinen muutos vuosina 1999-2001. Ylipaavalniemi (2001) mukaan kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien osuus tuetun työllistymisen prosessin asiakkaista (tuolloin ml. myös suunnitteluvaiheen asiakkaat) oli vain 57 prosenttia (31.12.1999). Tuettu työllistyminen näyttää olevan vakiintumassa entistä kiinteämmin juuri mainittujen kohderyhmien työllistymisen tukitoimeksi. Erityisesti kehitysvammaisten työ-toimintayksiköiden yhteydessä toimivat tuetun työllistymisen palvelut ovatkin selkeästi lisääntyneet ja vakiinnuttaneet¹²⁷ toimintaansa mainitulla periodilla. Muutoksen taustalla voi toki olla myös projekti- tai kokeiluluonteisina toimineiden muille kohderyhmille kohdennettujen palveluiden lopettamiset ja kohderyhmämuutokset, sekä tietysti erot kyselyihin vastanneiden yksiköiden edustavuudessa.

Tutkimusta tehtäessä ilmeni usein ongelmia ”irrottaa” tuetun työllistymisen yksikön (ja prosessin) toiminta tyypillisesti samassa yhteydessä toimivan tuotannollisen työllistämisyksikön muusta toiminnasta (rahoituksen kohdalla ongelma oli vieläkin suurempi, ks. kpl 4.3.). Tuetun työllistymisen yksikön asiakkaita ovat vain he, joiden kohdalla aktiivisesti ja suunnitelmallisesti pyritään avoimille työmarkkinoille työllistymiseen siten, että työsuhde solmitaan työntekijän ja työnantajana toimivan tavallisen työyhteisön välillä. Tuetun työllistymisen prosessissa eivät välttämättä ole mukana kaikki tuotannollisen työllistämisyksikön kautta avotyötoiminnassa tai avotyössä olevat henkilöt, kaikista yksikössä työskentelevistä vajaakuntoisista puhumattakaan. Tuloksissa ei ole hyväksytty sellaisten yksiköiden tietoja, joissa ilmoitettu tuetun työllistymisen suunnittelu- ja / tai valmisteluvaiheen volyyymi on suhteessa resurssisiin selkeästi liian suuri – eli kysymys on ymmärretty väärin. Ongelmia aiheutti erityisesti valmisteluvaiheen työtoiminnassa olleiden määrä: useissa yksiköissä tähän kysymykseen oli vastattu ilmoittamalla kaikki työllistämisyksikössä työtoiminnassa olleet henkilöt. Kyseisten osittain virheellisten tietojen kokonaan huomiotta jättäminen on poistanut laskennasta myös todellisuudessa tuetun työllistymisen prosessin piirissä olleita henkilöitä, joten esitetyt tuetun työllistymisen valmistelu- ja suunnitteluvaiheen volyymitiedot eivät ainakaan ole yliarvioituja.

¹²⁴ Tässä on oletettu tuetusti työllistyneiden asiakkaiden määrän (31.12.2001) vastaavan työllistyneiden määrää vuoden 2001 aikana keskimäärin. Luku on laskettu jakamalla vuonna 2001 toteutuneiden tuetun työllistymisen vaiheen työpäivien määrä (24 200, arvio N=33) tuetusti työllistyneiden määrällä (230, arvio N=33, 31.12.2001) ja viikkotason lukua laskettaessa jakamalla osamäärä vielä 47:llä (= työviikkojen määrä kalenterivuoden aikana).

¹²⁵ Mahdollinen diagnosoitu vamma / vajavuus ei välttämättä ole merkittävin heikon työmarkkina-aseman syy.

¹²⁶ Sisältää päihdeongelmien ja / tai sosiaalisten syiden takia työmarkkinoiden näkökulmasta vajaakuntoiset, sekä muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt (ks. kpl 1, taulukko 2).

¹²⁷ Hyvärinen ym. (2002, s. 37) mukaan 90 prosentissa tuettua työllistymistä harjoittavista kehitysvammaisista työllistävästä työ- ja toimintakeskuksista toiminta on pysyväisluonteista ja vain 10 prosentissa projektiluonteista.

	Asiakkaita 31.12.2001 (henkilöä)							
	Yhteensä	Keskiarvo			Mediaani	Maksimi	Minimi	
		%	Kaikki	Viisi suurinta				
Suunnitteluvaihe ¹²⁸	133	24	6	19	0	5	35	0 ¹²⁹
Valmisteluvaihe ¹³⁰	278	50	13	32	1	11	56	0 ¹³¹
Tuetusti työllistyneitä ¹³² (n=21)	148	26	7	17	1	5	23	0 ¹³³
Tuetun työllistymisen prosessi yht. (n=21)	559	100	26	58	6	20	108	2
Suunnitteluvaihe	210	Koko kentän luku (arvio N=33) on arvioitu vastanneiden yksiköiden tietojen perusteella olettaen puuttuvien yksiköiden vastaavan kooltaan ja toiminnan rakenteeltaan vastanneita yksiköitä – ts. vastanneiden hankkeiden joukko on edustava...						
Valmisteluvaihe	440							
Tuetusti työllistyneitä (arvio N=33)	230							
Tuetun työllistymisen prosessi yht. (arvio N=33)	880							

Taulukko 26: Tuetun työllistymisen yksiköiden / palveluiden asiakkaat (31.12.2001).

	Vastanneet yksiköt (n=21) 31.12.2001 (henkilöä)	
		%
Työtoiminta (työosuusraha)	51	18
Avotyötoiminta (työosuusraha)	133	48
Työsuhteinen työ työllistämisyksikössä ¹³⁴	20	7
Avotyö ¹³⁵	25	9
Työkokeilu	17	6
Työharjoittelu / työelämävalmennus	2	1
Kelan työhön valmennus	2	1
Muut toimenpiteet	28	10
Valmisteluvaihe yhteensä (n=21)	278	100

Taulukko 27: Tuetun työllistymisen yksiköiden valmisteluvaiheen asiakkaat (31.12.2001).

¹²⁸ Asiakkaan tuettua työllistymistä tai sitä edeltävänä vaiheena avotyötä, avotyötoimintaa, työharjoittelua, työkokeilua, työhön valmennusta yrityksessä / yhteisössä valmistellaan – alkukartoitus, suunnitelmat...

¹²⁹ Vastanneista n=21 hankkeesta seitsemässä ei ilmoitettu olleen asiakkaita tuetun työllistymisen suunnitteluvaiheessa (31.12.2001).

¹³⁰ Asiakas on avotyössä, avotyötoiminnassa, työkokeilussa, työharjoittelussa jne. yrityksessä / yhteisössä. Henkilö voi siis jo olla työsuhteessa, mutta ei vielä yritykseen / yhteisöön, vaan erityistyöllistämisen yksikköön. Erittely taulukossa 27.

¹³¹ Vastanneista n=21 hankkeesta kahdessa ei ilmoitettu olleen asiakkaita tuetun työllistymisen valmisteluvaiheessa (31.12.2001).

¹³² Asiakas on työsuhteessa tavalliseen yritykseen tai yhteisöön (=tuetun työllistymisen vaihe). Erittely taulukossa 29.

¹³³ Vastanneista n=21 hankkeesta kahdessa ei ilmoitettu olleen tuetusti työllistyneitä asiakkaita (31.12.2001).

¹³⁴ Ilman työhallinnon työllistämisen- tai yhdistelmätyöä tai niiden avulla.

¹³⁵ Työssä tavallisessa työyhteisössä, mutta työsuhteessa työllistämisyksikköön.

	Vastanneista (n=21) yksiköstä toimintaa harjoitti 31.12.2001	
	(yksikköä)	%
Työtoiminta (työosuusraha)	13	62
Avotyötoiminta (työosuusraha)	16	76
Työsuhteinen työ työllistämisyksikössä ¹³⁶	3	14
Avotyö ¹³⁷	3	14
Työkokeilu	8	38
Työharjoittelu / työelämävalmennus	2	10
Kelan työhön valmennus	1	5
Muut toimenpiteet	3	14
Valmisteluvaihe yhteensä (n=21)	49	233

Taulukko 28: Tuetun työllistymisen yksiköiden harjoittamat valmisteluvaiheen toimintamuodot (v. 2001).

	Vastanneet yksiköt (n=21) 31.12.2001	
	(henkilöä)	%
Työsuhde ilman työllistämistä- tai yhdistelmätukia	133 ¹³⁸	90
Työsuhde työllistämistä- tai yhdistelmätukien avulla	15 ¹³⁹	10
Tuetusti työllistyneitä yhteensä (n=21 yksikköä)	148 ¹⁴⁰	100

Taulukko 29: Tuetusti työllistyneiden asiakkaiden työsuhteisiin liittyvät työllistämistä- ja yhdistelmätuet (31.12.2001).

¹³⁶ Ilman työhallinnon työllistämistä- tai yhdistelmätukea tai niiden avulla.

¹³⁷ Työssä tavallisessa työyhteisössä, mutta työsuhteessa työllistämisyksikköön.

¹³⁸ Kysymykseen vastanneista n=21 hankkeesta 18:sta (86%) oli ilman työllistämistä- tai yhdistelmätukia tuetusti työllistyneitä asiakkaita (31.12.2001).

¹³⁹ Kysymykseen vastanneista n=21 hankkeesta seitsemällä (33%) oli työllistämistä- tai yhdistelmätuen avulla tuetusti työllistyneitä asiakkaita (31.12.2001).

¹⁴⁰ Kysymykseen vastanneista n=21 hankkeesta ainoastaan kuudella (29%) oli sekä työllistämistä- tai yhdistelmätuen avulla, että ilman niitä tuetusti työllistyneitä asiakkaita (31.12.2001).

	Toteutuneet työpäivät vuonna 2001				
	Saadut vastaukset	n	keskimäärin / yksikkö		Arvio N=33
Valmisteluvaihe ¹⁴¹	26 432	11-21	1 650	69	54 400
Tuetusti työllistyneet ¹⁴²	9 195	12-18	734	31	24 200
		11-21		100	
Yhteensä	35 627		2 384		78 600

Taulukko 30: Tuetun työllistymisen yksiköiden toiminnassa toteutuneet valmistelu- ja tuetun työllistymisen vaiheen työ- / työtoiminta- yms. päivät vuonna 2001.

	Toteutuneet työ- / työtoiminta- yms. päivät v. 2001 ¹⁴³ (työpäivää)				
	Saadut vastaukset	n	keskimäärin / yksikkö		Arvio N=33
Työtoiminta (työosuusraha)	1 575	11	143	9	4 700
Avotyötoiminta (työosuusraha)	14 979	15	999	61	33 000
Työsuhteinen työ työllistämisyksikössä ¹⁴⁴	3 750	20	188	11	6 200
Avotyö ¹⁴⁵	1 240	20	62	4	2 000
Työkokeilu	2 768	18	154	9	5 100
Työharjoittelu / työelämävalmennus	1 119	20	56	3	1 800
Kelan työhön valmennus	312	21	15	1	500
Muut toimenpiteet	689	21	33	2	1 100
Valmisteluvaihe yhteensä	26 432	11-21	1 650	100	54 400

Taulukko 31: Toteutuneet tuetun työllistymisen valmisteluvaiheen työ- / työtoiminta- yms. päivät vuonna 2001.

¹⁴¹ Erittely taulukossa 31

¹⁴² Erittely taulukossa 32

¹⁴³ Työsuhteinen työllistäminen: päivät, joilta vajaakuntoisille työntekijöille on maksettu palkkaa, työtoiminta: päivät, joilta vajaakuntoisille henkilöille on maksettu työosuusrahaa, muu kuntouttava ja / tai työllistymismahdollisuuksia parantava toiminta: toteutuneiden toimintapäivien määrä.

¹⁴⁴ Ilman työhallinnon työllistämis- tai yhdistelmätukia tai niiden avulla.

¹⁴⁵ Työssä tavallisessa työyhteisössä, mutta työsuhteessa työllistämisyksikköön.

	Toteutuneet työpäivät vuonna 2001 (työpäivää)				
	Saadut vastaukset	n	keskimäärin / yksikkö		Arvio N=33
				%	
Ilman työllistämistä- tai yhdistelmätukia Työllistämistä- tai yhdistelmätukien avulla	8 053	12	671	91	22 100
	1 142	18	63	9	2 100
Tuetusti työllistyneet yhteensä	9 195	12-18	734	100	24 200

Taulukko 32: Toteutuneet tuetun työllistymisen vaiheen työpäivät vuonna 2001.

	Arvioitu pääasiallisten heikon työmarkkina-aseman syiden jakauma 31.12.2001 (%-osuus, 1 syy / henkilö)						
	Kehitysvamma	Mielen-terveysongelma	Tukielinvamma	Aisti-vamma	Muu sairaus ¹⁴⁶	Muu syy ¹⁴⁷	Yht.
Valmisteluvaiheen asiakkaat (n=15-21 yksikön tiedot) - Erittely taulukossa 34 -	60	32	1	2	0	5	100
Tuetusti työllistyneet asiakkaat (n=20-21) - Erittely taulukossa 35 -	69	16	0	0	0	15	100
Kaikki asiakkaat (pl. suunnitteluvaihe, n=15-21)	63	27	1	1	0	8	100

Taulukko 33: Tuettujen työllistymisen yksiköiden asiakkaiden arvioidut pääasialliset heikon työmarkkina-aseman syyt 31.12.2001.

¹⁴⁶ MS, epilepsia...

¹⁴⁷ Sisältää ”muuten työmarkkinoiden näkökulmasta vajaakuntoiset” (päihdeongelma, sosiaalinen syy) ja muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt (ks. kpl 1, taulukko 2 kohdat B ja C).

	Arvioitu pääasiallisten heikon työmarkkina-aseman syiden jakauma 31.12.2001 (%-osuus, 1 syy / henkilö)						
	Kehitysvamma	Mielen-terveysongelma	Tuki-elinvamma	Aistivamma	Muu sairaus ¹⁴⁸	Muu syy ¹⁴⁹	Yht.
Työtoiminta (työosuusraha, n=15 yksikön tiedot)	71	29	0	0	0	0	100
Avotyötoiminta (työosuusraha, n=19)	81	16	1	1	0	1	100
Työsuhteinen työ työllistämisyksikössä (n=20)	25	10	5	15	0	45	100
Avotyö ¹⁵⁰ (n=21)	20	76	4	0	0	0	100
Työkokeilu (n=20)	53	29	0	6	0	12	100
Työharjoittelu / työelämävalmennus, Kelan työhön valmennus ja ”muut toimenpiteet” yhteensä (n=20-21)	13	84	0	0	0	3	100
Valmisteluvaihe yhteensä (n=15-21)	60	32	1	2	0	5	100

Taulukko 34: Tuetun työllistymisen yksiköiden valmisteluvaiheen asiakkaiden arvioitujen pääasiallisten heikon työmarkkina-aseman syiden jakauma 31.12.2001.

	Arvioitu pääasiallisten heikon työmarkkina-aseman syiden jakauma 31.12.2001 (%-osuus, 1 syy / henkilö)						
	Kehitysvamma	Mielen-terveysongelma	Tuki-elinvamma	Aistivamma	Muu sairaus ¹⁵¹	Muu syy ¹⁵²	Yht.
Ilman työllistämistä tai yhdistelmätukia (n=21 yksikön tiedot)	71	15	0	0	0	14	100
Työllistämistä tai yhdistelmätukien avulla (n=20)	36	27	0	0	0	37	100
Kaikki tuetusti työllistyneet (n=20-21)	69	16	0	0	0	15	100

Taulukko 35: Tuetun työllistymisen yksiköiden tuetusti työllistyneiden asiakkaiden arvioitujen pääasiallisten heikon työmarkkina-aseman syiden jakauma 31.12.2001.

¹⁴⁸ MS, epilepsia...

¹⁴⁹ Sisältää ”muuten työmarkkinoiden näkökulmasta vajaakuntoiset” (päihdeongelma, sosiaalinen syy) ja muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt (ks. kpl 1, taulukko 2 kohdat B ja C).

¹⁵⁰ Työssä tavallisessa työyhteisössä, mutta työsuhteessa työllistämisyksikköön.

¹⁵¹ MS, epilepsia...

¹⁵² Sisältää muuten työmarkkinoiden näkökulmasta vajaakuntoiset (päihdeongelma, sosiaalinen syy) ja muuten heikossa työmarkkina-asemassa olevat henkilöt (ks. kpl 1, taulukko 2 kohdat B ja C).

4.3. Toiminnan rahoitus

Tuetun työllistymisen yksiköiden / palveluiden toiminnan julkinen rahoitus (kustannus) oli rahoituskysymyksiin täydellisesti ja luotettavasti vastanneiden 13 yksikön kohdalla yhteensä vajaat 524 000 euroa (v. 2001), eli keskimäärin 40 300 euroa / yksikkö. Yksiköt toimivat suurelta osin kuntarahoituksen varassa. Monet olivat välittömästi kuntien ylläpitämiä yksiköitä toimien esimerkiksi tuotannollisten työllistämisyksiköiden toiminnan osana / tarjoamina palveluina. Kuntarahoituksen osuus tarkasteltujen 13 yksikön kokonaisrahoituksesta oli 87 prosenttia. Kolmestatoista yksiköstä vain yksi ei saanut lainkaan rahoitusta kunnilta. Kunnilta rahoitusta saaneilla yksiköillä (n=12) kuntarahoituksen määrä oli keskimäärin 37 900 euroa (2001). Loput 13 prosenttia rahoituksestaan tarkastellut yksiköt saivat valtiosektorin toimijoilta. Käytännössä tässä tarkasteltu valtiosektorin rahoitus oli kahteen tuetun työllistymisen hankkeeseen kohdistunutta ESR- ja RAY –rahoitusta. Peräti 11 vastanneista 13 yksiköstä toimi täysin kuntien rahoituksen varassa (tuetun työllistymisen palvelun myynti kunnille tai kunnan välittömästi ylläpitämä tuetun työllistymisen yksikkö). Tyypillisesti tuetun työllistymisen hankkeilla on vain yksi merkittävä rahoituslähde. Erikseen on syytä mainita, ettei yhdessäkään vastauksista raportoitu tuloja tuetun työllistymisen palvelun myynnistä työhallinnolle. Tuetun työllistymisen yksiköiltä saatujen rahoitustietojen kattavuus ja laatu vaihtelivat suuresti. Näin ollen rahoituskysymysten osalta tarkasteluun oli mahdollista ottaa ainoastaan 13 yksikköä, jotka eivät edustaneet kovinkaan suurta osaa kentästä. Vastausmäärän vähäisyys asettaa omat rajoituksensa kerättyjen rahoitustietojen yleistettävyydelle – kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä ei niiden perusteella voida tehdä. Kappaleen lopussa on esitetty tekijöitä, jotka on syytä huomioida rahoitustietoja tarkasteltaessa. (Taulukko 36, Kuvio 3)

Merkillepantavaa tuloksissa on projektirahoituksen vähäinen merkitys vastanneille hankkeille ja tuetun työllistymisen palveluun käytettyjen varojen hyvin vähäinen määrä yksikkötasolla. Kuten jo edellä tuli esiin, vain 2 tarkastelluista 13 yksiköstä sai projektirahoitusta ja rahoituksen määrä oli vain 13 prosenttia yksiköiden kokonaisrahoituksesta¹⁵³. Tämä voi tarkoittaa pääasiallinen rahoituslähde –painopisteen siirtymistä projektirahoituksesta vakiintuneempaan suuntaan (kuntarahoitus). Kuten jo heikon työmarkkina-aseman syitä kappaleessa 4.2. tarkasteltaessa tuli esiin, erityisesti kehitysvammaisten työtoimintayksiköiden yhteydessä toimivat (tyypillisesti kuntarahoituksella toimivat) tuetun työllistymisen palvelut ovat selkeästi lisääntyneet ja vakiinnuttaneet toimintaansa. Projektirahoituksella toimineet tuetun työllistymisen hankkeet ovat voineet projektin päätyttyä saada jatkorahoituksen kunnilta tai siirtyä osaksi kuntien palvelutuotantoa - tai projekteilla aloitettu toiminta on päättynyt. On mielenkiintoista seurata miten työvoimaviranomaisille 1.1.2003 lukien lainsäädännössä¹⁵⁴ annettu mahdollisuus hankkia ostopalveluina tuetun työllistymisen palveluita vajaakuntoisille henkilöasiakkailleen tulee vaikuttamaan tuetun työllistymisen yksiköiden rahoitusjakaumaan.

Tuetun työllistymisen palvelun rahoitus oli keskimäärin hyvin vähäinen. Rahoituskysymyksiin täydellisesti vastanneet 13 yksikköä saivat julkista rahoitusta keskimäärin 40 300 euroa vuonna 2001, eli tuetun työllistymisen prosessin parissa työskennellyttä kokopäiväistä henkilöstöresurssia (työvalmentajaa) kohti hieman yli 32 700 euroa¹⁵⁵. Näin vähäinen rahoitus (tai kunnan välittömästi ylläpitämän palvelun kohdalla kustannus) vielä kehitysvaiheessa olevassa palvelussa ei voi olla vaikuttamatta toiminnan tuloksiin¹⁵⁶.

¹⁵³ Ylipaavalniemi (2001, s. 64) mukaan vuonna 1999 ESR- ja RAY –rahoituksen osuus tuetun työllistymisen hankkeiden kokonaisrahoituksesta (johon tuolloin sisältyi myös valmisteluvaiheeseen kohdistunutta rahoitusta ja tuetusti työllistyneiden työnantajille maksettuja työllistämis- ja yhdistelmätukia) oli 35 prosenttia.

¹⁵⁴ Laki julkisesta työvoimapalvelusta 1295/2002

¹⁵⁵ Kyseiset 13 yksikköä raportoivat tuetun työllistymisen kokopäiväisen työvoimaresurssin määräksi 16 henkilöä (31.12.2001). Tässä on oletettu vuoden 2001 lopun työntekijämäärän vastaavan työntekijämäärää vuoden 2001 aikana keskimäärin.

¹⁵⁶ Toisaalta on tietysti mahdollista, ettei kaikkia tuetun työllistymisen yksiköiden toiminnan kustannuksia kateta ilmoitetulla tuettuun työllistymiseen kohdennetulla rahoituksella. Yksityisen ylläpitäjän tuotannollinen

Julkinen rahoitus kattoi palkkakustannukset sosiaalivakuutusmaksuineen, mutta ei juuri mitään muuta...

Tuetun työllistymisen yksiköiden rahoituskysymyksiin saatujen kattavien ja luotettavien vastausten määrän vähäisyys sekä absoluuttisesti, että suhteessa toimivien yksiköiden määrään (perusjoukon koostumus ei ole edes tiedossa) vaikeuttaa koko kentän tason johtopäätösten tekemistä. Kyselyä suunniteltaessa tehtiin vastausmäärää varmasti vähentänyt virhe kun monien tuetun työllistymisen yksiköiden ”emoyksikköinä” toimivat työtoimintayksiköt rajattiin tutkimuksen tuotannollisia työllistämisyksiköitä koskevan osan ulkopuolelle (ks. kpl 4.1.). Tuetun työllistymisen yksiköistä oli työlästä saada luotettavia tietoja sillä monet niistä toimivat ainakin tilastoinnin osalta vielä vakiintumattomassa vaiheessa. Toisaalta yksiköiden työntekijöillä (tyypillisesti 1 työvalmentaja!) ei ollut mahdollisuuksia eikä aina asiantuntemustakaan vastata laajoihin kyselyihin samassa mitassa kuin esimerkiksi suuren tuotannollisen työllistämisyksikön kysymyslomakkeisiin vastaavilla henkilöillä. Rahoituskysymyksillä pyrittiin hahmottamaan myös tuetun työllistymisen prosessiin kohdistuneen kokonaisrahoituksen määrää (paljonko koko prosessin ylläpito maksoi), mikä osoittautui ylivoimaisen vaikeaksi tehtäväksi. Kyseisiä kysymyksiä ei useimmiten ymmärretty oikein ja mikäli ne oli oikein ymmärretty, prosessin irrottaminen samassa yhteydessä yleensä toimivan tuotannollisen työllistämisyksikön muusta toiminnasta osoittautui liian työlääksi. Tuetun työllistymisen prosessin julkisia kustannuksia voidaan tarkastella vain tiettyjen edustavien yksiköiden kohdalla tehtävän tarkemman tarkastelun kautta, jolloin myös tietojen luotettavuus on varmemmalla pohjalla. Tässä tutkimuksessa esitetyt julkisten kustannusten määrät edustavat vain tuetun työllistymisen yksikön toiminnan kustannuksia, niihin ei tyypillisesti sisälly esimerkiksi valmisteluvaiheen toimenpiteiden kustannuksia, eikä työllistyneiden työnantajille mahdollisesti maksettuja työllistämisen- ja yhdistelmätukia.

Rahoituskysymyksiin vastanneiden 13 yksikön tietojen avulla voidaan esittää varovaisia arvioita tuetun työllistymisen yksiköihin kokonaisuutena kohdistuneen julkisen rahoituksen määrästä. Mikäli vastanneiden yksiköiden oletetaan rahoitusrakenteeltaan ja –tasoltaan edustavan kaikkia tuetun työllistymisen yksiköitä, voidaan tuetun työllistymisen yksiköihin allokoitun julkisen rahoituksen määräksi arvioida 1,26-1,40 miljoonaa euroa (2001, arvio N=33), josta 1,10-1,21 miljoonaa oli kuntasektorin rahoitusta. Tuettuun työllistymiseen kohdistetun julkisen rahoituksen määrä näyttää vähentyneen jopa absoluuttisesti – Ylipaavalniemi (2001, s. 118) esitetään tuetun työllistymisen hankkeiden julkisen rahoituksen kokonaisuudeksi 2,76-3,20 miljoonaa euroa (vuonna 1999, n=12 perusteella arvio N=31). (Taulukko 37)

Tuetun työllistymisen yksikön toiminnan julkinen rahoitus (kustannus) toteutunutta asiakkaan tuetun työllistymisen ja sen valmisteluvaiheen työ-, työtoiminta- yms. päivää kohti oli arviolta 16,1-17,7 euroa vuonna 2001. Tämä rahoitus kattoi tuetun työllistymisen palvelun toiminnan – eli palvelun kautta saatavan ”lisäarvon” kustannuksen, ei esimerkiksi valmisteluvaiheen toimenpiteiden (kuten avotyötoiminta) kustannuksia ja tuetusti työllistyneiden työnantajille mahdollisesti maksettuja työllistämisen- ja yhdistelmätukia. Osa valmisteluvaiheen kustannuksista olisi toisaalta toteutunut joka tapauksessa: jos esimerkiksi pidempään työtoimintayksikössä työskennellyt kehitysvammainen siirtyy tuetun työllistymisen prosessiin, ei valmisteluvaiheen toimenpiteistä aiheudu juuri välittömiä julkisia lisäkustannuksia. Vastausten perusteella tuetun työllistymisen prosessin toteutuneen työpäivän julkinen yksikkökustannus on laskenut viime vuosina yllättävänkin nopeasti - kustannuksen lasku ei sinänsä yllätä - vuonna 1999 vastaavalla tavalla laskettu tuetun työllistymisen – ja sen valmisteluvaiheen toteutuneen työpäivän julkinen kustannus oli 36,5 euroa (Ylipaavalniemi,

työllistämisyksikkö on esimerkiksi voinut myydä tuetun työllistymisen palvelua kunnille hintaan, joka ei kata kaikkia palvelun tuottamisen kustannuksia tai kunnan välittömästi ylläpitämän tuetun työllistymisen palvelun kustannuksena ei ole ilmoitettu kaikkia toiminnan kustannuksia (osa kustannuksista voi sisältyä muihin kustannuspaikkoihin). Projektirahoituksella toimivissa yksiköissä projektirahoitus kattaa yleensä kaikki toiminnan kustannukset.

2001, s. 119). Muutosta selittävät sekä rahoituksen / työvalmentaja jo absoluuttinenkin väheneminen ja toteutuneiden työpäivien määrän / työvalmentaja lisääntyminen. (Taulukko 38)

Tuetun työllistymisen yksiköiden rahoitustietoja tarkasteltaessa on syytä huomioida

- * *Rahoitustiedot perustuvat 13 tuetun työllistymisen yksikön tietoihin: kyseiset yksiköt vastasivat täydellisesti ja luotettavasti rahoituskysymyksiin. Vastanneiden yksiköiden tietojen perusteella on arvioitu tilannetta ”kaikkien” tuetun työllistymisen yksiköiden tasolla (arvio N=33).*
- * *Vastausmäärän vähäisyys asettaa rajoituksia rahoitustietojen yleistettävyydelle: kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä ei niiden perusteella voida tehdä.*
- * *Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksia varten saamia valtionosuuksia ei ole huomioitu. Työllistämisyksikön saama julkinen rahoitus on jaettu kunta- ja valtiosektorin välillä lopullisen (tuetun työllistymisen yksikölle) maksajan perusteella¹⁵⁷. Todellisuudessa kunnan rahoitusosuus sisältää kunnittain vaihtelevan määrän valtionosuutta.*
- * *Kunnan välittömästi ylläpitämän tuetun työllistymisen yksikön / palvelun kohdalla kyseessä on ”välittömästi yksikön toiminnasta aiheutuneet kustannukset” lisättynä mahdollisilla muiden kuntien korvauksilla ostamistaan tuetun työllistymisen palveluista.*
- * *Muiden kuin kuntien ylläpitämien tuetun työllistymisen yksiköiden kohdalla julkinen rahoitus (palveluosto) kattaa periaatteessa kaikki toiminnan kustannukset, mutta käytännössä organisaatio / työllistämisyksikkö, jonka yhteydessä hanke toimii, voi tietysti subventoida tuettua työllistymistä jossain muodossa.*
- * *Tutkimuksessa ei selvitetty sitä, missä määrin hallinto- yms. kuluja on vyörytetty sisältyväksi yksikön kustannuksiin ja sisältykö kustannuksiin ylipäänsä kaikki tuetun työllistymisen palvelun toiminnan kustannukset.*
- * *Julkiseen rahoitukseen eivät sisälly tuetusti työllistyneiden työnantajille mahdollisesti maksetut työllistämisen- ja yhdistelmätuet ja valmisteluvaiheen toimenpiteisiin kohdistuneet julkiset kustannukset. Kyseessä on siis tuetun työllistymisen yksikön toiminnan välitön ylläpitokustannus, ei tuetun työllistymisen prosessin kustannus.*

¹⁵⁷ Lopullisen maksajan periaatteen ohessa valtionosuuksien huomioimatta jättämisen taustalla ovat sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuden merkityksen vaihtelu kunnittain (saadun valtionosuuden määrä suhteessa todellisiin käyttökustannuksiin) ja se, ettei lainsäädäntö velvoita kuntia järjestämään tuetun työllistymisen palvelua (ts. se, järjestääkö kunta tuetun työllistymisen palvelua vai ei, ei vaikuta valtionosuuden määrään).

	Vastanneiden (n=13) tuetun työllistymisen yksikön / palvelun julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) vuonna 2001					
	Rahoitus yhteensä (euroa)	Yksikkö keskimäärin (euroa)		Rahoitusta sai vastanneista 13 yksiköstä		
		Kaikki vastanneet	Rahoitusta saaneet	Yksikköä	%	
		%				
Kuntien rahoitus tuetun työllistymisen yksikön toimintaan ja investointeihin ¹⁵⁸ yhteensä	455 160	87	35 012	37 930	12	93
<i>josta</i>						
- Rahoitus palvelun toimintaan	451 797	86	34 753	41 072	11	85
- Investointeihin kohdistunut tuki ¹⁵⁹	3 363	1	259	3 363	1	8
Valtiosektorin toimijoiden rahoitus tuetun työllistymisen yksiköiden toimintaan yhteensä	68 669	13	5 282	34 335	2	16
<i>josta</i>						
- Käytetty ESR –projektirahoitus ¹⁶⁰	18 669	4	1 436	18 669	1	8
- Nostettu RAY:n rahoitus	50 000	9	3 846	50 000	1	8
- Tuetun työllistymisen yksikön työntekijöihin (ei asiakkaisiin) kohdistuneet työllistämisen- ja yhdistelmätuet	0	0	0	0	0	0
- Tulot tuetun työllistymisen palvelun myynnistä työhallinnolle	0	0	0	0	0	0
(n=13)						
Julkinen rahoitus yhteensä (n=13)	523 829	100	40 294	-----	-----	-----
<p>Tuetun työllistymisen hankkeiden toiminnan rahoitus: rahoituskysymyksiin täydellisesti ja luotettavasti vastanneiden 13 yksikön tiedot. Kyseessä ovat tuetun työllistymisen yksiköiden (lähinnä työvalmentajien) toimintakulut – lukuihin eivät sisälly esimerkiksi tuetusti työllistyneiden työnantajille mahdollisesti maksetut työllistämisen- ja yhdistelmätuet ja valmisteluvaiheen toimenpiteiden kustannukset.</p>						

Taulukko 36: Tuettu työllistymisen yksiköiden kunta- ja valtiosektorin toimijoilta saama rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) vuonna 2001.

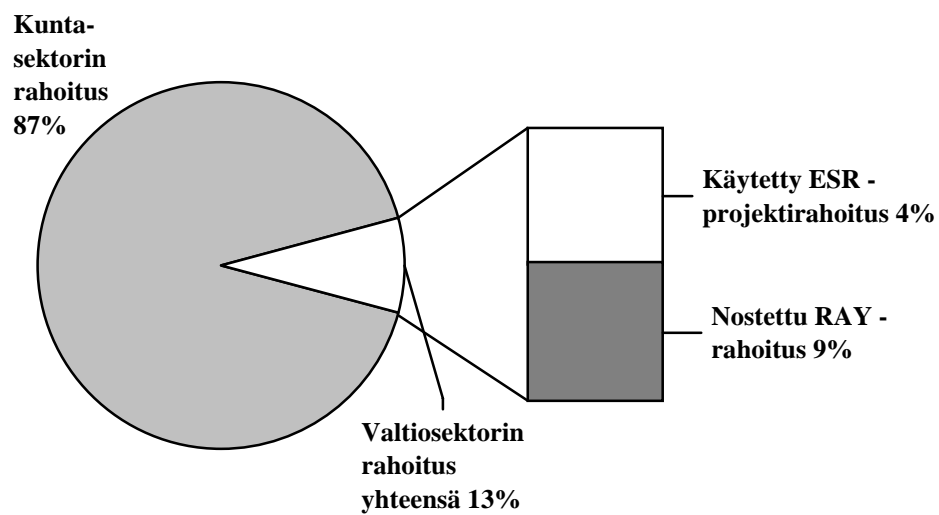
¹⁵⁸ Kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla kunnalle toiminnasta välittömästi aiheutuneet kustannukset (lisättyinä mahdollisella tulovirralla tuetun työllistymisen palvelun myynnistä muille kunnille). Voi sisältää rahoitusta myös tuetun työllistymisen valmisteluvaiheen toimenpiteiden kustannuksiin. Kyseessä on rahoitus tuetun työllistymisen yksikön toimintaan ja mahdollinen kertaluonteinen rahoitus investointeihin.

¹⁵⁹ Kertaluonteinen, ei takaisinmaksua.

¹⁶⁰ Sisältää kansallisen osuuden.

Kuvio 3: Tuetun työllistymisen yksiköiden / palveluiden toiminnan rahoitusjakauma (2001)

Luvut eivät sisällä valmisteluvaiheen toimenpiteiden ja työllistyneiden työnantajille mahdollisesti maksettujen työllistämis- ja yhdistelmätukien kustannuksia

	Julkinen rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) v. 2001	
	Vastanneet n=13 yksikköä (euroa) - taulukosta 36 -	Arvio N=33 ±5% (milj. euroa)
Kuntien rahoitus tuetun työllistymisen yksiköiden toimintaan ja investointeihin ¹⁶¹	455 160	1,098-1,213
Valtiosektorin toimijoiden rahoitus tuetun työllistymisen yksiköiden toimintaan	68 669 ¹⁶²	0,166-0,183
Julkinen rahoitus yhteensä	523 829	1,264-1,396
Vastausten (n=13) perusteella on arvioitu tuetun työllistymisen yksiköiden julkisen rahoituksen määrää kaikkien yksiköiden tasolla (arvio N=33). Esiitetty kokonaisrahoituksen vaihteluväli on saatu lisäämällä vastanneiden yksiköiden tietojen perusteella suoraviivaisesti saatuun arvioon ±5 prosentin vaihteluväli. Kyseessä on tuetun työllistymisen yksiköiden (lähinnä työvalmentajien) toimintakulut – lukuihin eivät sisälly esimerkiksi tuetusti työllistyneiden työnantajille mahdollisesti maksetut työllistämisen- ja yhdistelmätuet ja valmisteluvaiheen toimenpiteiden kustannukset.		

Taulukko 37: Tuetun työllistymisen yksiköiden julkinen – kuntien ja valtiosektorin toimijoiden – rahoitus (tuki ja / tai työllistämispalveluiden ostot) vuonna 2001.

	Julkinen rahoitus (arvio N=33) vuonna 2001	
	Yhteensä (milj. euroa) - taulukosta 37 -	Asiakkaan työ-, työtoiminta- yms. päivää kohti ¹⁶³ (euroa)
Kuntien rahoitus tuetun työllistymisen yksiköiden toimintaan ja investointeihin	1,098-1,213	14,0-15,4
Valtiosektorin toimijoiden rahoitus tuetun työllistymisen yksiköiden toimintaan	0,166-0,183	2,1-2,3
Julkinen rahoitus yhteensä (arvio N=33)	1,264-1,396	16,1-17,7

Taulukko 38: Tuetun työllistymisen yksiköiden toiminnan rahoitus asiakkaan työ-, työtoiminta- yms. päivää (valmistelu- ja tuetun työllistymisen vaiheen työpäivät) kohti vuonna 2001.

¹⁶¹ Kunnan välittömästi ylläpitämän yksikön kohdalla kunnalle toiminnasta välittömästi aiheutuneet kustannukset (lisättyinä mahdollisella tulovirralla tuetun työllistymisen palvelun myynnistä muille kunnille). Voi sisältää rahoitusta myös tuetun työllistymisen valmisteluvaiheen toimenpiteiden kustannuksiin. Kyseessä on rahoitus tuetun työllistymisen yksikön toimintaan ja mahdollinen kertaluonteinen rahoitus investointeihin.

¹⁶² Käytännössä käytetty ESR –projektirahoitus ja nostettu RAY –rahoitus.

¹⁶³ Kaikkiaan (arvio N=33) tuetun työllistymisen yksiköissä toteutui vuonna 2001 valmistelu- ja tuetun työllistymisen vaiheen työpäiviä 78 600, joista valmisteluvaiheessa 54 400 ja tuetun työllistymisen vaiheessa 24 200 (taulukko 30).

Lähdeluettelo

Ala-Kauhahuoma, Mika (2000): Tuettu työllistyminen Finsen jäsenorganisaatioissa 5/2000. Luento Tuetun työllistymisen laadukas käytäntö -seminaarissa 6.6.2000.

Finse –verkosto. <http://www.vates.fi/finse/1-22.htm>

ETK; Kela (2002): Tilasto Suomen eläkkeensaajista kunnittain 2001.

Hyvärinen, Marika, Vesala, Hannu, Seppälä, Maarit (2002): Työ- ja toimintakeskukset tänään. Kehitysvammaliitto – valtakunnallisen tutkimus- ja kokeiluyksikön monisteita 35.

Hyvärinen, Marika (toim., 2003): Arvioita kehitysvammaisten työvoimapotentiaalista. <http://www.kehitysvammaliitto.fi/tyovoimapotentiaali>

Kela (2003, a): Työkyvyttömyyseläkkeitä lepäämässä – tilanne 28.2.2003. Vastaus tietopyyntöön: Esko Ruhanen / Kela, 11.3.2003.

Kela (2003, b): Kelan vajaakuntoisten ammatillisen kuntoutuksen työhön valmennukseen vuonna 2001 osallistuneet maakunnittain. Vastaus tietopyyntöön: Anu Valle / Kela, 11.3.2003.

Kela (2003, c): Työmarkkinatuen saajat, kustannukset ja päivät tammikuussa 2002 yhteensä ja eriteltyinä työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin yms. osallistuneisiin TE -keskuksittain. Vastaus tietopyyntöön: Anu Valle / Kela, 11.3.2003.

Kela (2003, d): Vammaistuet ilman suojia diagnooseittain ja ikäryhmittäin 31.12.2002. Vastaus tietopyyntöön: Esko Ruhanen / Kela, 11.3.2003.

Kela (2002, a): Kansaneläkelaitoksen tilastollinen vuosikirja 2001.

Kela (2002, b) Kansaneläkelaitoksen vammaisetuustilastot 2001. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja T10:13.

Kela (2002, c): Kansaneläkelaitoksen kuntoutustilastot 2001. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja T13:13.

KTM (2002): Sosiaalisen yritystoiminnan edistäminen. Kauppa- ja teollisuusministeriön asettaman työryhmän loppuraportti 2002. Kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä- ja toimikuntaraportteja 7/2002.

Kuntaliitto (2003): Erityishuoltoapiirien toiminta vuonna 2002. Kuntaliiton tiedote 18.8.2003. http://www.kunnat.net/k_htmlimport.asp?path=1;29;63;159&url=http://hosted.kuntaliitto.fi/skriptit/tietopankki/katsoUutinenElev.asp?art_id=1069

Laki julkisesta työvoimapalvelusta (1295/2002)

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001)

Lehto, Pekka (2003): Fountain House –klubitalon siirtymätyö – tuettua työllistymistä takuuvarmasti. Sivut 24-33 julkaisussa Suni, Arja; Heikkilä, Tuula; Lehto, Pekka; Korpi, Sisko; Rantamäki, Niina; Rautakorpi, Eija: Työn tekeminen kuntouttaa – kun on töitä jaksaa paremmin. VATES –säätio.

Mäkinen, Anna Kaisa (2002): Työtoiminnan kirjo Mielenterveyden keskusliiton jäsenyhdistyksissä. Argumentteja 4/2002. Mielenterveyden keskusliitto ry.

Nio, Ilkka (2003): Pitkäaikaistyöttömien, toistuvaistyöttömien, toimenpiteiltä työttömäksi jäävien ja toistuvasti toimenpiteille sijoittuvien – vaikeasti työllistyvien - henkilöiden määrät keskimäärin vuonna 2002 TE -keskuksittain. Julkaisematon materiaali.

Nio, Ilkka (2001): Toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointia tilastoseurannan pohjalta – kolme näkökulmaa vaikuttavuuteen. Työpoliittinen aikakauskirja 3/2001, s. 25-46. Työministeriö. <http://www.mol.fi/tiedotus/Aikakauskirja/nio.pdf>

Opetusministeriö (2003): Nuorten työpajat. <http://www.minedu.fi/opm/nuoriso/tyopajat.html>

Pukkio, Matti (2003): Sosiaalisilla yrityksillä rakennetyöttömyyttä lievittämään. Pääkirjoitus Työministeriön lehdessä: Työelämä – työpoliittinen lehti, nro 5/2003.

Puolanne, Mervi; Sariola, Leena (2000): Laatu tuetussa työllistymisessä. Palvelustandardi. VATES –säätö.

Pöyhönen, Eveliina (toim., 2003): Mielenterveyskuntoutujien klubitalo. Yhdessä kohti työelämää. Stakes.

Saloviita, Timo; Pirttimaa, Raija (2000). The Arrival of Supported Employment in Finland. *International Journal of Rehabilitation Research*, 23, 145-147.

Sariola, Leena (1998): Tuetun työllistymisen nykytilasta Suomessa. Artikkelijulkaisussa Härkäpää, Kristiina (toim.): Kokemuksia tuetusta työllistymisestä. Sivut 88-95. Vajaakuntoisten työllistämisen edistämissäätiö.

Sosiaalihuoltolaki (710/1982)

Stenholm, Pekka; Lehto, Johanna (2000) Sosiaalinen yritys Suomessa. Soveltuvuustutkimus sosiaalisen yrityksen mallista. Turun kauppakorkeakoulu, yritystoiminnan tutkimus- ja koulutuskeskus PK-instituutti, B9 /2000.

STM (1993): Invalidihuoltolain mukaisten työkeskusten nykytila. Työryhmämuistio 1993:19.

Suomen Fountain House – klubitalojen verkosto ry (2003): Suomen klubitalot 1.10.2002. <http://www.nic.fi/~hkiklubi/FH-Verkosto/FH-index.htm>

Tilastokeskus (2003): Tilastokeskuksen luokituspalvelut – alueluokitukset. http://www.stat.fi/tk/tt/luokitukset/index_alue_keh.html

Työministeriö (2003, a): Varautuminen suurten ikäluokkien aiheuttamaan työmarkkina-muutokseen. Projektin loppuraportti. Työhallinnon julkaisu 320. <http://www.mol.fi/julkaisut/suuretikaluoikat.pdf>

Työministeriö (2003, b): Vajaakuntoiset työnhakijat työvoimapolitiisessa koulutuksessa v. 2001. Vastaus tietopyyntöön: Tuulikki Storgård / Työministeriö 12.3.2003.

Työministeriö (2003, c): Vajaakuntoisten työnhakijoiden diagnoosit ikäryhmittäin v. 2001. Vastaus tietopyyntöön: Tuulikki Storgård / Työministeriö 12.3.2003.

Työministeriö (2003, d): Alle 25 –vuotiaat pitkäaikaistyöttömät TE -keskuksittain 31.12.2001. Vastaus tietopyyntöön: Hilikka Kattelus / Työministeriö 14.3.2003.

Työministeriö (2003, e): Yli 50 –vuotiaat pitkäaikaistyöttömät TE -keskuksittain 31.12.2001. Vastaus tietopyyntöön: Hilikka Kattelus / Työministeriö 14.3.2003.

Työministeriö (2003, f): Ulkomaalaiset työnhakijat ja työttömät työnhakijat TE -keskuksittain 31.12.2001. Vastaus tietopyyntöön: Hilikka Kattelus / Työministeriö 14.3.2003.

Työministeriö (2003, g): Osaamisen ja täystyöllisyyden Suomi. Työvoima 2020 loppuraportti. Työpoliittinen tutkimus 245. Työministeriö. <http://www.mol.fi/julkaisut/tyovoima2020.html>

Työministeriö (2003, h): Laki sosiaalisista yrityksistä eduskunnalle syksyllä. Työministeriön tiedote 5.6.2003.

Työministeriö (2003, i): Työllisyyden politiikkaohjelma. Osa valtioneuvoston 25.9.2003 vahvistamaa hallituksen strategia-asiakirjaa. <http://www.mol.fi/julkaisut/tyollisyysohjelma250903.pdf>

Työministeriö (2003, j): Katsaus ammatillisen kehittymisen palveluihin 2002. <http://www.mol.fi/koulutus/amke2002.pdf>

Työministeriö (2003, k): EU:n työllisyysuuntaviivojen mukainen Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma 2003. <http://www.mol.fi/julkaisut/nap2003suomi.pdf>

Työministeriö (2002, a): Työvoima TE -keskuksittain. Työpoliittinen aikakauskirja 4/2002, tilastoliite: taulukko 26. Perustuu tilastokeskuksen työvoimatutkimukseen. <http://www.mol.fi/tiedotus/TAK-tilastot/AKK402taulukot.pdf>

Työministeriö (2002, b): Työlliset työvoima- ja elinkeinokeskuksittain. Työpoliittinen aikakauskirja 4/2002, tilastoliite: taulukko 27. Perustuu tilastokeskuksen työvoimatutkimukseen. <http://www.mol.fi/tiedotus/TAK-tilastot/AKK402taulukot.pdf>

Työministeriö (2002, c): Vajaakuntoiset työnhakijat kuukausittain eri TE -keskuksissa vuonna 2001. Vastaus tietopyyntöön: Tuulikki Storgård / Työministeriö 8.10.2002.

Työministeriö (2002, d): Työväliytyksen vuositilastot 2001. Työministeriön tilastotiedote 2002:2. <http://www.mol.fi/tilastojulkaisut/2%20Tilastotiedote%202002.pdf>

Työministeriö (2002, e): Työministeriön toimintakertomus 2001. <http://www.mol.fi/tyoministerio/Toimintakertomus2001.pdf>

Työministeriö (2002, f): Työllisyyskatsaus Joulukuu 2001. <http://www.mol.fi/katsaukset/tils200112.htm>

Työministeriö (2002, g): Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen vuositilastot vuonna 2001. <http://www.mol.fi/tilastojulkaisut/3%20Tilastotiedote%202002.pdf>

Työministeriö (2002, h): Katsaus ammatillisen kehittymisen palveluihin 2001. <http://www.mol.fi/koulutus/AMKE2001.pdf>

Työministeriö (2002, i): EU:n työllisyysuuntaviivojen mukainen Suomen työllisyyspolitiikan toimintasuunnitelma huhtikuu 2002. <http://www.mol.fi/julkaisut/nap2002suomi.pdf>
Liitteet: <http://www.mol.fi/julkaisut/nap2002liite.pdf>

Työministeriö (2002, j): Työministeriön tilastoja 2001 joulukuu. Työmarkkinat TM 2001:12. <http://www.mol.fi/tilastojulkaisut/joulu01.pdf>

Valtakunnallinen työpajayhdistys (2003): Työpajatoiminnan tarkoitus. <http://www.valtakunnallinentyopajayhdistys.fi/tyopajatoiminnasta.htm#5.%20Henkilökunnasta>

Valtioneuvoston kanslia (2003, a): Työllisyystyöryhmän loppuraportti. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 5/2003. <http://www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/pdf/fi/35584.pdf>

Valtioneuvoston kanslia (2003, b): Työllisyystyöryhmän väliraportti. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 2/2003. <http://www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/pdf/fi/32417.pdf>

Venäläinen, Raisa (toim., 1996): Tuettu työllistyminen. Tuetun työllistymisen Suomen verkosto (FINSE), Vajaakuntoisten työllistämisen edistämissäätiö.

Vuorela, Mika (2001): Mielenterveyskuntoutujien työtoiminnan käytäntöä ja käsitteitä. Julkaisussa Mauro, Seija (toim., 2001): Kahvista se kaikki alkoi. Työtoimintaa mielenterveysyhdistyksissä, s. 8-19. Mielenterveyden keskusliitto ry, Vantaa.

Ylipaavalniemi, Pasi (2003): Vajaakuntoisten työllistämisen julkistaloudelliset vaikutukset. Honkalampisäätiön harjoittaman erityistyöllistämisen kustannus-hyöty –analyysi. Honkalampi-säätiön julkaisuja 25. <http://www.honkalampisaatio.fi/gallery/Paavaln.pdf>

Ylipaavalniemi, Pasi; Varanka, Marjatta (2002): Työllistävä sosiaalinen yritys – osaratkaisu työllistämisen ongelmiin. Työpoliittinen aikakauskirja 4/2002, sivut 57-68. Työministeriö. <http://www.mol.fi/tiedotus/Aikakauskirja/ylipaavalniemivaranka.pdf>

Ylipaavalniemi, Pasi (2001): Vammaisten ja vajaakuntoisten työllistämisen kokonaiskartoitus. STM:n selvityksiä 2001:6. <http://www.stm.fi/suomi/julkaisu/julk01fr.htm> (valitse ”verkossa julkaistua” ja ”selvityksiä”)

LIITE 1: TILASTO-OSA

Taulukko 1-1: Asukasluku, sekä työikäisen väestön, työvoiman, työnhakijoiden ja työttömien määrät TE -keskuksittain (31.12.2001)

TE -keskusalueisiin sisältyvät maakunnat, seutukunnat ja kunnat on esitetty liitteen 3 taulukoissa 3-1 – 3-3	Tilanne TE -keskuksittain 31.12.2001 - ellei muuta ajankohtaa mainita (henkilöä)																Lähde
	Koko maa	Uusi-maa	Vars. Suomi	Sata-kunta	Häme	Pirkan-maa	Kaakk.-Suomi	Etelä-Savo	Pohj.-Savo	Pohj.-Karjala	Keski-Suomi	Etelä-Pohjanmaa	Pohjan-maa	Pohj. Pohjan-maa	Kainuu	Lappi	
<u>Väestö</u>																	
Yhteensä	5 194 901	1 408 525	475 301	236 308	363 165	450 745	323 726	164 471	252 842	170 793	264 762	194 542	243 931	368 029	88 473	189 288	Kuntaliitto
josta työikäisiä (15-74 v.)	3 913 640	1 076 990	357 709	177 908	272 757	341 089	245 186	124 022	189 848	128 439	199 230	142 307	178 081	269 722	66 985	143 367	
josta 15-64 vuotiaita	3 475 943	984 760	316 035	154 621	239 500	301 786	212 583	106 130	165 769	111 854	175 869	123 707	156 894	242 819	57 911	125 705	
<u>Tilastokeskus (työvoimat.)</u>																	
Työvoima yht.	2 568 000	785 000	236 000	110 000	176 000	225 000	151 000	73 000	113 000	75 000	125 000	87 000	115 000	171 000	39 000	86 000	Työministeriö (2002, a-b)
-Työlliset	2 354 000	751 000	216 000	100 000	159 000	207 000	137 000	63 000	99 000	63 000	111 000	80 000	108 000	152 000	33 000	74 000	
-Työttömät	214 000	34 000	20 000	10 000	17 000	18 000	14 000	10 000	14 000	12 000	14 000	7 000	7 000	19 000	6 000	12 000	
<u>Työhallinto</u>																	
Työnhakijat	525 400	95 253	41 582	29 852	40 236	48 662	40 228	20 869	31 081	24 266	31 239	17 812	21 615	39 295	15 019	28 391	Työministeriö (2002, j)
Työttömät työnhakijat	300 798	55 393	22 967	16 560	22 169	28 311	22 555	11 456	17 504	14 194	18 897	9 924	11 324	23 455	8 861	17 228	
Muut työnhakijat yht.	224 602	39 860	18 615	13 292	18 067	20 351	17 673	9 413	13 577	10 072	12 342	7 888	10 291	15 840	6 158	11 163	
- Työssä olevat	110 548	17 359	8 234	6 190	8 438	10 312	8 530	4 804	7 755	5 575	6 247	4 007	5 306	8 354	3 450	5 987	
- Työttömyyseläkkeellä	54 776	11 380	4 617	3 650	5 094	5 157	4 756	2 084	2 421	1 924	2 934	1 474	2 337	3 022	1 293	2 633	
- Työvoiman ulkopuolella	40 467	8 520	3 859	2 305	3 198	3 301	2 930	1 816	2 427	1 854	2 096	1 256	1 720	2 766	862	1 557	
- Lomautetut	16 132	2 199	1 737	985	1 175	1 375	1 192	578	852	618	846	987	710	1 571	429	878	
- Lyhennetyllä työviikolla	2 679	402	168	162	162	206	265	131	122	101	219	164	218	127	124	108	

Taulukko 1-2: Työkyvyttömyyseläkkeen ja vammaistuen saajat sekä työhallinnossa rekisteröidyt työnhakijat ja työttömät työnhakijat TE -keskuksittain (31.12.2001)

TE -keskusalueisiin sisältyvät maakunnat, seutukunnat ja kunnat on esitetty liitteen 3 taulukoissa 3-1 – 3-3	Tilanne TE -keskuksittain 31.12.2001 - ellei muuta ajankohtaa mainita (henkilöä)																Lähde
	Koko maa	Uusi-maa	Vars. Suomi	Sata-kunta	Häme	Pirkan-maa	Kaakk.-Suomi	Etelä-Savo	Pohj.-Savo	Pohj.-Karjala	Keski-Suomi	Etelä-Pohjanmaa	Pohjan-maa	Pohj. Pohjan-maa	Kainuu	Lappi	
Työkyvyttömyyseläkeläisiä - Kelan eläkettä saavia - Vain Kelan eläkettä saavia	230 010 ⁱ 133 292 ⁱⁱ 43 791 ⁱⁱⁱ	48 127 24 371 -	18 858 10 208 -	10 760 6 096 -	16 287 9 536 -	18 626 10 658 -	15 969 8 810 -	9 350 5 927 -	15 678 9 879 -	9 872 6 320 -	13 145 8 058 -	9 759 6 488 -	9 848 5 898 -	18 214 11 275 -	5 380 3 457 -	10 137 6 311 -	ETK ym. (2002) Kela (2002, a) - : tietoa ei käytettäv.
Vammaistuen saajia ^{iv}	12 280 ^v	2 916	1 397	585	562	1 295	584	398	588	303	626	572	616	1 197	173	468	Kela (2002, b)
Vajaakuntoiset työnhakijat keskimäärin vuonna 2001 - joista työttömiä - joista pitkäaikaistyöttömiä - joista yli 2 v. työttömänä	63 253 ^{vi} 40 087 ^{vii} 15 170 ^{viii} 7 655	11 819 7 491 3 137 1 647	4 137 2 546 918 491	3 565 2 130 814 414	5 591 3 607 1 695 955	7 578 4 799 1 760 857	3 900 2 527 986 446	2 726 1 711 617 323	4 387 2 723 852 387	3 047 1 960 700 345	3 158 2 089 881 493	2 051 1 260 328 128	2 432 1 516 557 291	4 442 2 907 1 007 465	1 370 8 52 243 90	3 050 1 969 675 323	Työministeriö (2002, c)
Pitkäaikaistyöttömiä (yli 1v.) - joista yli 2 v. työttömänä	80 285 38 259	16 536 7 801	5 525 2 700	4 704 2 390	7 410 3 964	7 768 3 649	6 225 3 175	3 052 1 571	3 894 1 659	3 572 1 687	5 445 2 787	1 859 631	2 833 1 306	5 381 2 415	1 783 668	4 298 1 856	Työministeriö (2002, j)
Nuoria työttömiä (alle 25v.) - joista pitkäaikaistyöttömiä	37 849 1 320	4 966 111	3 225 109	2 140 80	2 547 108	3 555 135	3 041 101	1 338 49	2 349 63	1 616 53	2 727 112	1 529 43	1 747 80	3 935 132	1 117 39	2 017 105	Työministeriö (2002, j) Työministeriö (2003, d)
Ikääntyneet tyött. (yli 50 v.) - joista pitkäaikaistyöttömiä	99 319 44 596	19 240 9 266	7 660 3 256	6 152 2 928	8 177 4 125	9 793 4 477	7 969 3 753	4 026 1 740	5 169 2 100	4 383 1 735	5 972 2 957	2 949 940	3 868 1 639	6 294 2 651	2 623 917	5 044 2 112	Työministeriö (2002, j) Työministeriö (2003, e)
Ulkomaalaiset työnhakijat - joista työttömiä	23 515 14 149	9 309 5 842	3 155 1 908	575 393	1 589 979	1 756 1 074	1 725 1 025	550 258	578 295	707 358	1 011 529	172 93	885 513	812 456	255 171	436 255	Työministeriö (2003, a, f; 2002, e)
Työmarkkinatuen saajia tammikuun 2002 aikana ^{ix} - joista ei toimenpiteissä ^{xi}	159 906 ^x 142 255 ^{xii}	28 581 26 112	11 358 10 078	8 765 7 655	12 180 10 842	14 681 12 829	11 768 10 471	6 583 5 727	10 277 9 009	8 445 7 552	10 866 9 558	5 403 4 808	5 758 4 939	12 246 10 821	4 277 3 808	8 718 8 046	Kela (2003, c)
Toistuvasti työttömiä ^{xiii} keskimäärin v. 2002	43 728 ^{xiv}	8 585	3 309	2 486	3 369	4 438	3 050	1 573	2 581	2 008	2 550	1 515	1 352	3 128	1 303	2 481	Nio (2003)
Toimenpiteiltä työttömäksi jääviä ^{xv} keskimäärin v. 2002	33 667 ^{xvi}	4 576	2 449	1 927	2 062	3 048	2 444	1 513	2 292	2 105	2 253	1 176	1 207	2 602	1 510	2 503	Nio (2003)
Toistuvasti toimenpiteille sijoituvia ^{xvii} keskim. v. 2002	14 207 ^{xviii}	2 058	837	861	1 110	1 230	934	631	1 098	773	854	485	609	1 146	583	998	Nio (2003)

Taulukko 1-3: Kelan kuntoutus ja työhallinnon toimenpiteet TE -keskuksittain (31.12.2001)

TE -keskusalueisiin sisältyvät maakunnat, seutukunnat ja kunnat on esitetty liitteen 3 taulukoissa 3-1 – 3-3	Tilanne TE -keskuksittain 31.12.2001 - ellei muuta ajankohtaa mainita (henkilöä)																Lähde
	Koko maa	Uusi-maa	Vars. Suomi	Sata-kunta	Häme	Pirkan-maa	Kaakk.-Suomi	Etelä-Savo	Pohj.-Savo	Pohj.-Karjala	Keski-Suomi	Etelä-Pohjan-maa	Pohjan-maa	Pohj. Pohjan-maa	Kainuu	Lappi	
<u>Kelan kuntoutus</u> Kuntoutujia v. 2001 aikana ^{xix} - joista vajaakunt. ammatillisessa kuntoutuksessa ^{xxi} - joista työhön valmistuksessa	83 230 ^{xx} 16 251 ^{xxii} 521 ^{xxiii}	20 232 3 215 72	7 303 1 608 82	3 581 634 11	5 582 798 26	6 983 1 401 43	5 218 784 54	2 895 561 17	5 037 1 249 70	2 955 571 21	4 690 884 33	3 583 760 12	4 356 1 155 13	5 822 1 542 46	1 774 424 4	3 219 665 17	Kela (2002, c) Kela (2003, b)
Työkyvyttömyyseläkkeitä lepäämässä 28.2.2003	38 ^{xxiv}	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Kela (2003, a) - : tietoa ei käytettävissä
<u>Työhallinnon vajaakuntoisiin kohdistuneita toimenpiteitä</u> Palkkaperusteiset tukitoimet ^{xxv} Palkkaperusteiset tukitoimet ja työharjoittelu keskimäärin yhteensä vuonna 2001 Työvoimapol. koulutuksen (sis. ESR) suoritti v. 2001 Henkilöitä ammatillisessa kuntoutuksessa v. 2001 aikana	2 227 5 983 ^{xxvii} 6 205 ^{xxviii} 1 550 ^{xxix}	386 903 1 051 -	213 348 434 -	122 332 325 -	171 442 516 -	369 704 776 -	147 336 389 -	84 286 223 -	193 561 461 -	99 387 306 -	109 349 332 -	37 151 240 -	80 206 214 -	110 462 518 -	6 192 150 -	101 324 270 -	Työministeriö (2002, j) Työministeriö (2003, b) Työministeriö (2003, b) Työministeriö (2002, i) - : tietoa ei käytettävissä
<u>Työhallinnon toimenpiteitä</u> Palkkaperusteiset tukitoimet ^{xxx} - joista työll. ja yhd. tuki ^{xxxi} Muut toimenpiteet yht. ^{xxxii}	34 383 25 427 30 526	4 780 2 973 5 058	2 096 1 589 2 843	2 084 1 531 1 720	2 093 1 392 2 349	3 074 2 429 2 957	2 562 1 855 2 119	1 571 1 238 1 404	2 281 1 931 1 775	2 239 1 788 1 422	2 199 1 628 2 031	909 773 1 113	1 390 984 1 362	2 591 2 043 2 381	1 529 1 184 823	2 985 2 089 1 169	Työministeriö (2002, j)
-Työvoimapol. koulutus ^{xxxiii} -Työmarkkinatuen työharj.	22 419 ^{xxxiv} 8 107	4 045 1 013	2 372 471	1 286 434	1 758 591	1 981 976	1 498 621	1 054 350	949 826	1 033 389	1 395 636	828 285	936 426	1 786 595	545 278	953 216	Työministeriö (2002, a, g)
Työmarkkinatuen saajista toimenpiteissä tammikuun 2002 aikana ^{xxxv} -joista kuntouttava työtoiminta ^{xxxvi}	22 560 ¹⁶⁴ 176 ^{xxxvii} 165	3 193 22	1 576 11	1 358 2	1 721 8	2 303 11	1 669 15	1 094 3	1 718 7	1 139 24	1 581 13	923 4	1 000 14	1 782 25	603 4	900 13	Kela (2003, c)

¹⁶⁴ Toimenpiteissä ja ei toimenpiteissä (taulukko 1-2) olleiden työmarkkinatuen saajien yhteismäärä 164 815 (22 560+142 25) ylittää kaikkien työmarkkinatuen saajien määrän 159 906 (taulukko 1-2).

Yli 4 900 työmarkkinatuen saajaa oli siis sekä toimenpiteessä, että toimenpiteiden ulkopuolella tammikuun 2002 aikana.

¹⁶⁵ Huomaa: luku vain sisältää työmarkkinatukea saaneet – ei vain toimeentulotukea saaneita... Kuntouttavan työtoiminnan volyymi on noussut tässä esitetystä selvästi: Kela (2003, c) mukaan työmarkkinatukea maksettiin tammikuun 2003 aikana kaikkiaan 1 115 kuntouttavan työtoiminnan piirissä olleelle henkilölle.

Taulukko 1-4: Heikossa työmarkkina-asemassa olevien vammaisten ja vajaakuntoisten heikon työmarkkina-aseman syyt

	Diagnosoitu vamma / sairaus (pääsairaus) 31.12.2001 – ellei muuta ajankohtaa mainita (henkilöä)					Yhteensä (henkilöä)	Lähteet
	Kehitys- vamma	Mielen- terveys- ongelma	Tukielin- vamma	Aisti- vamma	Muu sairaus		
Työkyvyttömyyseläkeläiset - joista vain Kelan eläkettä saavat	21 940 18 321	81 666 16 169	53 195 1 243	4 003 920	69 204 7 138	230 008 43 791	Kela (2002, a) ks. taulukko 1-2 ja 1-6
Vammaistuen saajia ^{xxxviii}	1 218	620	1 451	2 270	4 619	10 178 ^{xxxix}	Kela, (2003, d), ks. taulukko 1-6. Ilman ns. suojia.
Vajaakuntoiset työnhakijat vuoden 2001 aikana	484	12 518	32 768	7 289	31 493	84 552 ^{xl}	Työministeriö (2002, c). Luvut eivät ole vertailukelpoisia Kelan etuuskien diagnoositilastojen kanssa, ks. taulukot 1-5 – 1-6.
<u>Kelan kuntoutus</u> Kuntoutujia yhteensä vuonna 2001 ^{xli} - joista vajaakuntoisten ammattillisessa kuntoutuksessa ^{xliii} - joista työhön valmistuksessa	4 500 404 -	16 044 3 243 ¹⁶⁶ 415 ¹⁶⁷	34 545 7 459 -	1 660 0 -	26 568 5 162 -	83 317 ^{xlii} 16 268 ^{xliv} 521	Kela (2002, c) ks. taulukko 1-6

¹⁶⁶ Taulukossa 1-6 mainitusta poiketen sisältää myös diagnoosin F70-F99 (älyllinen kehitysvammaisuus).

¹⁶⁷ Taulukossa 1-6 mainitusta poiketen sisältää myös diagnoosin F70-F99 (älyllinen kehitysvammaisuus).

Taulukko 1-5: Työhallinnon tilastoissa käytettyjen vajaakuntoisuuden syiden ja tässä tutkimuksessa käytetyn heikon työmarkkina-aseman syiden luokittelun oletettu vastaavuus

Työhallinnon tilastoinnissa käytetty vajaakuntoisuuden syiden luokittelu	Heikon työmarkkina-aseman syy (oletus)
Tartuntataudit Kasvaimet Aineenvaihduntasairaudet	Muu sairaus Muu sairaus Muu sairaus
Veren ja vertamuodostavien elinten sairaudet Mielenterveyden häiriöt Hermoston ja aistimien taudit	Muu sairaus Mielenterveysongelma Aistivamma
Verenkiertoelinten taudit Hengityselinten taudit Ruoansulatuselinten sairaudet	Muu sairaus Muu sairaus Muu sairaus
Virtsan- ja sukuelinten taudit Ihon ja ihonalaiskudoksen taudit Tuki- ja liikuntaelinten taudit	Muu sairaus Muu sairaus Tukielinvamma
Synnynnäiset epämuodostumat Vaikeasti määriteltävät tilat Vammat ja myrkytykset	Kehitysvamma Muu sairaus Muu sairaus
Ei diagnoosia	Muu sairaus

Taulukko 1-6: Kelan työkyvyttömyyseläke- ja vammaistukitilastoissa käytetyn ICD-10 tautiluokituksen ja tässä tutkimuksessa käytetyn heikon työmarkkina-aseman syiden luokittelun oletettu vastaavuus

ICD-10 tautiluokitus (Kelan tilastot) - Sairauspääryhmä ja -luokitus			Heikon työmarkkina- aseman syy (oletus)
I	A00-B99	Tartunta- ja loistaudit	Muu sairaus
II	C00-D49	Kasvaimet	Muu sairaus
IV	E00-E99	Umpieritys, ravitsemus- ja aineenvaihduntasairaudet	Muu sairaus
V	F00-F99	Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt (muut kuin F70-F79: älyllinen kehitysvammaisuus)	Mielenterveysongelma
V	F70-F79	Älyllinen kehitysvammaisuus	Kehitysvamma
VI	G00-G99	Hermoston sairaudet	Muu sairaus
VII	H00-H59	Silmän ja sen apuelinten sairaudet	Aistivamma
VIII	H60-H99	Korvan ja kartiolisäkkeen sairaudet	Aistivamma
IX	I00-I99	Verenkiertoelinten sairaudet	Muu sairaus
X	J00-J99	Hengityselinten sairaudet	Muu sairaus
XI	K00-K99	Ruoansulatuselinten sairaudet	Muu sairaus
XII	L00-L99	Ihon ja ihonalaiskudoksen sairaudet	Muu sairaus
XIII	M00-M99	Tuki- ja liikuntaelinten, sidekudoksen sairaudet	Tukielinvamma
XIV	N00-N99	Virts- ja sukuelinten sairaudet	Muu sairaus
XVII	Q00-Q99	Synnyttäiset epämuodostumat ja kromosomipoikkeavuudet	Kehitysvamma
XVIII	R00-R99	Muualla luokittelemattomat oireet, sairaudenmerkit sekä poikkeavat kliiniset ja laboratoriolöydökset	Muu sairaus
XIX	S00-T99	Vammat, myrkytykset ja eräät ulkoisten syiden seuraukset Muut sairauspääryhmät tai tieto puuttuu	Muu sairaus Muu sairaus Muu sairaus

Taulukko 1-7: Työkyvyttömyyseläkkeelle vuonna 2001 siirtyneet henkilöt sairauksittain

	Vuoden 2001 aikana (henkilöä)			Työ- eläkkeelle (henkilöä)	Kansan- eläkkeelle (henkilöä)
	Yhteensä	Varsinaiselle työkyvyttö- myyseläkkeelle	Yksilölliselle varhais- eläkkeelle		
Kehitysvamma	463	456	7	222	410
Mielenterveysongelma	7 470	7 016	454	6 585	4 829
Tukielinvamma	7 133	5 793	1 340	6 986	3 193
Aistivamma	391	306	85	390	124
Muu sairaus	8 625	7 825	800	8 328	4 092
Yhteensä	24 082	21 396	2 686	22 511	12 648

Lähde: Kela (2002, a). Ks. taulukko 1-6. Lukuihin sisältyvät Suomessa asuvat henkilöt.

LIITE 2: TIETTYJEN VAMMAISRYHMIEN KOKO SEKÄ TYÖMARKKINA-ASEMA JA -POTENTIAALI

Taulukko 2-1: Kehitysvammaisten määrä sekä työmarkkina-asema ja -potentiaali

KEHITYSVAMMAISET			
Ryhmän koko	Asema työmarkkinoilla	Työmarkkinapotentiaali	Työllistymisen esteitä ja edellytyksiä
<p>Arviolta 50 000 henkilöä (kaikilla ei diagnoosia). Kehitysvammaisten erityispalveluita käyttää n. 30 000 henkilöä. (Hyvärinen, toim., 2003)</p> <p>Työikäiset (16-64 v.) kehitysvammaiset:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vuoden 2001 lopussa kehitysvamman perusteella työkyvyttömyyseläkettä sai 21 940 (Kela, 2002, a) ja vammaistukea 1 218 henkilöä (Kela, 2003, d; ilman ns. suojia). - Vuoden 2001 aikana kehitysvamman perusteella vajaakuntoisiksi luokiteltuja henkilöitä oli työhallinnossa työnhakijoina kaikkiaan 484 (Työministeriö, 2003, c). Kaikkia (lieviä) kehitysvammoja ei ole diagnosoitu. 	<p>Lievästi kehitysvammaisilla ja heikkolahjaisilla jopa avoimet työmarkkinat ja tavanomainen työhallinnon palvelujärjestelmä. Muutoin työhallinnon vajaakuntoisille kohdistetut palvelut ja erityistyöllistämisen yksiköt.</p> <p>Kehitysvammaisten työ- ja päivätoimintayksiköiden volyyymi on n. 11 200 henkilöä, joista 8 300 työtoiminnassa. Avotyötoiminnan piirissä on n. 1 600 henkilöä. Tuetusti työllistyneenä on n. 200 kehitysvammaista henkilöä. (Hyvärinen, toim., 2003)</p> <p>Jonkin verran kehitysvammaisia myös muita työllistämisyksikötyyppejä edustavissa yksiköissä.</p>	<p>Henkilökunta-arvioiden mukaan kehitysvammaisten työtoiminnan piirissä olevista henkilöistä 20% (1700 henkilöä) omaa mahdollisuudet työllistyä tuetun työllistymisen menetelmän kautta. (Hyvärinen, toim., 2003)</p> <p>Työpotentiaalin kehittymismahdollisuudet (kuntoutuminen) eivät ole niin suuria kuin esim. mielenterveyskuntoutujilla.</p>	<p>Tuetun työllistymisen menetelmän volyyymi ei vastaa tarvetta - lisää työvalmentajia!</p> <p>Erytisopetusta on lisättävä ja sitä on suunnattava uusille koulutusaloille</p> <p>Erytisopetuksen ja työllistämisyksiköiden yhteistyötä on lisättävä</p> <p>Asenteet (työnantajat, suuri yleisö, kehitysvammahuollon henkilöstö) ovat ongelma</p> <p>Syrjäseuduilla / pienemmillä paikkakunnilla liikkumismahdollisuudet heikot.</p>
<p>Taulukko perustuu mainittujen lähteiden lisäksi VATES –säätiön talvella 2002-2003 koordinoiman ”Osaavaa työmaa uudesta suunnasta” selvityshankkeen työryhmän ja alatyöryhmien jäsenten asiantuntemukseen. Työryhmässä oli mukana VATES –säätiön kehittämisvastaavien lisäksi mm. VATT:n, SAK:n, Kehitysvammaliiton, Mielenterveyden keskusliiton ja Allianssi ry:n edustus.</p>			

Taulukko 2-2: mielenterveyskuntoutujien määrä sekä työmarkkina-asema ja -potentiaali

MIELENTERVEYSKUNTOUTUJAT			
Ryhmän koko	Asema työmarkkinoilla	Työmarkkinapotentiaali	Työllistymisen esteitä ja edellytyksiä
<p>Työikäiset (16-64 v.) mielenterveyskuntoutajat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vuoden 2001 lopussa mielenterveyssyistä työkyvyttömyyseläkettä sai kaikkiaan 81 666 (Kela, 2002, a) ja vammaistukea 620 henkilöä (Kela, 2003, d). - Liki kolmannes (31%) vuonna 2001 myönnetyistä työkyvyttömyyseläkkeistä perustui mielenterveysongelmiin (Kela, 2002, a; ks. liite 1 taulukko 1-7). - Vuoden 2001 aikana mielenterveyssyiden perusteella vajaakuntoisiksi luokiteltuja henkilöitä oli työhallinnossa työnhakijoina kaikkiaan 12 518 (Työministeriö, 2003, c). <p>Kaikilla mielenterveysongelmista kärsivillä ei ole diagnoosia.</p>	<p>Osalla avoimet työmarkkinat ja tavanomainen työhallinnon palvelujärjestelmä. Muutoin työhallinnon vajaakuntoisille kohdistetut palvelut ja erityistyöllistämisen yksiköt.</p> <p>Mielenterveyskuntoutujien työtoimintayksiköissä on arviolta 400 lähinnä mielenterveysongelmista kärsivää henkilöä.</p> <p>Mielenterveyskuntoutujien klubitaloja on toiminnassa 17 ja niissä arviolta 1300 jäsentä.</p> <p>Mielenterveyskuntoutujien työhön valmennuksen (Kelan ostopalvelu) piirissä oli 521 henkilöä (Kela, 2003, b; 31.12.2001).</p> <p>Mielenterveyskuntoutujien työskentelee paljon myös muita työllistämisyksikkötyyppisiä edustavissa yksiköissä.</p>	<p>Työpotentiaalın kehittymismahdollisuudet (kuntoutuminen) ovat suuret (vrt. esim. kehitysvammaiset).</p> <p>Mielenterveysongelmia voi ennaltaehkäistä!</p> <p>Riittävä perehdyttäminen ja tuki on työllistymisessä tärkeitä.</p> <p>Työllistymisvaiheeseen ei saa edetä liian nopeasti.</p>	<p>Sovelioiden työpaikkojen puute: suorittava työ ei riitä (myös akat. tutkinnon suorittaneita kuntoutujia)</p> <p>Mielenterveyskuntoutujien työtoimintayksiköillä ei vielä riittävää suuntautumista avoimille työmarkkinoille – tarvitaan lisää ”kehittyneitä”, toiminnaltaan vakiintuneita ja riittävän suuria ”työvalmennusyksiköitä”.</p> <p>Kuntoutumisprosessin on oltava riittävän pitkä (jopa 5 vuotta) ja sisällettävä monipuolisesti valmentavia toimenpiteitä.</p> <p>Asenteet (työnantajat, suuri yleisö) ovat ongelma</p>
<p>Taulukko perustuu mainittujen lähteiden lisäksi VATES –säätiön talvella 2002-2003 koordinoiman ” Osaavaa työmaa uudesta suunnasta” selvityshankkeen työryhmän ja alatyöryhmien jäsenten asiantuntemukseen. Työryhmässä oli mukana VATES –säätiön kehittämisvastaavien lisäksi mm. VATT:n, SAK:n, Kehitysvammaliiton, Mielenterveyden keskusliiton ja Allianssi ry:n edustus.</p>			

Taulukko 2-3: Liikuntavammaisten määrä sekä työmarkkina-asema ja -potentiaali

LIIKUNTAVAMMAISET			
Ryhmän koko	Asema työmarkkinoilla	Työmarkkinapotentiaali	Työllistymisen esteitä ja edellytyksiä
<p>Työikäiset (16-64 v.) liikuntavammaiset: – Vuoden 2001 lopussa tuki- ja liikunta-elinten sairauksien takia työkyvyttömyyseläkettä sai kaikkiaan 53 195 (Kela, 2002, a) ja vammaistukea 1 451 (Kela, 2003, d) henkilöä. – Vuoden 2001 aikana tuki- ja liikunta-elinten tautien perusteella vajaakuntoisiksi määriteltyjä henkilöitä oli työhallinnossa työnhakijoina kaikkiaan 32 768 (Työministeriö, 2003, c).</p>	<p>Osalla avoimet työmarkkinat ja tavanomainen työhallinnon palvelujärjestelmä – tiettyjen työtehtävien suorittamista liikuntavamma ei haittaa lainkaan.</p> <p>Muutoin työhallinnon vajaakuntoisille kohdistetut palvelut ja erityistyöllistämisen yksiköt.</p> <p>Liikuntavammaiset muodostavat suuren osan tuotannollisten työkeskusten ja työllistävien sosiaalisten yritysten vajaakuntoisista työntekijöistä.</p> <p>Liikuntavammaiset kilpailevat samoista työpaikoista ei-vajaakuntoisten kanssa: - yleinen työllisyystilanne vaikuttaa selkeästi työllistymisen todennäköisyyteen - usein korkeasti koulutetut eivät työllisty</p> <p>Työpaikat kasvukeskuksissa (palvelut, liikkumisen helppous)</p>	<p>”Työpotentiaalin kehittyminen” on usein ainoastaan tavanomaista työtehtävien sisäistämistä ja oppimista. Kyse on enemmänkin tarvittavista apuvälineistä ja avustajista yms.</p> <p>Tietyissä työtehtävissä ja tarpeellisin apuvälinein / tukitoimin työn tuottavuus ei eroa ei-vajaakuntoisista.</p>	<p>Työolosuhteiden järjestelytuki ja avustajakysymykset ovat tärkeitä.</p> <p>Suurtyönantajien eläkevastuu on ongelma.</p> <p>Asenteisiin (työnantajat, suuri yleisö) vaikuttamista tarvitaan.</p>
<p>Taulukko perustuu mainittujen lähteiden lisäksi VATES –säätiön talvella 2002-2003 koordinoiman ” Osaavaa työmaa uudesta suunnasta” selvityshankkeen työryhmän ja alatyöryhmien jäsenten asiantuntemukseen. Työryhmässä oli mukana VATES –säätiön kehittämisvastaavien lisäksi mm. VATT:n, SAK:n, Kehitysvammaliiton, Mielen terveyden keskusliiton ja Allianssi ry:n edustus.</p>			

LIITE 3: LÄÄNEIHIN, TE –KESKUKSIIN, MAAKUNTIIN JA SEUTUKUNTIIN KUULUVAT KUNNAT v. 2003 ALUELUOKITUKSEN PERUSTEELLA

Taulukot 3-1 – 3-3 on koottu Tilastokeskuksen luokituspalveluiden alueluokistiedoista (Tilastokeskus, 2003)

Taulukko 3-1: Etelä-Suomen läänin Työvoima- ja elinkeinokeskusten, maakuntien ja seutukuntien kunnat v. 2003 alueluokituksen perusteella

Lääni	TE -keskus	Maakunta	Seutukunta	Kunnat
Etelä-Suomen lääni (1)	Uudenmaan TE-keskus (01)	Uusimaa	Helsingin seutukunta (011)	Espoo, Helsinki, Vantaa, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula
			Lohjan seutukunta (012)	Karjalohja, Karkkila, Lohja, Nummi-Pusula, Sammatti, Vihti.
			Tammisaaren seutukunta (013)	Hanko, Inkoo, Karjaa, Pohja, Tammisaari.
		Itä-Uusimaa	Porvoon seutukunta (201)	Askola, Myrskylä, Pukkila, Porvoo, Sipoo.
			Loviisan seutukunta (202)	Lapinjärvi, Liljendal, Loviisa, Pernaja, Ruotsinpyhtää.
		Hämeen TE-keskus (04)	Kanta-Häme	Hämeenlinnan seutukunta (051)
	Riihimäen seutukunta (052)			Hausjärvi, Loppi, Riihimäki.
	Forssan seutukunta (053)			Forssa, Humppila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä.
	Päijät-Häme		Lahden seutukunta (071)	Artjärvi, Asikkala, Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Lahti, Nastola, Orimattila, Padasjoki.
			Heinolan seutukunta (072)	Hartola, Heinola, Sysmä.
	Kaakkois-Suomen TE-keskus (06)		Kymenlaakso	Kouvolan seutukunta (081)
		Kotka-Haminan seutukunta (082)		Hamina (sis. Vehkalahti), Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti.
		Etelä-Karjala	Lappeenrannan seutukunta (091)	Joutseno, Lappeenranta.
			Länsi-Saimaan seutukunta (092)	Lemi, Luumäki, Savitaipale, Suomenniemi, Taipalsaari, Ylämaa.
Imatran seutukunta (093)			Imatra, Rautjärvi, Ruokolahti.	
Kärkikuntien seutukunta (094)			Parikkala, Saari, Uukuniemi.	

Taulukko 3-2: Länsi-Suomen läänin Työvoima- ja elinkeinokeskusten, maakuntien ja seutukuntien kunnat v. 2003 alueluokituksen perusteella

Lääni	TE-keskus	Maakunta	Seutukunta	Kunnat
Länsi-Suomen lääni (2) (*): Ahvenanmaan lääni (6)	Varsinais-Suomen TE-keskus (02)	Varsinais-Suomi	Åboland-Turunmaan seutukunta (021)	Dragsfjärd, Houts kari, Iniö, Kemiö, Korppoo, Nauvo, Parainen, Västansfjärd.
			Salon seutukunta (022)	Halikko, Kiikala, Kisko, Kuusjoki, Muurla, Perniö, Pertteli, Salo, Somero, Suomensjärvi, Särkisalo.
			Turun seutukunta (023)	Askainen, Kaarina, Lemu, Lieto, Masku, Merimasku, Naantali, Nousiainen, Paimio, Piikkiö, Raisio, Rusko, Rymättylä, Sauvo, Turku, Vahto, Velkua.
			Vakka-Suomen seutukunta (024)	Kustavi, Laitila, Mietoinen, Mynämäki, Pyhäranta, Taivassalo, Uusikaupunki, Vehmaa.
			Loimaan seutukunta (025)	Alastaro, Aura, Karinainen, Koski Tl, Loimaa, Loimaan kunta, Marttila, Mellilä, Oripää, Pöytyä, Tarvasjoki, Yläne.
		(*) Ahvenanmaa	(*) Mariehamns stad seutukunta (211)	(*) Maarianhamina.
			(*) Ålands landsbygd seutukunta (212)	(*) Eckerö, Finström, Geta, Hammarland, Jomala, Lemland, Lumparland, Saltvik, Sund.
			(*) Ålands skärgård seutukunta (213)	(*) Brändö, Föglö, Kumlinge, Kökar, Sottunga, Vårdö.
		Satakunnan TE-keskus (03)	Satakunta	Rauman seutukunta (041)
	Kaakkois-Satakunnan seutukunta (042)			Huittinen, Kokemäki, Köyliö, Punkalaidun, Säskylä, Vampula.
	Porin seutukunta (043)			Harjavalta, Kullaa, Luvia, Nakkila, Noormarkku, Pomarkku, Pori, Ulvila.
	Pohjois-Satakunnan seutukunta (044)			Honkajoki, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Kiikoinen, Lavia, Merikarvia, Siikainen.
	Pirkanmaan TE-keskus (05)	Pirkanmaa	Luoteis-Pirkanmaan seutukunta (061)	Hämeenkyrö, Ikaalinen, Kihniö, Parkano, Viljakkala.
			Kaakkois-Pirkanmaan seutukunta (062)	Kuhmalahti, Luopioinen, Pälkäne, Sahalahti.
			Etelä-Pirkanmaan seutukunta (063)	Kylmäkoski, Toijala, Urjala, Valkeakoski, Viiala.
			Tampereen seutukunta (064)	Kangasala, Lempäälä, Nokia, Pirkkala, Tampere, Vesilahti, Ylöjärvi.
			Lounais-Pirkanmaan seutukunta (068)	Mouhijärvi, Suodenniemi, Vammala, Äetsä.
	Keski-Suomen TE-keskus (10)	Keski-Suomi	Jyväskylän seutukunta (131)	Jyväskylä, Jyväskylän mlk, Laukaa, Muurame, Uurainen.
			Kaakkoisen Keski-Suomen seutukunta (132)	Hankasalmi, Joutsa, Leivonmäki, Luhanka, Toivakka.
			Keuruun seutukunta (133)	Keuruu, Multia, Petäjävesi.
			Jämsän seutukunta (134)	Jämsä, Jämsänkoski, Korpilahti, Kuhmoinen.
			Äänekosken seutukunta (135)	Konnevesi, Sumiainen, Suolahti, Äänekoski.
			Saarijärven seutukunta (136)	Kannonkoski, Karstula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pylkönmäki, Saarijärvi.
			Viitasaaren seutukunta (137)	Kinnula, Pihtipudas, Viitasaari.
	Etelä-Pohjanmaan TE-keskus (11)	Etelä-Pohjanmaa	Suupohjan seutukunta (141)	Isojoki, Jurva, Karijoki, Kauhajoki, Teuva.
			Pohjoisten seinänaapurien seutukunta (142)	Ilmajoki, Nurmo, Seinäjoki, Ylistaro.
			Eteläisten seinänaapurien seutukunta (143)	Jalasjärvi, Kurikka, Peräseinäjoki.
			Kuusio kuntien seutukunta (144)	Alavus, Kuortane, Lehtimäki, Soini, Töysä, Ähtäri.
			Härmänmaan seutukunta (145)	Alahärmä, Kauhava, Lapua, Ylihärmä.
Järviseudun seutukunta (146)			Alajärvi, Evijärvi, Korttesjärvi, Lappajärvi, Vimpeli.	
Pohjanmaan TE-keskus (12)	Pohjanmaa	Kyrönmaan seutukunta (151)	Isokyrö, Laihia, Vähäkyrö.	
		Vaasan seutukunta (152)	Korsnäs, Maalahti, Maksamaa, Mustasaari, Oravainen, Vaasa, Vöyri.	
		Sydösterbottens kustregion seutukunta (153)	Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpiö.	
		Jakobstadsregionen seutukunta (154)	Kruunupyyluoto, Pietarsaari, Pedersören kunta, Uusikaarlepyy.	
	Keski-pohjanmaa	Kaustisen seutukunta (161)	Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Ullava, Veteli.	
		Kokkolan seutukunta (162)	Himanka, Kannus, Kokkola, Kälviä, Lohtaja.	

Taulukko 3-3: Itä-Suomen, Oulun ja Lapin läänien Työvoima- ja elinkeinokeskusten, maakuntien ja seutukuntien kunnat v. 2003 alueluokituksen perusteella

Lääni	TE-keskus	Maakunta	Seutukunta	Kunnat	
Itä-Suomen lääni (3)	Etelä-Savon TE-keskus (07)	Etelä-Savo	Mikkelin seutukunta (101)	Hirvensalmi, Kangasniemi, Mikkelä, Mäntyharju, Pertunmaa, Ristiina.	
			Juvan seutukunta (102)	Joroinen, Juva, Puumala, Rantasalmi, Sulkava.	
			Savonlinnan seutukunta (103)	Enonkoski, Heinävesi, Kerimäki, Punkaharju, Savonlinna, Savonranta.	
			Pieksämäen seutukunta (105)	Haukivuori, Jäppilä, Pieksämäki, Pieksämäen mlk, Virtasalmi.	
	Pohjois-Savon TE-keskus (08)	Pohjois-Savo	Ylä-Savon seutukunta (111)	Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Varpaisjärvi, Vieremä.	
			Kuopion seutukunta (112)	Karttula, Kuopio, Maaninka, Siilinjärvi, Vehmersalmi.	
			Koillis-Savon seutukunta (113)	Juankoski, Kaavi, Nilsia, Rautavaara, Tuusniemi.	
			Varkauden seutukunta (114)	Kangaslampi, Leppävirta, Varkaus.	
			Sisä-Savon seutukunta (115)	Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto.	
	Pohjois-Karjalan TE-keskus (09)	Pohjois-Karjala	Outokummun seutukunta (121)	Outokumpu, Polvijärvi.	
			Joensuun seutukunta (122)	Eno, Joensuu, Kiihtelysvaara, Kontiolahti, Liperi, Pyhäselkä.	
			Ilomantsin seutukunta (123)	Ilomantsi, Tuupovaara.	
			Keski-Karjalan seutukunta (124)	Kesälahti, Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi, Värtsilä.	
Pielisen Karjalan seutukunta (125)			Juuka, Lieksa, Nurmes, Valtimo.		
Oulun Lääni (4)	Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus (13)	Pohjois-Pohjanmaa	Oulun seutukunta (171)	Hailuoto, Haukipudas, Kempele, Kiiminki, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Oulunsalo, Tyrnävä.	
			Oulunkaaren seutukunta (173)	Ii, Kuivaniemi, Pudasjärvi, Utajärvi, Yli-Ii, Ylikiihimäki.	
			Raahen seutukunta (174)	Pyhäjoki, Raahen (sis. Pattijoki), Ruukki, Siikajoki, Vihanti.	
			Siikalatvan seutukunta (175)	Haapavesi, Kestilä, Piippola, Pulkkila, Pyhäntä, Rantsila.	
			Nivalan-Haapajärven seutukunta (176)	Haapajärvi, Kärsämäki, Nivala, Pyhäjärvi, Reisjärvi.	
			Ylivieskan seutukunta (177)	Alavieska, Kalajoki, Merijärvi, Oulainen, Sievi, Ylivieska.	
	Kainuun TE-keskus (14)	Kainuu		Koillismaan seutukunta (178)	Kuusamo, Taivalkoski.
				Kehys-Kainuun seutukunta (181)	Hyrnsalmi, Kuhmo, Puolanka, Suomussalmi.
				Kajaanin seutukunta (182)	Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo, Vaala, Vuolijoki.
Lapin lääni (5)	Lapin TE-keskus (15)	Lappi	Rovaniemen seutukunta (191)	Ranua, Rovaniemi, Rovaniemen mlk.	
			Kemi-Tornio seutukunta (192)	Kemi, Kemina, Simo, Tervola, Tornio.	
			Torniolaakson seutukunta (193)	Pello, Ylitornio.	
			Itä-Lapin seutukunta (194)	Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio, Salla, Savukoski.	
			Tunturi-Lapin seutukunta (196)	Enontekiö, Kittilä, Kolari, Muonio.	
			Pohjois-Lapin seutukunta (197)	Inari, Sodankylä, Utsjoki.	

-
- ⁱ Ulkomaille maksetut eläkkeet mukaan lukien eläkkeensaajien määrä oli 243 848.
- ⁱⁱ Ulkomaille maksetut eläkkeet mukaan lukien eläkkeensaajien määrä oli 143 264.
- ⁱⁱⁱ Ulkomaille maksetut mukaan lukien 49 758 henkilöä. Erittely olisi vaatinut erillisselvityksen.
- ^{iv} Kaikki vammaistuet: vammaistuet, korotetut vammaistuet ja erityisvammaistuet.
- ^v Ulkomaille maksetut vammaistuet mukaan lukien vammaistuen saajia oli 12 300.
- ^{vi} Vajaakuntoisten työnhakijoiden määrä 31.12.2001 oli 64 644.
- ^{vii} Vajaakuntoisten työttömien työnhakijoiden määrä 31.12.2001 oli 41 166.
- ^{viii} Pitkäaikaistyöttömiä vajaakuntoisia työnhakijoita oli v. 2001 aikana yhteensä 29 285 (Työministeriö, 2003, c).
- ^{ix} Kaikki työmarkkinatuen saajat: työvoimapolitiittiseen toimenpiteeseen (koulutus, työharjoittelu, työelämävalmennus, kuntoutus) tai kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet, sekä tuen matka-avustuksena saaneet ja muut tuen saajat (eivät aktiivitoimien piirissä).
- ^x Kaikkiaan työmarkkinatuen saajia oli 159 957 – erotus 51 henkilöä kuuluivat luokkaan ”ulkomaille / ei tietoa”. Kela (2002, a) mukaan työmarkkinatuen saajia oli vuoden 2001 lopussa kaikkiaan 155 202.
- ^{xi} Ne työmarkkinatuen saajat, jotka eivät olleet työvoimapolitiittisten toimenpiteiden (koulutus, työharjoittelu, työelämävalmennus, kuntoutus) tai kuntouttavan työtoiminnan piirissä, eivätkä saaneet tukea matka-avustuksena. Henkilöt saattoivat olla tarkastelukuukauden aikana em. toimenpiteiden piirissä, mutta heillä oli myös vähintään yksi korvauspäivä, jona he eivät olleet toimenpiteissä.
- ^{xii} Kaikkiaan ”ei toimenpiteissä” olleita työmarkkinatuen saajia oli 142 300 – erotus 45 henkilöä kuuluivat luokkaan ”ulkomaille / ei tietoa”. Kela (2002, a) mukaan ”ei toimenpiteissä” olleita työmarkkinatuen saajia oli 31.12.2001 kaikkiaan 137 534. Ei toimenpiteissä ja toimenpiteissä (ks. taulukko 1-3) olleiden työmarkkinatuen saajien summa (142 255 + 22 560 = 164 815) ylittää kaikkien työmarkkinatuen saajien määrän 159 906. Reilut 4 900 työmarkkinatuen saajaan oli siis sekä toimenpiteessä, että toimenpiteiden ulkopuolella tammikuun 2002 aikana.
- ^{xiii} Toistuvasti työttömäksi määritellään ”työtön, joka on kokenut viimeisten 16 kuukauden aikana yhteensä vähintään 12 kuukautta työttömyyttä olematta kuitenkaan tilastointijakohtana pitkäaikaistyötön” (Nio, 2001).
- ^{xiv} Vuoden 2001 tammi-huhtikuussa toistuvasti työttömien määrä oli keskimäärin 49 900 henkilöä (Nio, 2001).
- ^{xv} ”Toimenpiteillä olevat, jotka palaavat uudelleen työttömiksi työnhakijoiksi” (Nio, 2001).
- ^{xvi} Vuoden 2001 tammi-huhtikuussa määrä oli keskimäärin 39 900 henkilöä (Nio, 2001).
- ^{xvii} Toimenpiteillä olevat, jotka palaavat uudelleen jollekin työvoimapolitiittiselle toimenpiteelle (Nio, 2001).
- ^{xviii} Vuoden 2001 tammi-huhtikuussa määrä oli keskimäärin 14 500 henkilöä (Nio, 2001).
- ^{xix} Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus, vaikeavammaisten lääkinnällinen kuntoutus, sekä muu ammatillinen ja lääkinnällinen kuntoutus.
- ^{xx} Ei sisällä ulkomailta asuvien tietoja – he mukaan lukien kuntoutujia oli 83 317. Kuntoutustoimenpiteitä toteutui vuonna 2001 kaikkiaan 120 938.
- ^{xxi} Vajaakuntoisten ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä ovat: pohjakoulutus, ammattikoulutus, korkeakouluopiskelu, vaikeavammaisten apuvälineet, TYK -toiminta, elinkeinotuki, ammatilliset kuntoutuskurssit, kuntoutustarveselvitykset, kuntoutustutkimukset, työ- ja koulutuskokeilut, työhön valmennus, tutkimukset ja muu vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus.
- ^{xxii} Ei sisällä ulkomailta asuvien tietoja – he mukaan lukien vajaakuntoisten ammatillisessa kuntoutuksessa oli 16 268 henkilöä. Vajaakuntoisten ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä toteutui vuonna 2001 kaikkiaan 18 230.
- ^{xxiii} Työhön valmennustoimenpiteitä toteutui v. 2001 aikana kaikkiaan 618.

^{xxiv} TE -keskuskohtaisten tietojen hankkiminen olisi vaatinut erillisselvityksen.

^{xxv} Työllistämistuki (kunta, yksityinen, valtio), yhdistelmätuki (kunta, yksityinen), oppisopimussijoitus, yrittäjäraha, harjaantuminen, osa-aikatyöhön työllistetyt.

^{xxvi} Työllistämistuki (kunta, yksityinen, valtio), yhdistelmätuki (kunta, yksityinen), oppisopimussijoitus, yrittäjäraha, harjaantuminen, osa-aikatyöhön työllistetyt.

^{xxvii} Työhallinnon palkkaperusteisten tukitoimien avulla työllistyneenä oli 11 602 ja työmarkkinatuen työharjoittelussa 1 997 vajaakuntoista henkilöä vuoden 2001 aikana (Työministeriö, 2002, h).

^{xxviii} Vuoden 2001 aikana työvoimapolitiisessa koulutuksessa oli keskimäärin 2 332 vajaakuntoista työnhakijaa, josta ESR:n osuus oli 377 henkilöä. Vuoden 2001 lopussa koulutuksessa oli 2 105 henkilöä, joista ESR:n osuus oli 306 henkilöä. (Työministeriö, 2003, b)

^{xxix} Sisältää mm. seuraavia tapahtumatietoja vuodelta 2001: ammatinvalinta ja urasuunnittelupalvelu 5 821 henkilöä, alkanut työvoimakoulutus 5 649 henkilöä, sekä työkunnan tutkimukset ja työ- / koulutuskokeilut yhteensä 8 506 (Työministeriö, 2002, h). TE -keskuskohtaisten tietojen hankkiminen olisi vaatinut erillisselvityksen.

^{xxx} Työllistämistuki (kunta, yksityinen, valtio), yhdistelmätuki (kunta, yksityinen), oppisopimussijoitus, yrittäjäraha, harjaantuminen, osa-aikatyöhön työllistetyt.

^{xxxi} Kunta, yksityinen, valtio.

^{xxxii} Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus ja työmarkkinatuen työharjoittelu. Julkisten työvoimapolitiittisiin kuuluvista palveluista / toimenpiteistä on tässä jätetty huomioimatta mm. työkokeilu, sekä ammatinvalinta- ja urasuunnittelu. Vuorotteluvapaapaikkoihin työllistyneitä ei myöskään ole huomioitu.

^{xxxiii} Ei sisällä ryhmäilmoituksella rekisteröityjä oppilaita.

^{xxxiv} TE -keskuskohtaiset luvut ja niiden summa sisältävät vain ryhmäilmoituksella rekisteröidyt oppilaat. Kokonaisluvussa ei ole mukana ulkomaille koulutuksessa olevat. Kaikkiaan oppilaita oli 24 900 (31.12.2001). Keskimäärin opiskelijoita oli 26 100 vuoden 2001 aikana. Vuoden 2001 aikana koulutuksen suoritti loppuun kaikkiaan 64 852 henkilöä.

^{xxxv} Työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä (koulutus, työharjoittelu, työelämävalmennus, kuntoutus) tai kuntouttavassa työtoiminnassa olleet, sekä tuen matka-avustuksena (1.1.2001 alkaen) saaneet.

^{xxxvi} Kela (2002, a) mukaan ”toimenpiteissä” olleita työmarkkinatuen saajia oli kaikkiaan 17 668 (31.12.2001).

^{xxxvii} Kela (2002, a) mukaan kuntouttavassa työtoiminnassa oli 31.12.2001 kaikkiaan 134 henkilöä.

^{xxxviii} Kaikki vammaistuet: vammaistuet, korotetut vammaistuet ja erityisvammaistuet. Ilman ns. suojia, jotka sisältyvät taulukon 1-2 kokonaissummaan 12 280 (ulkomaille maksetut mukaan lukien 12 300).

^{xxxix} Ilman ns. suojia, jotka sisältyvät taulukossa 1-2 mainittuun kokonaissummaan 12 280 (ulkomaille maksetut mukaan lukien 12 300).

^{xl} Huomaa: tässä vajaakuntoisten työnhakijoiden määrä vuoden 2001 aikana – keskimäärin vajaakuntoisia työnhakijoita oli vuoden 2001 aikana 63 253 (taulukosta 1-2).

^{xli} Vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus, vaikeavammaisten lääkinällinen kuntoutus, sekä muu ammatillinen ja lääkinällinen kuntoutus.

^{xlii} Sisältää myös ulkomaille asuneet kuntoutujat, kotimaassa heitä asui yhteensä 83 230 (taulukko 1-3).

^{xliii} Vajaakuntoisten ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä ovat: pohjakoulutus, ammattikoulutus, korkeakouluopiskelu, vaikeavammaisten apuvälineet, TYK -toiminta, elinkeinotuki, ammatilliset kuntoutuskurssit, kuntoutustarveselvitykset, kuntoutustutkimukset, työ- ja koulutuskokeilut, työhön valmennus, tutkimukset ja muu vajaakuntoisten ammatillinen kuntoutus.

^{xliv} Sisältää myös ulkomaille asuvien tiedot, kotimaassa heitä asui yhteensä 16 251 (taulukko 1-3).